פרק א **א כל** משקה. ושבעה הן כמו שכתבם הר"ב ותניין להו במשנה ד' פרק בתרא. והתם פי' הר"ב מהיכא ילפינן לה: *[**שתחלתו** לרצון. פי' הר"ב בשביל שתודח הקערה או לשאר תשמישין של תלוש כדלקמן פ"ד משנה ג']: **הרי** זה בכי יוקן. כתב הר"ב שאין אוכל מקבל טומאה עד שיבא עליו מים כו' פירוש משמתלשו שאם אתה אומר מקבלים הכשר במחובר אין לך שלא באו עליו מים. ומהו אומר אשר יבא עליו מים. רש"י בפי' החומש. וכפ"מ דחולין דף קי"ח תניא כשם שאין זרעים מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו. פירש"י. כדאמרינן בת"כ אם אתה אומר מחוברים טמאין. טמאת את הכל. שאין לך מחוברין שאין שרלים מלויין

פרק א **א כל** משקה שתחלתו לרצון. דניחא ליה בהכי משקין בשביל שתודח הקערה או לשאר תשמישין: **אע"פ** שאין סופו לרצון. כשנפלו על הפירות ולא ניחא ליה. אפ"ה הוי הכשר. אי נמי סופו לרצון כשנפלו על הפירות. אבל בתחלת ביאתן הי' הדבר קשה בעיניו. הכל הוי

פרק **א א כל** משקה שתחלתו לרצון (א). **אע"פ** שאין סופו לרצון (ב). **או** שסופו לרצון אע"פ שאין תחלתו לרצון

אמר המו"ל. יען כי לא נמצא בכתבי הרב הגאון תפ"י זצוק"ל העמוד **בועז והלכתא גבירתא** לשלשה מסכתות אלו „מכשירין, זבים, טבול יום", ראיתי להדפיס ספר **חזון נחום** מהרב הגאון כו' מ' אליעזר נחום שהיה ראש החכמים בירושלים בשנת „נחלתך" [תק"ח] לפ"ק. הובא בשה"ג ד' ווילנא מע"ג א' 195 ובמע"ס ח' 42. **ומעשה ארג** מהרב הגאון הצדיק מ' יצחק יהודה אייזיק מקאמארנא ז"ל שרא בדפוס בשנת תרל"ב. שהוא כללי הלכות מכל משנה ומשנה:

מלאכת שלמה

בעזרת האל יתב' המשכין רוחים במדבר חרבים נתחיל מסכת מכשירין.

פ"א בירושלמי דשבת פ' כלל גדול דף ט' גרסינן אמר ר' פירור. יהודה עביד הוויי במכשירין שיתא ירחין כסופא אתא חד תלמיד דר' שימאי ושאיל לי' ולא אמרי' אמר ניכר הוא זה שלא עבר על פתחה של תורה. ע"כ:

א כל משקה וכו'. ומ"מ בכולה מתני' גרסינן בבי"ת מון מסיפא דמשקין עמאין וגריך טעם:

בסוף

חזון נחום

פ"א כל משקה שתחלתו וכו'. ז"ל הרמב"ם כל משקה שנפל על האוכל בתחלה כלון בעלים אע"פ שאין סופו כלון או שהיה סופו כלון ואין תחלתו כלון הכשיר פ"ב. וכתב הכ"מ שהרשב"א כתב בפרק הבותח עלה ל"א גבי פירות שיבשו לתוך אמת המים וכו' מבלן דהקרן התוספות אלא בעינן כלון בעלים מדקאמר מי שידיו טמאות משמע אפילו אחר שאינו בעל הפירות ועוד דעיקרו מדכתיב וכי יותן מים וכו' והרמב"ם כתב והוא שיתנו עליהם כלון הבעלים עכ"ל. ולישב לדעת רבינו ז"ל דמשמע ליה דפשיטא דכלון בעלים בעינן דאין סברת הלכון אחרים יגרום טומאה לדבר שאינו שלהם והכי דמייתי אהרש"א לא מכרש עכ"ל הכ"מ. וכן נראה דעת התוס' פרק אלו מליאות עלה ל' ד"ה אף עובר דמיתא ליה שבתנו וז"ל וא"ת הטובה מלאכה בפרת חטאת דאתרינן פרק הכונס דחייב בדיני שמים אחאי מיפסלא הא ולאי לא ניחא להו לבעלים וי"ל שם' שותף פ"כ. משמע דכוותה דאם הוא שותף שם לו שייכות בנוה מנו שאוסר חלקו אוסר ג"כ חלק חבירו הא לאו הכי לא. אמנם עדיין יש לחלק בין טומאה לעשיית מלאכה כמי חטאת ועוד דהא כתבו שם התוס' ח"ע לא בעינן ניחותא דבעלים רק ניחותא דעושה מלאכה ע"כ. ולכאורה קבה דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ונראה שלישב קושיא זו פירשו התוס' דברייתם יותר בפרק המקרן עלה ג"ג וז"ל העושה מלאכה כמי חטאת ובפרת חטאת מעובד דומיא דעבד דבעינן דעלה עליה זכר פסולה אע"פ דלא ניחא להו לבעלים וה"ה דכי עביד חבירו בידים וניחא ליה לאותו שעושה דמתרבי כמי מעובד מ"מ פ"כ. ונראה דכוותה הוא דהכא נזרת הכתוב הוא להקים עובד לעבד ואין היקש למחלה מה עבד ניחותא דידיה מהני לפסול אף עובד ע"י אחרים מהני ניחותא דידהו לפסול וא"כ ה"מ למאי דדרשינן לענין הכשר יותן דומיא דיתן כו' ובכהי ניחא ליה אוסר חלקו אוסר דוקא מעשה אחרים יגרום טומאה לדבר שאינו שלהם. עלה בידנו שדעת התוס' לדעת הרשב"א וכמו שהעיד הוא ז"ל שדקדקו כן מהכיל דפיות שנפלו. ואני הדל תמהני איך הרשב"א נראין מוסכמים מהתוספתא הביאה הכ"מ פ"ב דפרה ר' אליעזר אומר אינם נקחין מן הנכנעים אמרו לו מעשה ולקחוה מן הנכנעים בגידון ובומה היתה נהלכת ר' יהודה אומר משמרין אותה שלא לעבוד בה כל עבודה אמרו לו א"כ אין לדבר סוף אלא הרי היא בחזקת כשרה ע"כ. ונראה דלאו הייבו בריתא שבולאה בפ"ב דע"ז דהאי בריתא אתי עלה מעשה עבודה לא מעשה רביעה ואי לאמרת בשאלת דלא בעינן ניחותא דבעלים אלא ניחותא דעובד בה יהיה מי שיהיה הייבו דקאמרי לר' יהודה א"כ אין לדבר סוף באי אפשר ליהנו מעשה אחרת לא מעשה עליהו או יפרום עליהו עליה וכיוצא שלא בלון הבעלים אלא אי אמרת שאינה נפסלת אלא בלון האבלים הא ואלי בעלים נופייהו איתא בגמרא דמעשה הנאה אחרת לא מעשה עבודה וכ"ש דלא ניחא ליה לו מה שאחרים משתמשין בה ואינה נפסלת אף אם ישתמשו בה אחרים שלא בלון הבעלים אלא אלא בעינן לון ושלא המשתמש בה. ואלו יאמר הרמב"ם דבריתא זו משתבשת היא מדלא הביאה בפ"ב דע"ז לסוכות ממנה אלא בלון שיאמר בפיו דלא ניחא לפי הש"ם בלון יש מקום להסתפק אם לון הכוונה שיאמר בפיו דניחא ליה ושלא בלון היינו שיכוין בו ובלא לון היינו שתמא: והנה הראב"ד הגיג על הרמב"ם במ"ש דרים פרק חכית דים מרוס להסתפק בזה ומדברי הרמב"ם בפי' נראה דלון היינו שיכוין בו ובלא לון היינו שנפל על האוכל שלא בלון ואין כל משקה שנפל על האוכל וז"ל אין אינה שנפל על האוכל בתחלה בלון אלא שאם נלה בו בתחלה לבוש דבר תלוש אע"פ שנפל על האוכל שלא בלון ואין בו לון לא בתחלה ולא בסוף הרי הוא מכשיר ע"כ. וכתב הכ"מ. מבינ על רבינו שאין נראה כן מדבריו פה וי"ל שמכל מקום הוא עלמד מדין כופה קערה על המדה וכלים. וכפ"ג מ"ה כתבנו בדבר שהכל רגילין לטמוה הייבו לון. ובחולין דף קי"ח תניא כשם שאין זרעים מקבלין טומאה אלא בשהן תלושין כך אין מקבלין הכשר אלא בתלושין. ופי' רש"י שאם אתה אומר מחובר טמא טמאת את הכל שאין לך מחובר שאין מלוין אגלם שרלים ע"כ. ולא הבנתי דבהי דמלויין שרלים חיים אין המי מעמת. וע"ל שנ"ח שלא ימות שם אחד מהם. ולחוק הוא ולא ידעתי אמאי שבח דרשת דגמ' בשבת דף ל"ה מכל זרע זרוע אשר יזרע כדרך שמוליאין לזריעה למעוטי מחובר אפילו כל דהו וכ"כ הר"ש פ"ה דמעברות מ"ב מן הירושלמי וכ"כ הרב שם. גם המים המכשירין צריכין להיות תלושין כמ"ש תוי"ט פ"ד מ"ג וכן תנן בפ"ב דעוקצין: אע"פ שאין סופן לרצון. פי' הרב כשנפלו על הפירות לא ניחא ליה הוי הכשר כיון דניחא ליה בהני מקרן לשוס תשמיש הוי הכשר וכ"כ הר"ש ורש"י פ"ק דחולין דף ט"ז וכן דעת הרמב"ד רפי"ב מהט"א. אבל מדברי הרמב"ם שם מבואר דתחלתו ברצון לא הוכשרו כיון שנתלשו מתחלה אלא לרצון הרי הם שנתלשו אלא ברצון כגון שירדו גשמים על האדם ועל הכלים אלא ברצון אע"פ שנגעו אוכלין באותן משקין ברצון לא הוכשרו כיון שנתלשו מתחלה אלא לרצון הרי הם כתלו עדיין מחוברין לקרקע שאינם מכשירין וכתב כילד הכופה קערה על הכותל בשביל שתודח המים שבה מכשירין ואם הניח בהן פירות הוכשרו מפני שהן תלושין בכלי לדעת כפתה בשביל אלא ילקה הכותל המים שבם אינם כתלושין ולפיכך אם הניח בהן פירות לא הוכשרו ע"כ. ולא הבנתי דברי הכ"מ שכתב דמהך דהכופה קערה

מטמא

ציונים

א כל משקה פי' מ"ל מ"ל ט"ת כ"כ.

תוספות חדשים

א בהר"ב ד"ה כל משקה כו'. הוא שיתן עליהם כלון בעלים כרמב"ם רפי"ב מהט"א. וכתב הכ"מ הטעם דאין סברת דאין אחרים יגרום טומאה לשאינו שלהם. אבל דעת התוס' דאפילו אין אחרים מהני. ולאיתם מסת דפ"ד משנה ז' דסתם ותני מי שידיו טמאות כו'. דמשמע אפילו אחר כו'. אכ"ל. ועיין כס"פ דאפילו הוא עצמו מכשירן מפני לוגם אינו בכי יותן כ"ם פ"י אחרים:

משנה אחרונה

מה שהפסיק במכשירין בין נדה לזבים ונדחק תוי"ט בזה. ולע"ד שרמז בזה שאין זיבות באשה אא"כ קדם לה נדות. ונמצא הנדות הכשר לזיבה וכך סידר נדה מכשירין זבים:

פ"א א שתחלתו לרצון סופו כו'. נראה הא דמקלתו לרצון מהני יגלפי' נמי מדכתיב יתן וקרינן יותן ואהני יתן דבעינן ניחא ליה ואהני יותן דמקלתו סגי. ונראה דרצון זה דוקא שיוצאת בפתיו ולא במהסבה בלב וכ"כ מפי' רש"י ותו' בחולין דף י"ב ולא כדמשמע מפי' הרב לקמן פ"ג מ"ו דהא דמהסבה בלב מהני וז"ל לומר כן דהא מחסבה דטומא' מהכשר ולפי' לה בקידושין דף כ"ם ובכי טומאה דיבור דוקא כמ"ש תוי"ט בספ"ה דכלים. ורצון זה דוקא רצון הבעלים בעינן וכ"כ הרמב"ם בהדיא רפי"ב מהט"א והנ"ל תניא בתוספתא נבי פרה עלה עליה זכר לדעת הבעלים פסולה והביאה הר"ם רפ"ב דפרה. ולענין

פ"א א) קודם שנפלו על הפירות הוא ניחא ליה בהו. שהיה צריך להן לתשמישו: ב) דלא ניחא לי' שנפלו על הפירות ופירות

יבין

תפארת ישראל

יבין

מומאה נמי תניא בתוספתא דכלים והביאה הר"ם פכ"ב דכלים מ"ע חשב עליהן חש"ו או אדם שאינו שלו טהור ע"כ. אבל הכ"מ כתב בשם הרשב"א בשם התו' דרצון הר"ר נמי מהני ועיין בתו' גיטין דף נ"ג ומה שכתבנו בזה רפ"ז דפרה והרשב"א שכתב בשם התו' ולא ס"ל אלא כדעת הרמב"ם שכ"כ בהדיא במשנה דהשותה ולא ידע דם והביאו פר"ח בי"ד סי' ס"ט ס"ז בהג"ה ובכ"כ הר"ן. ודע דאין זרעים מקבלין הכשר במחוברין בקרקע כמ"ש הרמב"ם בחבורו שאם אתה אומר מחוברין הוכשרו אין לך זרע שלא בא עליו מים ומהו אשר יבא וכ"כ רש"י בפירוש התורה. ויש לדקדק מהא דתנן בסוף מכילתין מי נשמים אין מכשירין אא"כ כהו ברצון ג"כ מאי קאמר אין לך זרע שלא בא עליו מים הא אפילו באו אם אינו שלא לרצון אין מכשירין. תירוץ דכל זרעים ודאי לרצון הכל הם שעיקר גידולתן מהם ושלא לרצון היינו שבאו על האדם וכלים. וכפ"ג מ"ה כתבנו בדבר שהכל רגילין לטמוה הייבו לון. ובחולין דף קי"ח תניא כשם שאין זרעים מקבלין טומאה אלא כשהן תלושין כך אין מקבלין הכשר אלא בתלושין. ופי' רש"י שאם אתה אומר מחובר טמא טמאת את הכל שאין לך מחובר שאין מלוין אגלם שרלים ע"כ. ולא הבנתי דבהי דמלויין שרלים חיים אין המי מטמא. וע"ל שנ"ח שלא ימות שם אחד מהם. ולחוק הוא ולא ידעתי אמאי שבח דרשת דגמ' בשבת דף ל"ה מכל זרע זרוע אשר יזרע כדרך שמוליאין לזריעה למעוטי מחובר אפילו כל דהו וכ"כ הר"ש פ"ה דמעברות מ"ב מן הירושלמי וכ"כ הרב שם. גם המים המכשירין צריכין להיות תלושין כמ"ש תוי"ט פ"ד מ"ג וכן תנן בפ"ב דעוקצין: אע"פ שאין סופן לרצון. פי' הרב כשנפלו על הפירות לא ניחא ליה הוי הכשר כיון דניחא ליה בהני מקרן לשוס תשמיש הוי הכשר וכ"כ הר"ש ורש"י פ"ק דחולין דף ט"ז וכן דעת הרמב"ד רפי"ב מהט"א. אבל מדברי הרמב"ם שם מבואר דתחלתו ברצון לא הוכשרו כיון שנתלשו מתחלה אלא לרצון הרי הם שנתלשו אלא ברצון כגון שירדו גשמים על האדם ועל הכלים אלא ברצון אע"פ שנגעו אוכלין באותן משקין ברצון לא הוכשרו כיון שנתלשו מתחלה אלא לרצון הרי הם כתלו עדיין מחוברין לקרקע שאינם מכשירין וכתב כילד הכופה קערה על הכותל בשביל שתודח המים שבה מכשירין ואם הניח בהן פירות הוכשרו מפני שהן תלושין בכלי לדעת כפתה בשביל אלא ילקה הכותל המים שבם אינם כתלושין ולפיכך אם הניח בהן פירות לא הוכשרו ע"כ. ולא הבנתי דברי הכ"מ שכתב דמהך דהכופה קערה

מטמא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ציונים

משקין פי' שם פ"ב ג: ב המרעיד פי' שם פ"ג שפ"ו. בה"א היוצאין פי' שם:

הלופי גרסאות

א לרצון כד"ע וכי"א גורס בכל המשנה כולה:

תוספות חדשים

א במשנה משקים טמאים כו'. והוא שלא יסיו בקרקע. הרמב"ם פ"ב מהט"ש:

א בהר"ב ד"ה ממאין לרצון כו'. דמתמת טומאתן תשובה טפי, וכהכיא דבכת דף י"ז דכלי טמא חוסב משקה. [הר"ם]:

אליהו רבה

א משקין טמאין כו'. ושלא לרצון. ככא במשקין של זב וזבה כגון רוקו ומימי רגליו שטמאים מתמת עלמן דאי במשקין שנטמאו מאחר שלא לרצון היכי מכשרת לה הא מקבלי טומאה אלא א"כ תשב לותן והו"ל תתלתו לרצון. ותתלתו לרצון כל משקה מכשיר:

משנה אחרונה

משמע דס"ל להרמב"ם נמי כשטת הראב"ד. ונהפוך הוא שהרי דקדק וכתב שם שהניח בהן פירות משמע בהדיא דרצון על הפירות בעינן וכן ביאר בכולה מכילתין דתני כי יותן היינו דהשיבי תלושין ברצון שאם הניח בהן פירות אח"כ הוכשרו ומיושב בזה סוגיא דפ' המוכר פירות דף ל"ו כגון שתמדן במי גשמים שנפלו מאליהן לתוך השמרים אלא מכשרי אפילו ניחא ליה בתמד שהרי הגשמים כמחוברין חשיבי ואפילו הניח בהן פירות ברצון לא מכשרי ואלו מיושב שירדו הגשמים לשמרים הוו תלושין ומכשרי כמו ירד טל על הפירות ברפ"ו אם נתכוון לכך ה"ז בכ"י דניחא ליה והוו תלושין והפירות נמי ניחא ליה שיטננו והתו' שם נדהקו בזה. ובפ"י דטהרות מ"ב כתבנו מה שקשה על שטת הרמב"ם בזה:

מלאכת שלמה

בסוף פי' רעו"ל כגון שהמשקים טמאים לא בעינן דניחא ליה ע"כ כמו שכל דבר המטמא מטמא לרצון ושלא לרצון כך ג"כ כשהטומאה והמשקים באים יחד:

המרעיד

המים ברצון הבעלים דלא ככש"י והראב"ד ז"ל ומפרש מאי דתנן במתני' כל משקה שתתלתו לרצון הייט שנפל בתחלה על האוכל ברצון ובשעת נפילה הוס ניחא ליה ואח"כ כרע לו לאיזו סבה וכן בהפך וכמו שהכין הראב"ד ז"ל מדבריו והביג עליו. אמנם כל המפרשים הכ"ב והכ"ם וכש"י והראב"ד מפרשים תתלתו לרצון דניחא לי' בהפך משקין בשביל שתודת הקערה אע"פ שאין סופו לרצון כשנפלו על הפירות לא ניחא ליה אפ"ה הוי הכשר. ונלע"ד כי זהו כוונת הראב"ד עצמו במה שחזר והביג עליו עוד שם וז"ל ואלו הם עדיין בקרקע אז"א ואלו הוו בקרקע ותתלתו ומיתתו על האוכלין הלא הם מוכשרין וגם אלו כמו כן מוכשרין ודבר זה מפורש במס' מכשירין ע"כ. וכתב הכ"מ דאין הכונה דומה לראיה דה"ק כיון שנתלתו אלא לרצון ומיתתו הכי הן כאלו הם עדיין בקרקע ואלא נתלתו וזה מבואר בדברי רבינו ע"כ. ובוודאי הדין עם מרן. אמנם נלע"ד דהשגת הראב"ד לא קאי לעיל על מ"ש הרמב"ם ואלו הן עדיין בקרקע שאין מכשירין אלא השגה זו קאי בסיפא דכתב הרמב"ם היו המים שעל האדם ועל הכלים ועל הפירות תלושין ברצון ונגעו בהן אוכלין ברצון הוכשרו ע"כ. וע"ז השיג עליו דכיון שנתלתו ברצון למה לריך שיגעו בהן האוכלין ברצון אלא אלו היו בקרקע ונתלתו משם ברצון ונתתו על האוכלין ר"ל ניתנו מאליהן אלא בידיעת הבעלים עכ"ז הם מוכשרין וגם אלו כמו אלו והשגה זו סובלת על מה שהשיג עליו לעיל לא חיישא שנפל על האוכל כו' ומיהו מ"ש הרמב"ם שם משקין שנתלתו מן הקרקע אלא ברצון אין מכשירין וכו' עד ואלו הן עדיין בקרקע שאין מכשירין ע"כ יפ"ש. נלע"ד שדברים אלו הם אלא כרש"י פ"ק דתולין שם שלדעת רש"י ז"ל אפילו הן עדיין בקרקע אם נתן פירות לתוכן ברצון אלא הן מוכשרין שהרי כתב רש"י שם והא דאמרינן בפסחים מחוברין מכשירין היינו דניחא ליה שיפלו פירות לתוכן או להושיט ידיו להניחן כשיגיע הפירות משם ע"כ. ותירוץ זה הסני כתבוהו התוס' בפרק השותה יע"ש דף ל"ח. אמנם לפי תירוץ הראשון נראה שאם רוצה זו הרי הם מוכשרין ואפילו קודם הנפלה מן המים ואלא כמ"ש הרמב"ם ונראה ישוב לאלה בין זה לפירות שהוכשרו במחובר אף דניחא ליה אלא הוי הכשר לכך נראה דרש"י חייבי כשתלבו לכסוף וכ"כ הר"ם בהדיא בפ"ד מהלה דטמאה יע"ש ועיין בס' קרית ספר ודבריו לריכין לקיים קלת ישוב: **ב המרעיד** את האילן וכו'. ז"ל הרמב"ם פי"ג מהט"ש המרעיד את האילן

להביל

מלוין אלמס. ע"כ. כך אין מקבלין הכשר עד שיתלבו:

משקין טמאים ממאין לרצון ושלא לרצון. ועיין במשנה ב' פ"ד. ועוד עיין בספ"ג דטבול יום:

ב ואת שבו בני יותן. כתב הר"ב דאתשובי אתשביהו וכהלושים

לרצון. הרי זה בבי יותן ג). משקין טמאים ממאין לרצון ושלא לרצון ז): **ב המרעיד** ה) **את האילן להשיר ממנו אוכלין או את הטומאה** ו). אינן בבי יותן ז). להשיר ממנו משקין. בש"א היוצאין ח). ואת שבו ט) בבי יותן י). בה"א היוצאין בבי יותן

ואת

המשקה קודם לטומאה. דכתיב וכי יתן מים על זרע והדר וגפל מגבלתם עליו. אבל כשהמשקה והטומאה באין כאחד. כגון שהמשקין טמאין. לא בעינן דניחא ליה: **ב המרעיד את האילן**. מגענעו או את הטומאה. כגון שהביא עורב שם שרץ או כזית מן המת או נבלה. ושאר בין ענפי האילן: אינו בבי יותן. אם מחמת רעדה זו נפלו מי גשמים

שבאילן על פירות שתחתיו. לא הוכשרו: היוצאים ואת שבו. משקים היולאים מחמת הרעדה. ומשקים הנשארים באילן. ונפלו

חזון נחום

בירידתם לעולם שום דבר ואת"כ נפלו פירות לתוכן אע"פ שלא ידע כשהוכשרו אותן פירות ולא ניחא ליה בהוא הכשר הוו מוכשרין דתנן בתחלת מ' מכשירין כל משקה שתתלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון מכשיר ע"כ ופיין ע"ש ואח"כ דברי הרמב"ם ז"ל דמלריך שיגעו בהן האוכלין ברצון ל"ע ול"ל דהרמב"ם מפרש הא דתנן הכופה קפלה על הכותל בשביל שתודת ה"ז בכי יותן שהוא בתחלי שיגעו הפירות באותה

מלאכת שלמה

המים ברצון הבעלים דלא ככש"י והראב"ד ז"ל ומפרש מאי דתנן במתני' כל משקה שתתלתו לרצון הייט שנפל בתחלה על האוכל ברצון ובשעת נפילה הוס ניחא ליה ואח"כ כרע לו לאיזו סבה וכן בהפך וכמו שהכין הראב"ד ז"ל מדבריו והביג עליו. אמנם כל המפרשים הכ"ב והכ"ם וכש"י והראב"ד מפרשים תתלתו לרצון דניחא לי' בהפך משקין בשביל שתודת הקערה אע"פ שאין סופו לרצון כשנפלו על הפירות לא ניחא ליה אפ"ה הוי הכשר. ונלע"ד כי זהו כוונת הראב"ד עצמו במה שחזר והביג עליו עוד שם וז"ל ואלו הם עדיין בקרקע אז"א ואלו הוו בקרקע ותתלתו ומיתתו על האוכלין הלא הם מוכשרין וגם אלו כמו כן מוכשרין ודבר זה מפורש במס' מכשירין ע"כ. וכתב הכ"מ דאין הכונה דומה לראיה דה"ק כיון שנתלתו אלא לרצון ומיתתו הכי הן כאלו הם עדיין בקרקע ואלא נתלתו וזה מבואר בדברי רבינו ע"כ. ובוודאי הדין עם מרן. אמנם נלע"ד דהשגת הראב"ד לא קאי לעיל על מ"ש הרמב"ם ואלו הן עדיין בקרקע שאין מכשירין אלא השגה זו קאי בסיפא דכתב הרמב"ם היו המים שעל האדם ועל הכלים ועל הפירות תלושין ברצון ונגעו בהן אוכלין ברצון הוכשרו ע"כ. וע"ז השיג עליו דכיון שנתלתו ברצון למה לריך שיגעו בהן האוכלין ברצון אלא אלו היו בקרקע ונתלתו משם ברצון ונתתו על האוכלין ר"ל ניתנו מאליהן אלא בידיעת הבעלים עכ"ז הם מוכשרין וגם אלו כמו אלו והשגה זו סובלת על מה שהשיג עליו לעיל לא חיישא שנפל על האוכל כו' ומיהו מ"ש הרמב"ם שם משקין שנתלתו מן הקרקע אלא ברצון אין מכשירין וכו' עד ואלו הן עדיין בקרקע שאין מכשירין ע"כ יפ"ש. נלע"ד שדברים אלו הם אלא כרש"י פ"ק דתולין שם שלדעת רש"י ז"ל אפילו הן עדיין בקרקע אם נתן פירות לתוכן ברצון אלא הן מוכשרין שהרי כתב רש"י שם והא דאמרינן בפסחים מחוברין מכשירין היינו דניחא ליה שיפלו פירות לתוכן או להושיט ידיו להניחן כשיגיע הפירות משם ע"כ. ותירוץ זה הסני כתבוהו התוס' בפרק השותה יע"ש דף ל"ח. אמנם לפי תירוץ הראשון נראה שאם רוצה זו הרי הם מוכשרין ואפילו קודם הנפלה מן המים ואלא כמ"ש הרמב"ם ונראה ישוב לאלה בין זה לפירות שהוכשרו במחובר אף דניחא ליה אלא הוי הכשר לכך נראה דרש"י חייבי כשתלבו לכסוף וכ"כ הר"ם בהדיא בפ"ד מהלה דטמאה יע"ש ועיין בס' קרית ספר ודבריו לריכין לקיים קלת ישוב: **ב המרעיד** את האילן וכו'. ז"ל הרמב"ם פי"ג מהט"ש המרעיד את האילן

להביל

יכין

ג) ופירות אלו שנפלו עליהן המשקין אלו הוכשרו לק"ט. ולרמב"ם [פי"ב מטומאת אוכלין] רק תחלת וסוף כפילתן אפירות לא בעי רק חדא שיהיה לרצון. משא"כ תחלת תלושתן מחבורן. ע"כ בעי שיהיה לרצון. דאל"כ הו"ל כמחוברי' שאין מכשירי'. עוד מלריך שיהיה לרצון הבעלים [ופ"ז ל"ל הך דפ"ה מ"ח. בפירות משתק קא' דהוכשרו] ולתוס' אפילו רצון אחר מהני: ד) דרק בקדש הכשר לטומאה. בעינן לרצון. משא"כ היכא דהכשר וטומאה באין כאחד. ורב"א רצה להוכיח דמיירי במשקה זב

תפארת ישראל

וזבה דטמאים מל"ע. דאי במשקין שטמאו. היכי משכח"ל שיהיה תחלתן וסופן שלא לרצון. דאי לא אחשביהו מעיקרא אקמ"ע. ולפע"ד לרמב"ם הכ"ל דתחלתן וסופן דנקט מתני' תחלת וסוף כפילתן אפירות קאמר. אין דברי רב"א מוכרחים: ה) מעגומא בין ענפיו: ז) אם ע"י נענוע נפלו מי גשמים שבענין ע"ג פירות: ח) המים שנשארו מהאילן: ט) מים שנשארו באילן אחר נענוע. ונפלו אח"כ אפירות: י) מכשירין.

מדאתשביהו

יכין

וזבה דטמאים מל"ע. דאי במשקין שטמאו. היכי משכח"ל שיהיה תחלתן וסופן שלא לרצון. דאי לא אחשביהו מעיקרא אקמ"ע. ולפע"ד לרמב"ם הכ"ל דתחלתן וסופן דנקט מתני' תחלת וסוף כפילתן אפירות קאמר. אין דברי רב"א מוכרחים: ה) מעגומא בין ענפיו: ז) אם ע"י נענוע נפלו מי גשמים שבענין ע"ג פירות: ח) המים שנשארו מהאילן: ט) מים שנשארו באילן אחר נענוע. ונפלו אח"כ אפירות: י) מכשירין.

מדאתשביהו

משקין טמאין מטמאין לרצון ושלא לרצון. פי' הרב דמדאוריתא בעינן הכשר קודם לטומאה דכתיב וכי יותן מים והדר וגפל מגבלתם ואז בעינן רצון של המשקה ולא כשהכשר וטומאה באין כאחד ע"כ והוא מפי' הרמב"ם. ויתא זה לפי שטת הרמב"ם שכתבנו דרצון המשקה דוקא שיפלו על הפירות. אבל לשטת הרב והמפרשים דרצון כל דהו מהני להכשר היכי משכחת משקה ממא שלא ברצון הא אין המשקה מקבל טומאה אא"כ נתלבו ברצון כדמוכח ריש מס' מקואות אין מי גבאים מקבלין טומאה עד שיתלבו והיינו לרצון דוקא כדמוכח התם וממילא רצון זה מהני להכשר. וי"ל דמשכחת לה במעיינות הזב שאפי' יצאו שלא לרצון כמו נדה שבטף חלב מדאיה. וניחא נמי דאי מדאוריתא בעי הכשר קודם לטומאה היכי משכחת לה משקה טמא מדאוריתא דהא קי"ל פ"ד דטהרות מ"י משקין לטמא אחרים לאו דאוריתא וא"כ כל משקה טהור מדאוריתא אלא לא משכחת לה אלא במעיינות וכדפי'. ומיהו הר"ש לא כתב כאן הטעם להכשר קודם לטומאה. אלא הטעם דטומאתו הוקבתו וכדאיתא פ"ק דבכת דף י"ז כלי טמא חוסב משקה ועשה זה עיקר וכ"כ מדברי מהר"ם לקמן פ"ג מ"ב כמ"ש שם ומוכח הכי לקמן פ"ו מ"ו וכן בספ"ג דטבול יום ושם הארכנו בזה. וא"מ בין הטעמים דלפי הטעם שקדם הכשר לטומאה בעי רצון ולא שבאין כאחת. אין חילוק בין טומאה דאוריתא או מדרבנן. ולטעם דטומאה הוקבתו אינו אלא בטומאה דאוריתא דכדמוכח כ"ז בפ"ק דפ"ו ולקמן פ"ו מ"ו ובפ' בתרא דנדה מ"ה:

ב וב"ה אומרים היולאין בכי יותן. מדברי הר"ם והרב נראה דברעדתו אחשביהו והשיבי בבאים ברצון ואם נפלו על הפירות אפילו אלא ברצון הוכשרו שכבר היו תחלתן ברצון וכשנתפס לעיל. ומ"מ כאן אינו מיושב דהאיך נתחבו ברעדתו ואין דעתו על המשקין כלל אלא לבלבן מן האילן ואם לא היו באילן מעולם הוה ניחא ליה וכמה נחשבו. והתו' בבריתות דף ט"ו כתבו אע"ג דלא ניחא ליה בהני משקין מעיקרא. מ"מ כיון שמוליא אותם בידים בכוונה אחשביהו ע"כ וכ"כ הרמב"ם בפירושו לקמן פ"ד מ"ב. ומ"מ קשה מהא דתנן לקמן פ"ד מ"ה מריבה שירד הדלף לתוכה נעלה לשופכה ב"ה אומרים אינם בכ"ו כיון שמתכוין לשופכה לאיבוד וה"ל ברעדתו מתכוין שיפלו לארץ וילכו לאיבוד. ולכן נ"ל דמכאן ראי' לשטת הרמב"ם דלעיל דכל בכי יותן דתנינן בכל דוכתא הייט שהמשקין מסוכין תלושין ברצון לעיין

שם

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ואת שבו אינן בכי יותן א). **מפני שהוא מתכוין שיצאו מכולו: ג המרעיד את האילן** ב) **ונפל** ג) **על חבירו** ד). **או סוכה** ה). **ונפלה על חברתה** ו). **ותחתיהן זרעים. או ירקות המחוברין לקרקע** ז). **בש"א בכי יותן** ח). **הלל אומרים אינן בכי יותן** ט). **א"ר יהושע משום אבא יוסי חלי קופרי איש**

ונפלו אח"כ על הפירות. הוכשרו. דחשובי אחשביהו וכתלושים דמו: מפני שהוא מתכוין שיצאו מכלו: כתכוין להוציא כל המים מן האילן. והנשארים לאו דעתיה עלייהו ולא מכשרו: **ג המרעיד** את האילן. להפיל פירותיו: ונפלו על חברו. על אילן אחר. ומאותו אילן נפלו על הזרעים ועל הירקות המחוברים לקרקע. ומשקה טופח על אותן הזרעים מן המים שרגילין להשקות אותן. או מגשמים שנפלו עליהן: בש"א הרי הן בכי יותן. דכיון דיודע היה שיפלו פירות הללו על אותן זרעים שיש עליהן משקה טופח. גלי דעתיה דניחא ליה. והוכשרו הפירות שנפלו על גבי אותן זרעים לקבל טומאה: ובה"א אינן בכי יותן. כיון דלא נפלו להדיח מן האילן על הזרעים. אלא מאילן לאילן אחר: חלי קופרי. כך היה

ומעמיד מים. פירות תלושין לא הוכשרו. מפני שאותם מים אינם חשובים תלושים ברגלו. לפי שלא מתכוין שיפלו על אותם זרעים וירקות המחוברים לקרקע. ואילו היו אותם זרעים וירקות תלושים אע"פ שלא מתכוין שיפלו עליהם להפירם מהאילן. ובשוף נפלו על התלושין. הוה ליה כתלושין ברגלו. ע"כ. ומלאתי בגא"י שנמחק כל פי' הרמב"ם שלפנינו וכשנמחק כל פי' הרמב"ם שלפנינו. ונכתב פי' אחר והוא ע"ז סדרך שכתב הכ"מ. והראב"ד גורס ג"כ כגי' הספר. ומפרש ואמר שמרעיד על המשנה הזאת. המרעיד את האילן

מלאכת שלמה

ג המרעיד את האילן ונפל על חבירו וכו'. אית דגרסי ונפלו על חבירו או סוכה ונפלו על חברתה וקאי לשון רבים אפירות או אמים. ואין צורך דונפל נמי יתפרש מי שנפל או אילן עצמו או פירות או מים. ופי' הרמב"ם ז"ל דע שכמו שהמים שבקרקע אינם מכשירין כן המים שנתלשו מן הקרקע בלא כוונה אינם מכשירין ואפילו נכללו הפירות בהן ומזה העיקר נתעפו ענין כל המסכתא אמר אם הרעיד אילן על אילן אחר או שעיף אילן וזה יקרא סוכה ונפל זה העוף על אחר ונפלו פירות מזה האילן הנני והיו שם ירקות שאותם המים שעל אלו הירקות אינם מוכשרין לפי שהן היו שלא ברצון וזה דעת ב"ה וב"ש כוכרין שהם ברצון וכשביל זה הרעיד ובא ר' יוסי וסעד לדברי ב"ה עכ"ל ז"ל (א) ולא כן פי' ביד וז"ל שם המרעיד את האילן ונפל על חבירו או סוכה ונפלה על חברתה ותחתיהן זרעים וירקות המחוברין לקרקע ונפלו המים על הפירות המחוברין שתחתיהן אותן המים שבזרעים ובירקות אינם תלושין ברצון ע"כ. וכתב שם מהרי"ק ז"ל וממה שכתב רבינו כאן נראה שהוא מפ' שמרעיד את האילן להשיר ממנו מים ונפלו על אילן אחר ומשם נפלו על זרעים או ירקות שתחתיו אותם מים שנפלו על אותם זרעים ובירקות אינם תלושין ברצון ע"כ. ובה"א בשמיגבו קודם שנתלשו פליגי דאי בשנתלשו ועדיין משקה טופח עליהן אפילו ב"ה מודו דהוו בכי יותן כדמוכח בפ"ק דשבת הארוך ע"ש:

ציונים

ד כה"א אינם כו' מיי' שם פ"ד הי"ג. הרי המעלה מיי' שם פי"ב:

אליהו רבה

יהושע כו' תמה עצמך כו'. רבי יהושע אכולהו מתני' פליג דתנן להסיר ממנו משקין היוצאין בכי יותן ואע"ג דלא ניחא ליה בהני משקין כלל אלא שיזכו מן האילן ויצאו לאכול ואתא רבי יהושע וקאמר תמה עצמך אם יש משקה טמא כתולה על שיתכוין ויתן בידים אבל נפלו לא שאמר וכי יתן ודאן הוא דגזר טומאה כנפול היכא דקא מכוון לנפילה ואיתא ליה בהאי משקין לנפיל היכא דלא צריך ליה אבל הכא דלא צריך ליה להאי משקין כלל לא:

משנה אחרונה

ואיתני שנפלו לתוך משקין שמלאן בכלי. והרא"ש מפרש שמרעיד האילן להסיר ממנו מים ונפלו על זרעים מהוכרין ונתלשו אח"כ וכו' קשיא נמי מידי נתלשו קתני. ועוד דמסיק דמהוכרין תני לרבותא דב"ש. וזהו גם כן דוחק. והרא"ש מפרש טעמא דב"ה כיון שלא נפלו להדיא על הזרעים אלא מאילן לאילן אחר כמ"ש הר"ב וכתב דה"ה כשתתתיהן זרעים תלושין. וקשיא נמי דממתי תני מהוכרין אי לאו לרבותא דב"ש. ולולי שבעניותי אין לי פה לדבר נגד חכמי' נ"ל ברבותיו נדחקו בתנא בפירוש משנתנו ולע"ד היא מתפרשת יפה בלא דוחק אלא משום דבמתני' דלעיל אשמועינן דמרעיד אילן להסיר ממנו מים תלושין ברצון. קמ"ל הכא דהני מילי שלא נתכוון שיפלו על דבר המחובר דלעיל נמי לא קתני שנפלו על הקרקע שבאמת לא נתכוון שיפלו על הקרקע אלא לארץ להם בקרקע אלא עד שלא נפלו לארץ חשיבי תלושין ברצון בעודן באויר. אבל משנפלו לארץ הוו כמהוכרין ולא מיקרו תלושין ברצון וכ"כ הרמב"ם פ"ב מהט"מ שאב המים בכלי ונתנם בקרקע אין מבשירין ע"כ. ואפילו חבב עליהן לצורך מחובר לא מבשרי במ"ש תוי"ט פ"ד מ"ג וכ"כ הר"ב ספ"ב דשוקין. וזו היא משנתנו כשתתתיהן זרעים המהוכרין ונפלו המשקין עליהן ס"ל לב"ה דאינם בב"י כיון לצורך מחובר הרעיד הוי כדעתו להשקות המחובר וכל לצורך מחובר אינו בב"י. וב"ש סברי כיון שלא אמר שצריך להשקותו אינו כמתכוון לדבר מחובר. ורחיתי בב"מ שכתב שאם נגעו פירות תלושין במים אלו שנפלו על המחוכרין לא הוכשרו שאותן מים אינם תלושין ברצון שלא נתכוון שיפלו על המחוכרין ע"כ. משמע דאלו נתכוון שיפלו על המחוכרין מיקרו תלושין ברצון וזה אינו כדאיתא בהדיא בלשון ת"כ שהביא תוי"ט פ"ד מ"ג דכל לצורך מחובר לא מכשרי. וגראה לפ"ז הא דנקט נפלו מאילן לאילן לארצה דב"ה תני לה דלא מיבעיא אם נפלו להדיא על המחוכרין פשיטא דהוי כנתלשו להשקות המחוכרין ולא מכשרי אלא אפילו נפלו מאילן לאילן דלא נתכוונה מחשבתו וסד"א דהוי כמרעיד שיפלו לארץ דס"ל לב"ה לעיל היוצאין בכ"י קמ"ל כיון דבתחלה היתה מחשבתו למחובר לא חשיבי תלושין ואע"ג דלעיל מוכח דס"ל לב"ה דוקא נתקיימה מחשבתו בעינן היינו להבין לידי הכשר אבל הכא לאפוקי מידי הכשר כ"ש דבלא נתקיימה מחשבתו אין כאן רצון כלל:

תמה על עצמך אם יש משקה טמא בתורה. מדנקט משקה ולא אוכל. גראה כשטת הרמב"ם בר"פ דהאוכל לעולם אינו מוכשר עד שיתכוון שיפול המשקה עליו. וכל עיקר פלוגתייהו במשקה אי משקה זה חשיב תלוש ברצונו והיינו דאמר אם יש משקה טמא עד שיתכוון. אלא עיקר דבריו דאמר עד שיתכוון ויתן דאינו מוכן לאוכל ב"ש לית להו דבעינן משקה. ברצון אלא לאינהו אמרי דהא נמי הוי תלוש ברצון. ועוד עד שיתכוון ניחא אבל הא דקאמר נמי ויתן הא ודאי לא בעינן יתן דהא קריקן יותן. ומיהו למאי דפי' לעיל דפלוגתייהו הכא דב"ש סברי אע"ג דכל לצורך מחובר לא מכשיר. הכא הא לא גלי דעתיה דלצורך מחובר בעי לה. וב"ה סברי כיון שודאי שבודאי יפלו על המחובר וניחא ליה ג"כ להשקותן הוי גילוי דעתא. והשתא מייתי דאי' מדקתיב יתן על זרע ואין נתינה אלא ברצון וזה שבא על הזרע באותה שעה הוי מחובר וגם המשקה שבו חשיב מחובר והרי נתנם ברצון על המחובר: ד הנוער אגודה של ירק. למאי דפי' במ"ב דניעור המים בידיו הוו תלושין ברצון כיון שהוליאן בידים א"כ לשטת המפרשים דתתלתן ברצון מהני אפילו רצון כל דהו וא"כ הכא אמאי אמרי ב"ה אינם בב"י הא הוו תתלתן ברצון כשניערן ונהי מה שירדו מעליון לתחתון לא חשיב כמתכוון לתחתון הא כיון שתתלתן ברצון אע"פ שנפלו לתוכן הפירות אלא בכוונה הוו מוכשרין ובשלמא לשטת הרמב"ם דלעיל ניחא דלדידי' לעולם צריך נפילת הפירות בכוונה. ויש לייחס הא דניעור חשיב כוונה היינו כשנתקיימה מחשבתו וירדו מן הפירות לארץ אבל הכא שירדו מעליונו לתחתונו נמלא שזה הוא אלא ברצונו ואין כאן רצון כלל כדפי' במתני' דלעיל:

וב"ה אומרים אינם בב"י. ופירש מהר"ם שהי דבתחתונו ניחא ליה שיצאו המים דרך שם כיון דבעליונו לא ניחא ליה אגודה אחת היא ושוה תחתונה לעליונה ע"כ

ולא

יכין — תפארת ישראל — יכין

ב) סתם טמא וטהור דנקט במסכת זו ר"ל מכשיר או אינו מכשיר: כא) ס"ל דאפילו לא היו הפירות במחובר לא הוכשרו. בנפלו המים עליהן שלא בכוונה. ורק רבנן הוא דגזר. היכא דנפלו ממילא וניחא ליה. משא"כ הכא שנפלו במקום שא"ל להם כלל: כב) להסיר סמים: ר"ל

---

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

נגד התחתון מקלח לקלח. ב"ש אומרים בכי יותן. כיון דהשתא בשעת ניצוד הוה ניחא ליה שירדו מים מגד העליון לגד התחתון. ומתוך כך יפלו המים מן האגודה. חשיב הכשר. ובה"א אינו בכי יותן. כיון דהיה חפץ שלא יהיו מים על זאת האגודה בגד העליון. נהי דבגד התחתון ניחא ליה שירדו דרך שם. מ"מ כל האגודה אחת היא. ותחתונה שוה לעליונה. א"ל ב"ה לב"ש. והרי המוצר את הקלח אחד. וכי חושבין אנו שמא יצאו מן העלה לעלה. בתמיה. וכי היכי דהתם אין חושבין. ה"נ באגודה לא ניחוש. *א"ל שהקלח אחד. פי' לא דמי אגודה לקלח. דשם קלח אחד הוא וכל עלין שבו דין אחד להם. אבל אגודה אין סברא לעשות כל קלחין שבה אחד. כמו שאנו עושים כל עלין שבקלח א'. כנ"ל לפרש מהר"ם: **הרי** המעלה שק מלא פירות כו' עיין במשנה ג' פ"ד: **אבל** אם העלה. כמו אבל שרה אשתך (בראשית י"ז). כלומר בהא מודינא. כ"כ מהר"ם. וכן במס' מעילה פ"א משנה ב': **ר'** יוסי אומר התחתון טהור. שלא נתכוין שיבלל השק התחתון. אבל נתכוין להגין בו השק

הקלח. חוששין אנו (נג) שמא יצאו מן העלה לעלה. אמרו להן ב"ש שהקלח א' (נד). ואגודה קלחים הרבה. אמרו להם ב"ה. הרי המעלה שק מלא פירות (נה). ונתנו על גב הנהריו חוששין אנו (נו) שמא ירדו מצד העליון לתחתון. אבל אם העלה שנים ונתנן זה על גב זה. התחתון בכי יותן. ור' יוסי אומר התחתון טהור: **ה** הממחק (נז) את הכרישה ל) והסוחט שערו (לא) בכסותו. רבי יוסי אומר

ואת העליון שלא יבלל. וגמלא בלילת התחתון שלא לרצון. הרמב"ם. וכתב עוד דהלכה כר"י אבל בחבורו פי"ד מהט"א כתב כת"ק: **מדור**. ר"ל אינו מוכשר. כי הרבה אומרים כו' הרמב"ם כמו שהעתקתי [סוף המשנה] דלעיל: **ה הממחק**. והר"ב העתיק המוחק. וכן מייתי לה בגמרא פ"ג דכריתות דף ט"ו. אבל הר"ש העתיק כגירסת הספר. וכן הרמב"ם בפירושו. ובחבורו פי"ג מהט"א: **הכרישה**. והוא מחובר לקרקע. אי נפל עליו שלא לרצון הרמב"ם: **והסוחט** שערו בכסותו. והר"ב העתיק בשערו ובכסותו. וכן העתיק הר"ש. הכי מייתי לה בגמרא דכריתות. והרמב"ם העתיק כגי' הספר בפירושו ובחבורו. ומפרש שסוחט שערו בבגדיו לנגבו: היולאין

מלאכת שלמה

שהקלח אחד. ולא חשיב לרצון אלא נוגע דבר אחד ונפל המשקה ממנו על האוכל. אבל בחותו דבר שהוא נוגע אם יצא המשקה ממקום למקום לא הוי הכשר: שק מלא פירות שנפל לנהר שלא לרצון ונתנו על שפת הנהר שיצאו המים ממנו ושק מלא פירות הוי כאגודה של ירק אבל שני שקים שהן גופים הוכשר התחתון וכ' יוסי פליג גם בשני שקים ע"כ:

חזון נחום

ה הממחק את הכרישה וכו'. בפ"ג דכריתות הובאה משנה זו ופרש"י המוחק את הכרישה כותש את הקפלוט שקורין פור"ם. הסותם מים שבשערו כגון יולא מכית המרחץ ומשתפג בחלוציתו מבקרין בבתוכו שבתוך הכרישה אינם בכי יותן דלא חשיבי מידי הואיל וכלוטין הם ע"כ. והקשו התוס' דגבי כרישה מי פירות ניכהו ומי פירות אינו מכשירין ע"כ ופיין מ"ש לעיל דאית מאן דסבר דלדעת הראב"ד מי פירות מכשירין והכאן דבוות רש"י הוא כמ"ש הר"ב והר"ש שממחק הכרישה

ראשון לציון

ד מתני' אמרו (להן) ב"ש ג"ל להם: תי"ט סד"א אבל אם העלה כו' וכן במס' מעילה פ"א משנה ב' עיין תי"ט שם דמביא מן מאותר כמו אבל אמים אמתו וקל"ע:

משנה אחרונה

ולא הבנתי אדרבא נימא איפכא כיון דבתחתונה ניחא הוי כל אגודה אחת להחמיר ואפשר דס"ל בספק הכשר לקולא כמ"ש לקמן. ומיהו למאי דפי' לעיל ברחה פעמא

יכין

נג) וק"ל וכי חושבין אנו וכו': **נד**) וכיון דלא אתעביד כוונתו הו"ל כלא זזו ממקומן: **נה**) שנפל לנהר שלא לרצון. והעלהו: **נו**) שיצאו המים מכח לנהר: **נז**) בלשון בחמים: **נח**) לף התחתון: **נט**) דוחק: **ל**) כרתין לה מגשמים שירדו עליו במחובר. **לא**) שנתלחלחו מגשמים:

תפארת ישראל

דב"ה המים הללו לא מהני בהו ניצוד למיהשבינהו תלושין ברצון כיון שלא נתקיימה מחשבתו שדעתו היה שיצאו המים מכל האגודה ונמצא שהניצוד שבתחלה לא אחשבינהו כתלושין וכאלו לא תלשן ומחוברין לא מכשרי. וב"ש סברי דלא בטל רצון הניצוד משום כך שסופן שירדו כולם. והשתא ניחא דמייתו ב"ה והלא הנוצר את הקלח וכו' ואמאי פשיטא ליה בקלח עפי. אלא דבקלח לכ"ע פשיטא שבניצורו היתה ודאי דעתו שיצאו מכולו מיד ולגורך אכילה ואין דרך להניח מקצתו ומודו ב"ש כיון שלא נתקיימה מחשבתו ואין כאן רצון כלל. אבל באגודה י"ל פעמים שמניח חליה למחר וליומא אחרת. והיינו נמי תשובת ב"ש שהקלח אחד ולגרך לו מיד כדפי': חוששין אנו שמא יצאו וכו'. כלומר אם יצאו מעלה לעלה כלום חושבין אנו להכשר ולכוותה לקמן פ"ג מ"ה אינו חושש שמא נתן בה חטים ופנינו כלומר אם נתן בה חטים אינו חושש כמ"ש הרב וע' ספר"ה דכלים ומ"ש שם: א"ל ב"ה הרי המעלה שק. נראה לפרש לאחר שהשיבו ב"ש שהקלח אחד כלומר דודאי לא נתכוון שיצאו מעליונו לתחתונו כיון שלריך לכל הקלח מיד לאכילה אבל באגודה שאינו לריך לאכול כולם י"ל דאינו מקפיד אם יצאו המים מאחד לאחרו כדפי' לעיל. והשתא מייתו ב"ה רצה הרי המעלה שק כו' דבהא פשיטא להו דאינו בכ"י דנהי גבי מנער אגודה י"ל כיון שנינער בידים אחשבינהו כמש"ל אבל גבי מעלה שק הא המים שבשק לא עכיל מילי ומה שהעלה מן הנהר לא מוכחא מילתא שמתכוון להוציא המים מן הפירות אלא בשביל שלריך הוא לפירות ואפילו ניחא דספקא הוא שמא נתכוון ג"כ לסלק המים מספק אית לן למימר דאינם בכ"י דדרסי' יותן דומיא דיתן ומה יתן דודאי ניחא ליה אף יותן דודאי ניחא ליה אבל מספק לא. וה"ה במנער אגודה דהוי נמי ספק שמא אינו מתכוון לנער המים מכולו אלא במקלת שרוצה לאכול מיד. או שמא רוצה לנער מכולו. וכיון דספק הוא אינו בכ"י אבל מספק לא נפיק דלמא לא ע"ג זה הא ודאי ניחא ליה כיון שנתנם ע"ג התחתון ולא נתנם בארץ. והיינו דפליג ר' יוסי דאף בזה התחתון שהור דאכתי מידי ספקא לא נפיק דלמא לא אתחזי ליה דוכתא לאנוחי משום הפסד או קלקול וחזי ליה טפי לאנוחי ע"ג התחתון: ה ר' יוסי אומר היולאין בכ"י ואת שבו אינם בכ"י. בכריתות לא נזכר ר' יוסי. ומ"מ למאי דכתבו המפרשים כאן דהיינו מלתייהו דב"ה דלעיל מ"ב יש לתמוה דא"כ מתני' יתירא הוא ומה לי מרעיד אינן ומה לי ממחק כרישה. ואפילו גרסי' ר' יוסי אין כאן תירוץ אי ר' יוסי ס"ל נמי כב"ה דמ"מ פשיטא דהלכה כב"ה. ומן התימה שהמפרשים לא העירו בזה. והנלע"ד בזה דבכסותו דמתני' גרסי' בלא וי"ו כגירסת הרמב"ם והכוונה היא הממחק הכרישה בכסות והסוחט שערו בכסותו דבכסותו אחרויהו קאי והיינו שברך הכרישה והשערו בכסותו הכסות

*) פירוש לוין בלע"ז. **) בל"ש ובל"ק ליתא תיבת א"ל

ציונים

ה הממחק כרישה וכו' עי' פי"ד:

חלופי גרסאות

ד על גב הנהר כ"י: ש' נף הנהר:

תוספות חדשים

ד במשנה שהקלח אחד ולא חשיב לרצון אלא כשנוער דבר אחד ונפל המשקה ממנו על האוכל. אבל באותו דבר שהוא נוער אם יצא המשקה ממקום למקום לא הוי הכשר (הרא"ש):

ה בהר"ב ד"ה והסוחט כו'. ויורדו גשמים כו'. ע"כ, וכש"י בכריתות פי' כגון יולא מבית המרחץ. ומשתפג בחלוציתו. עכ"ל. וכתב הר"ש שפירושו משונה. תפשר כונתו דיקשה הלא תחלתו לרצון הוא (יע"ש בתוספות ד"ה המוחק):

ה תוי"ט ד"ה וכרישה כו' דבשעה פריסתה ממנה סוכרה דקודם שיפלו לאלן טנעין כגן בשעת פריסה. (גמ' שם) ועיין בלא"ש:

אליהו רבה

ד רבי יוסי אומר אף התחתון טהור גרסינן:

היוצאין בבי יותן. אע״ג דשלא ילקה הכותל אינו בבי יותן. (כדתנן במסכת ג׳ פ״ד) התם משום דלא ניחא ליה דאחזו. וה״נ אע״ג דלא ניחא ליה מעיקרא. מ״מ כיון שהוא עצמו דוחקו להוציא מהם המים. אחסבינהו. תוספות דכריתות [ד״ה והיוצאין]:

ו לבדקן אם הן יפות. הרבה שעושים אצלנו בבחינת הפולין המחוצים. רואין אם נטפח ונתלחלח כשנופחים בו מודע שנתבטל מהר. כי היותו מקבל הליחות במהרה. אות אל פחיתת נקביבותו. ובגא״י מופת שגרמו פתות. הרמב״ם. ולדבריו אין צריך שיפול רוק מפיו על העדשים. כדפי׳ הר״ב. אבל אותן הליחות והזיע שמזיעים העדשים בסבת הנפיחה ביה פליגי רבנן ור״ש כמ״ש בפירושו. גם בחבורו פי״ד מהט״א. ודברי הר״ב מועתקים מפי׳ הר״ש:

ואת שבו. משקין המשחרים ונפלו אח״כ על הפירות: מתכוין שיצאו מבולו. דנתכוין להוציא מהן כל המים. ולאו דעתיה על המשחרים. הילכך לא מכשירים כב״ה דרים פירקין: **ו הנופח.** בפיו: בעדשים. וילא עליהן רוק מפיו בנפיחתו. והרוק היולא מן הפה. מתולדות המים הוא תניב: אינן בבי יותן. כיון דלא נתכוין לכך: והחכמים אומרים בבי יותן. כיון דנתכוין לנפח. ודרך הרוק לצאת ע״י נפיחה. והלכה כחכמים: האוכל שומשמין באצבעו. כגון שהנית שומשמין בידו לחת. ואצבעו׳ שבידו השנית מכניסם לתוך פיו ללחלח ברוק. ונותנם בשומשמין שבידו השנית והן נדבקין בה. ומכניס בפיו ואוכל. ומחמת כן נתלחלחה היד שהשומשמין בה. ויש בה משקה טופח: רש״א אינן בבי יותן. דללחלח אצבעו נתכוין. ולא ללחלח היד שהשומשמין בה. ורבנן סברי כיון דאחסבינה באצבעו. מכשיר אפילו שלא לרצון. כדתנן בריש פירקין כל משקה שתחלתו לרצון אע״פ שאין סופו לרצון הרי זה בבי יותן. ור״ש סבר דלא היה מתחלתו לרצון אלא המשקה המלחלח האצבע בלבד. והמשאר שנתלחלחה בו היד. לא היה לעולם לרצון. ואין הלכה כר״ש בכולה מתניתין: הסריקין. ויתלקטו אל יפתח אנשים רקים (שופטים י״ח) מתרגמינן גוברין סריקין. לשון אילן סרק שאינו עושה פירות. פ״א סריקין גנבים. שכן בל׳ ישמעאל קורין לגנבי סרלאקין. ויש גורסין סקרין ל׳ לא היה סקריקון ביהודה בהרוגי המלחמה דבפ׳ המזקין. פי׳ גזלנין ואנסין: בשבולת הנהר. שביל הנהר ומרוצת מימיו. ל׳ ושבולת שטפתני (תהלים ס״ט) להביאן עמו. שלא היה יכול לנושאן ומשיטן בנהר:

אומר. היוצאין לב) בבי יותן לג) ואת שבו לד) אינן בבי יותן. מפני שהוא מתכוין שיצאו מבולו לה): ו הנופח בעדשים לבדקן. אם יפות הן לו). רש״א אינן בבי יותן לז). וחכ״א בבי יותן לח). והאוכל שומשמין באצבעו לט). משקין שעל ידו. רש״א אינן בבי יותן מ). וחכ״א בבי יותן מא). הטומן פירותיו במים מפני הגנבים. אינן בבי יותן. מעשה באנשי ירושלים. שטמנו דבילתן במים מפני הסיקרין מב). וטהרו להן חכמים מג) הנותן פירותיו בשבולת הנהר מד) להביאן עמו אינן בבי יותן:

מלאכת שלמה

בכסותו בין בפירושו בין בחבורו כמו שנעתיק בסמוך. ופירשו תוס׳ והרא״ש ז״ל שם בכריתות הסותם בשערו ובכסותו פי׳ הקונטרס אחר שילא מבית המרחץ ויש עדיין מים על שערו. ולא הזירא דהא תחלתו לרצון אלא מיירי שירדו גשמים על הכריסא ועל שערו וכסותו ואינם לרצון עד שילא מהן ע״כ. עוד כתבו שם היוצאים בבי יותן אע״ג דהני משקים רצונו היה שלא היה בעולם ודמי לטופה קטרה על הכותל בשביל שלא ילקה הכותל דתנן לקמן פ״ד סי׳ ג׳ דאינן בבי יותן שאני הכא כיון שסותם המשקים בידיו להוציאם מיקרי לרצון ע״כ. ופי׳ הרמב״ם ז״ל הממחק את הכריסא וכו׳ מי שמיחק את הכריסא מהכלל שהיה עליו והוא מחוכר בארץ שנפל עליו שלא לרצון או מי שיסמוט שערו בכסותו כדי לנגבן כל מה שיזיל מהמים בעת הסחיטה או הניגוב מכשיר לפי שכיון להולת מתן המים וכל מה שנשאר שם בשער או בכריסא וכיולא בו אינו מכשיר לפי שאין כוונתו שישאר בו להלוחות כלל והלכה כר׳ יוסי לפי שהוא דעת ב״ה ע״כ: ו רש״א אינם בבי יותן וחכמים אומרים בבי יותן. גרסינן. ופי׳ הרא״ש

חזון נחום

הכריסא לטולא ממנה הטל. עוד הקשו התוס׳ דאין מילה טעם זה דהוא״ל ובלוטין כן לא תשיבי מידי ועוד שבשערו אמאי אינן בבי יותן והלא תחלתו לרצון היה ואמרי׳ כל משקה שתחלתו לרצון אע״פ שאין סופו לרצון. לכך פירש ר״י דמיירי שירדו גשמים עליהן ולא היה לרצון עד שילאו מהן ע״כ וכן דעת המפרשים ז״ל. וכבר אתה רואה בעיניך דלר״י היה גרים וסותם שערו בכסותו להכי פירש דמיירי בילא מבית המרחץ ומשתפך בלוטיות וכן היא גירסת הרמב״ם בחבורו פי״ד מהט״א אבל בפי׳ גרים שערו וכסותו כדלקמן ועיין בתוי״ט ומ״מ אין זה הכרח לפרש כפירש״י וק״ל. וראיתי להר״ש שהביא התוספתא דתני זב ומת שהיו מהלכין בדרך וירדו

יבין

ברוק להדביק בו השומשמין שבכפו. ונתלחלח גם כפו מהרוק: מ) דלא נתכוין שיתלחלח הכף. ומדלא אליג במ״א ש״מ כרמב״ם שהבאתי סי׳ ג׳: מא) דתחלתו לרצון הוי׳ אחותן פירות: מב) ר״ל גזלנים פ״ה מ״ו דגיטין: מג) מדלא ניחא ליה במים מל״ע: מד) שיטיטם בנהר והוא ילך בשפתו עמם:

תפארת ישראל

לב) המים שנסחטו: לג) מכשירין: לד) אף שנתענגנו ממקום למקום: לה) כב״ה מ״ב אבל כריסא עצמה שוכשרה אפילו לא נשאר בה מים אחר סחיטה. מדקנגנו בה בשעת פרישה [לכריתות דף ט״ו ע״ב]: לו) דכשמתלחלחים בנפיחה. ודע שמתבטל מהר. ובנפיחתו נפל עליהן רוק. דמכשיר: לז) דלא נתכוון לרוק: לח) מדהו״ל פסיק רישא: לט) שלחלח אצבע

יבין

מ) דלא נתכוין שיתלחלח הכף. ומדלא אליג במ״א ש״מ כרמב״ם שהבאתי סי׳ ג׳: מא) דתחלתו לרצון הוי׳ אחותן פירות: מב) ר״ל גזלנים פ״ה מ״ו דגיטין: מג) מדלא ניחא ליה במים מל״ע: מד) שיטיטם בנהר והוא ילך בשפתו עמם:

ציונים

ל הנופח מיי׳ שם פי״ד הט״ו הלא כר״ש. והכ״א נכי יותן מיי׳ שם. הטומן מיי׳ שם פי״ב ה״ב:

הלופי גרסאות

ו וחכ״א בבי יותן. עוד בתמנה וחכ״א בבי יותן. נד״ו ובר״ע ובמסכ״ג ל״ג וחכ״א בבי׳ בא׳ ובגרסי הכ׳. ובכי״מ גרס וחכ״א בבי׳ הא׳ ובר״ע ל״ג הכ׳:

תוספות דרשים

ה תוי״ט ד״ה היוצאים כו׳ עיין כלא״ש:
ו תוי״ט ד״ה לבודקם כו׳ פליגי רבנן ור״ש כו׳. ולר״ש אינה מכשרת דויעה לאו משקים היא. ובכגון תשבו ליה כרוק על פיו ומכשיר. (הרא״ש):

משנה אחרונה

הכסות שוה לו להוציאן בכסות יותר מבידיו וקמ״ל דאת שבכסות אינם בכ״י כיון שאין דעתו של המשקה שבכסות ודמי לנותן פירותיו בשבולת הנהר דס״פ כיון שאין דעתו על המשקה שבפירות והא דקאמר שמתכוון שילאו מבולו כלומר אף מן הכסות לא היה בכוונה וניחא ליכא את שבו דאי על הכריסה קאי ה״ל למיתני את שבה דכריסה לשון נקבה כ ד א מ ר בכריתות וכריסה עצמה הוכשרה. ואי את שבו אשערה קאי אמאי שביק כריסא וה״ל למיתני את שבהן וכן העתיק הרמב״ם אלא את שבו אכסות קאי: ו הנופח בעדשים. פי׳ הרב שילא רוק בנפיחתו ומבר ר״ש אינו בכ״י שלא נתכוון לכך והחכמים סברי כיון דנתכוון לנפח ודרך הרוק לצאת ע״י נפיחה ע״כ. ולא יתכן דה״כ לעיל מ״ב במרעיד את האילן להשיר ממנו אוכלין אמאי אינם בכ״י הא דרך המשקין ליפול כרעידת האילן. וכ״ת דהתם לא ידע שם משקין באילן א״כ אדתני סיפא להשיר ממנו משקין היוצאין בכ״י. ליפלוגו וניתני בדידי׳ שאם ידע שיש שם משקין הם בכ״י. וגרסה עיקר כפי׳ הרמב״ם שנתלחלחו העדשים מן ההבל שילא מפיו. ור״ש ס״ל דההבל אינו משקה דדמי לזיעת האדם. והחכמים ס״ל כל היוצא מפה חשיב כרוק וכ״כ הרא״ש: משקין שעל ידו דבמשקה שבאצבע לא פליגי דלכ״ע הוי לרצון דאחסבי׳ בגטילתו מן הפה באצבעו והוי כמו הפכו אז מלגו לספ״ב דש״י אלא במשקה שעל ידו פליגי כמ״ש הר״ב ואני תמה על הרמב״ם בחבורו פי״ד מהט״א שכתב הוכשרו במשקין שבפיו שבאצבעו ע״כ ולא הזכיר משקין שעל ידו כדקתני במתני׳ ועיקר פלוגתייהו בהא: הטומן פירותיו במים. במים המחוברים איירי כגון בנהר אז כאחר אז כמי גשמים שירדו לערוגה שלא לרצון דחשיבי מחוברים. אבל מים שאוכין שבבית שנשאבו ברצון לעולם מכשרי כיון שתחלתן לרצון לא בעי סופן לרצון לשעת המפרשים בר״פ. אלא במחוברים פירי וקמ״ל דאפילו אחר שהעלן מן המים לא היו המים ברצון על הפירות אלו וכ״ל לגמן שבמערה רפ״ל מ״ו דנתנתן ברצון במערה להליחו וע, כפי׳ הרב ר״פ דלקמן ומיהו לשעת הרמב״ם בר״פ מיירי אפילו בשאוכין ברצון:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מכשירין כל משקה פרק א

מלאכת שלמה

הרא"ש ז"ל הגופה בעדשים לבודקן אם יפות הן שאם יזוזו ויתלחלחו מהבל פיו כשמפה כהן בידוע שמתבטלות כמהירות כיון שמקבלות הלחלוחית במהירות ור"ש חשיב זו הלחלוחית כזיעת האדם שאינה מכשרת ודכון חשבי לה כרוח של פיו שהוא מכשיר ע"כ והוא פי' הרמב"ם ז"ל:

חזון נחום

וירדו גשמים על ראשו ומל פסותו אע"פ שסותמן והמים יורדין מלד העליון לתחתון פרי אלו טהורין שאינן נתכשרו אלא לאחר שיצאו מכולן אלא לאחר שיצאו מכולן הרי אלו מוכשרין ועהורין שאינן נתכשרו אלא לאחר יציאתם ע"כ. ופירש הוא ז"ל וז"ל פי' הרי אלו מוכשרין כלומר מכשירין דהשיבי משקה ואפ"ה טהורין אלא נתכשרו לאחר ליתתם ומשיגלאו שוב לא נגעו בזב וטמא ותימא מ"ש מהסיא דאמרו לו דאמר שמואל וכריכה עלמה הוכשרה דבעת פריסתם ממנה שכשיכוה ס"ל בעת פריסתן מן הזב קבלו טומאה כו' יע"ש וקשה דהא התם בפרק אמרו לו אמרו בהדיא שהתילוק שים בין כריכה לזב וטמא דאיתמר בתוספתא זו דזב וטמא כותם בכת ונתלם בכת ולינא נגיעה בעת פריסה אבל מי כריכה יולאין בכתת והיינו דאמר רב יוסף כתם נגי זב וטמא אמר רב יוסף בגיתין בכל כהן ומטעם זה כתב בפי"ד מהט"א דכריכה נמי אם איתק המים מעליה בכל כחו לא נגעו בזב וטמא דלך לסותמו בכת ונתו וכריכה אין דלך לסותמה בכת ונ"ש ונפ"ב גבי זב וטמא כתב והוא מיתקק מעליו בכל כחו ולקמן נדבר בו בע"ה:

מעשה ארג והוא כללא דפרק א

משנה א כל דברי הכשר דברי קבלה הן שנאמר זכי יותן מים על זרע והוא שיתן עליהם ברצון הבעלים ואחר שנעקרו מן הקרקע לא נאמר זכי יותן מים אלא לאחר שנעקרו האוכלין ונתלשו המשקה מכשיר והתלישה יהיה ברצון שישארו תלושין דאי אחשבינהו לגשמים בירידתן לצורך שום דבר ואח"כ בפלו פירות לתוכן אע"פ שלא ידע כשהוכשרו הפירות ולא ניחא ליה בהאי הכשר הוו מוכשרין דכל משקה שתחלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון מכשיר וה"מ כי אחשבינהו בירידתן לצורך דבר תלוש אבל אי אחשבינהו לצורך מחובר לא מכשרי הנהו מים כלל והכי תניא בת"כ כמו שהעתקנו בפ"ז דמשם מוכח דאם אחשבינהו לצורך תלוש אותן המים בעצמם מכשירין אף שנפלו השתא שלא לרצון אבל אחשבינהו לצורך מחובר אותן המים אינן מכשירין אפילו עקר את המחובר עם המשקה שעליו לא מכשרי הנהו מים את הפירות וירקות אף שהם תלושין השתא אא"כ ניחא ליה ורצונו בהנהו משקין שישנן השתא על הפירות שהם כבר תלושין אז האי מחשבה גורם להם הכשר השתא אע"פ שהמים שעליהם נפלו עליהם בעוד שהיו מחוברים אעפ"כ מקבלין עלשיו שהם תלושין הכשר מאותן המים עצמם שהיו עליהם בעת שהיו מחוברין והא דאמרינן בפסחים ס"ז מחוברין מכשירין היינו דניחא ליה להדיחן עכשיו באותן מים שהיו עליהן כשהיו מחוברין עיין רש"י ז"ל חולין ט"ז ומעתה כל משקה שנפל על שום דבר תלוש ברצון אע"פ שאח"כ נפל על האוכל שלא לרצון ואין בו רצון לא בתחלה ולא בסוף הרי זה מכשיר וכן אם נתלשו לרצון לשרות ממנו לבשל בו ולבבס כסותו לגבל בו הטיט אע"פ שנפלו בתוכם פירות שלא לרצון הרי אלו מכשירים וכן אם נתלשו מתחלה שלא לרצון או שהיו על המחוברים שאותן מים לא יכשרו לעולם אלא אם כן סופן ברצון שמחשב השתא להדיח בהם הפירות או לרכך אותם וניחא ליה השתא בהנהו מים מכשירין אבל נפל שלא ברצונו אינו מכשיר אפילו בלל פירותיו מפני הסכנה והוא אין רצונו שיהיו בלולין הרי אלו לא הוכשרו. המומן פירותיו במים מפני הגנבים או הנותן לשבולת הנהר להביאן עמו אינם מוכשרים ומשקין ממאין שנפלו על האוכלין נטמאו אע"פ שנפלו שלא ברצון הבעלים שהרי המומאה וההכשר באין כאחת והוא שלא יהי' בקרקע:

משנה ב להשיר ממנו אוכלין היו המשקין תלושין שלא ברצון דהא עדיין לא היו מחשבה באלו המשקין ועתה גם כן נתלשו שלא ברצון אבל להשיר משקין על אוכלין תלושין לכ"ע הוי הכשר אלא במה שנשאר ונפל על האילן בחזרה מענף לענף וממקום למקום ב"ש חשבי להו כבר תלושין דהא נעקרו ממקומן להפילם על התלושין וב"ה סברי דלא ניחא ליה בהנהו שנשארו דהא הוא מתכוין שיצאו כל המים ויפלו על התלושין ואותן שנשארו לא ניחא ליה ולכן אינן מוכשרין ואם לא היה מקפיד כיון שכבר נתלשו מן האילן לכוונת תלוש אע"פ שנפלו בחוזרה על האילן היו מוכשרין:

משנה ג המרעיד את האילן ונפל על חבירו והשיר על חבירו את המים שהיה בו או מסוכה לחברתה והיה תחתיהן זרעים המחוברין ב"ש סברי כיון דנפל מאילן לאילן והעיקר כבר נעקר וכתלוש השוב כל המים שנפל על אילן חבירו ועל הזרעים ב"ש אומרים בכי"ת אם יפלו מהנהו מים על התלושין או אם יתלוש הזרעים עם משקה טפח מכשירין וב"ה סברי כיון דנפלו על הזרעים ועל האילן במחוברין הנהו מים לא מכשרי תו מעצמן ואינן בכי"ת אא"כ יחשוב עליהם עוד הפעם בעת שיהיו תלושין וכל זה שיטות רבינו ורש"י ותוספות ותוספתא ותורת כהנים כמו שביררנו דמים שנפלו על המחובר אפילו ברצון תו לא מכשרי כלל עד שיחשוב עליהם עוד הפעם בעת שנתלשו הפירות והמים מונחין עליהם עדיין. אמר ר' יהושע. פליג דאם השיר האילן מן המים ונפלו לארץ לאיבוד אינן מכשירין דמן התורה אינו אלא עד שיתכוין ויתן בעצמו על הפירות ורבנן דגזרו בנפלו מעצמן אבל דוקא דקא מכוין לנפילה וניחא ליה בהאי נפילה אבל לא ניחא ליה או דלא צריך להו להנהו משקין לא:

משנה ד הנוער אגודה של ירק שהיה עליה משקין וירדו מצד העליון לתחתון לא הוכשר. המעלה שקין מלאה פירות מן הנהר ונותנן זה על גב זה הוכשר התחתון במים שירדו לו מן העליון שהרי ברצונו הניח זה על גב זה:

משנה ה הממחק את הכרישה להסיר המים שעליה והסוחט שערו בכסותו המים היוצאין תלושין ברצון והנשארין בהן אינן תלושין ברצון מפני שרצונו שיצאו מכולן וכרישה עצמה הוכשרה שבשעת פרישתן מכשירין ואם ניתק המים מעליה בכל כחו לא הוכשרה:

משנה ו הנופח בעדשים לבודקן אם הן יפות והזיעו על ידי הבל פיו הוכשרו שזיעת משקין כמשקין מפני שהבל פיו הוא תולדות מים ור"ש סובר דכל מיני זיעה אינם משקה אפילו זיעת משקין ואין הלכה ויין שרף חשיב משקה לכל דבר שהרי זיעת משקין הוא ואם הרוב הוא אוכלין לא חשיב משקה ואסור לקדש עליו והטובל בו אוכלין אין צריך נטילות ידים. האוכל שומשמין באצבע הוכשרו השומשמין במשקה פיו ושעל אצבעו ור"ש סובר לא הוכשרו וצ"ע דעת רבינו בזה:

מכשירין זיעת בתים פרק ב

ר' עובדיה מברטנורה

תוספות יום טוב

ציונים

פרק ב **א זיעת** בתים טהורה. לאינה מכשרת הזרעים

פרק ב **א זיעת** בתים בורות שיחין ומערות טהורה א). זיעת האדם טהורה. שתה מים טמאים והזיעה זיעתו טהורה ב). בא

פרק ב **א זיעת** בתי' בורות כו' ואפילו הן ממאים. הרמב"ם בפירושו ובחבורו פ"י מהט"ל: **בורות** שיחין ומערות. מפורשים בכמה דוכתים ומהן

א זיעת בתים מו' שם פ"ל פ"ו, זיעת האדם מו' שם פ"ו.

תוספות חדשים

א במשנה זיעתו טהור. דהזיעה יצא מגופו ולא באה מן המשקין. הרמב"ם והרא"ש:

מלאכת שלמה

פ"ב א זיעת בתים וכו'. ופי' הרא"ש ז"ל זיעת בתים דרך הבתים הבנויים בתחתית הארץ וכן בורות שיחין ומערות להזיע אע"פ שאין בהם מים ואותה זיעה לא תשיבה משקה וכן זיעת האדם ואפילו שתה משקים ממאים דהזיעה מגופו יצאה ולא באה מן המשקין ע"כ:

ופי' הרמב"ם ז"ל זיעת בתים טהורה וכו' הודיענו כי הזיעה ההיא אינה

חזון נחום

א זיעת בתים כו'. הרא"ש בפרק כל שעה דף קל"ב כתב ע"ש הר' אליעזר מגרמיזא שק מלא קמח שהיה נתון אצל התאומה ונתלחלח מזיעת התאומה נראה אע"פ דתנן בפ"ב דמכשירין זיעת הבתים בורות שיחין ומערות וזיעת אדם טהורה פי' אין מכשירין מיהו מתמילי מידי דהוה אבוק שאינו מכשיר. ואפ"ה תנן לא יצעום וכו' יע"ש. והקשה עליו הרא"ש לא ידעתי למה זיעת בתים לבוק ולא נדמה לזיעת אדם שאינה אין מכשירין וגם מ"ש דבוק אינו מכשיר. הא ליתא דבוק מכשיר כדתנן במס' מכשירין ע"כ. והנה מה שהקשה דלמה לא נדמה לזיעת אדם אע"פ דתנן זה קושיא לבוונת הרא"ש להודיענו דבין זיעת בתים בין זיעת אדם אע"פ שאין מכשירין אפ"ה מתמילין שאין דין התמון תלוי בהכשר הבגיא ראיה מהבוק דאע"פ שאינו מכשיר מחמין כדתנן לא יצעום כו' אמנם מה שהקשה אשיקרא דמילתא דהבוק מכשיר הא ודאי קושיא אלימתא היא. ובדרך דוחק נראה לפ"ד להגיה בעד הרא"ש דס"ל כמ"ש הר"ש עלה דתנן בסוף פ"ג דטבול יום טהור שנגע מן האוכל ונפל על בגדיו ועל ככר של תרומה טהור היה אוכל זיתים פלוגים תמיד רשוטות כל שעות ראה לאון גרעיניתו נפל על בגדיו ועל ככר של תרומה טמא היה אוכל זיתים נגוביים תמיד יבשות כל שאינו ראה לאון גרעיניתו נפל

משנה אחרונה

פ"ב א זיעת בתים בורות. כתב הרמב"ם אפילו הן ממאין זיעתן טהורה ע"כ ונראה דר"ל שם בהן ברלים ממאין ונגעה הזיעה בברלים אפ"ה טהורה דומיא דזיעת האדם אפילו הוא טמא זיעתו טהורה כדלקמן פ"ו מ"ז אבל בתים ובורות עצמן לא שייך בהו טומאה: שתה מים ממאין. והם חמין ומהמתן מזיע

פ"ב א) לאינו מכשיר: ב) דמגופו הוא ולא ממים שמתה:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ומכן בסדר זה במשנה ד' פ"ק דמקואות: *[בא במים שאובין כו'. כתב הר"ב אבל בא במים מחוברים כו' לא לרצון נתלבו. וכך כתב הר"ם. וא"ל דמיירי שלא בא בתוכה לטבול דלא תקשה ממתני' דרפ"ה ועוד עיין מ"ש שם במשנה ה]: ב מרחץ טמאה. פי' הר"ב של מים שאובים זיעתה טמאה מכשרת את הפירות ומטמאתן וכ"פ הר"ם. וקשה דתנ"ג דשאובים הם. לא מפני כן מטמאין אטפ"י שמכשירין. וא"ל דשאובים ומתאים הן. והרמב"ם מפרש דמרחץ שזיעתו בא מן המים שבתוכה משא"כ זיעת בתים ובורות דלעיל ואם היתה המרחץ טמאה זיעתה טמאה וכו': ברזל

בא במים שאובים והזיע. זיעתו טמאה ג). נסתפג ואח"כ הזיעתו. טהורה: ב מרחץ טמאה ד) זיעתה טמאה ה) וטהורה ו) בכי יותן ז). הבריכה ח) שבבית. הבית מזיע מחמתה ט). אם טמאה. זיעת כל הבית שמחמת הבריכה. טמאה: ג ב' בריכות. אחת טהורה ואחת טמאה. המזיע קרוב לטמאה. טמא. קרוב לטהורה טהור י) מחצה

למחצה

הזרעים לקבל טומאה: ודוקא בא במים שאובין אבל בא במים מחוברים דלא מכשרי. לא. דאע"ג דהשתא מיהא תלושים ניהו לא לרצון נתלבו: ב מרחץ טמאה. של מים שאובין: זיעתה טמאה. מכשרת את הפירות ומטמאתן: וטהורה. כלומר וזיעת מרחץ טהורה. כגון מרחץ של מי מעין דלאו מים שאובים ניהו הרי הוא בכי יותן שהזיעה מכשרת את הפירות: אם טמאה. הבריכה כל זיע שיזיע הבית מחמתה מכשרת ומטמאה. אבל שלא מחמתה. הוא לה זיעת הבית ומהולה: ברזל

זיעתו טמאה. דמחמת המים היא ודוקא בא במים שאובין אבל בא במים מחוברים דלא מכשרי. לא. דאע"ג דהשתא מיהא תלושים ניהו לא לרצון נתלבו: ב מרחץ טמאה. של מים שאובין: זיעתה טמאה. מכשרת את הפירות ומטמאתן: וטהורה. כלומר וזיעת מרחץ טהורה. כגון מרחץ של מי מעין דלאו מים שאובים ניהו הרי הוא בכי יותן שהזיעה מכשרת את הפירות: אם טמאה. הבריכה כל זיע שיזיע הבית מחמתה מכשרת ומטמאה. אבל שלא מחמתה. הוא לה זיעת הבית ומהולה: ברזל

מלאכת שלמה

אינה משקה ואפילו אם היה משקה הבית ממא הזיעה היא טהורה (א):

בפי' רעז"ל אבל בא במים מחוברין דלא מכשרי לא ע"כ אמר המלקט הוא פי' הר"ם ז"ל. ועיין לקמן פ"ד סי' ו':

וכתב הר"א אשכנזי ז"ל וז"ע מה שפי' אח"כ כגון מרחץ של מי מעין ודו"ק ע"כ. ואפשר לומר דהכא הא דקאמר אבל בא במים המחוברין לא מכשר ר"ל לא מטמאי אבל אח"כ דמכשרי דייקא נמי דהכא קתני במתני' בא במים שאובין והזיע זיעתו טמאה דכי דייקת מינה נמי אבל בא במים המחוברין לא ר"ל לא מטמאי דוקא אבל לעולם מכשרי כדקתני סיפא וטהורה בכי יותן שר"ל מכשרי בלבד כך נלע"ד אע"פ שלשון הר"ם ז"ל דחוק קצת (ב):

ב אם טמאה הבריכה שצריך להוכה מים טמאים:

גסעריות

חזון נחום

נפל על בגדיו ועל כסר של תרומה טהור ע"כ כתב הר"ם שנגע י"מ לשון מגיס בקדרה וכעכרון הכיולו בעכרן נגע ופי' כמו ליעוס ויש לפרש שבידיו מהפך באוכל שבאפיו ושלא מדעתו נפל ממנו על בגדיו ועל כסר של תרומה טהור ולא אמרינן שנטמא לחלות הכרוך שעל האוכל בידיו מסותכות ושימאלו הבגדים והתרומה שהמשקה הסוא לא חיבבו וכיון שלא חיבבו לא מכשיר ולא מטמא וכ' יסודה שפ"ח דכלים כל שהוא רולה לאוון גרעיניתו החביב המשקה שבו ונטמא בידיו ואחר ושימא את בגדיו והתרומה אבל עוגים ויבשות כל שאינו רולה לאוון גרעיניתו לא הותבר המשקה ההוא ולא נטמא ע"כ וס"ל להרא"ם דכל זמן שהגוף חיבו נהנה מהכוק כמו זיתים פלועים ותמרים רטובות ורולה לאוון גרעיניתו לכל הכר מיתא ליה כרוק שהגוף נהנה באותו הכרוק שמלחלת גרגרו ובולעו והגוף נהנה מהכרוק המשובב בלחות הזית והתמרה והגרעין. אמנם כשהזית והתמרה יבשים ואינו רולה לאוון הגרעין אינו נהנה מלאותו הכרוק וכיון שאינו נהנה לא תחביב מבקה להכשיר ואפילו אם הוצית מפיו לאותו האוכל הלעוס ונתנו על בגדיו ועל כסר של תרומה אינו מכשיר ואינו מטמא ואפל על בגדיו ועל כסר של תרומה דנקט מתני' לאו דוקא אלא דכר בהווה ואפילו לקחו בידו ונתנו עליהם והלעוס תעיס הוא"ל מיתים עגולים ותמרים יבשים שאין גופו נהנה מלאותו הכרוק הלכך לא מכשיר ואיטו דקאמר מידי דהוה לרוק שאינו מכשיר ואפ"ה תנן לא יעלוס וכו' הכוונה דמיירי שלפפמים הכרוק אינו מכשיר. היכא שאין הגוף נהנה ממנו בהכיא דזיתים עגולים ותמרות יבשים ואפ"ס בכב"ל מתמיד דתנן לא יעלוס כו' אמלא שאין התמוך תלוי בהכבר דאף שאין מכשיר מתמיד וה"ס לזיעת בתים וזיעת אדם זה כלפ"ד כוונת הרא"ם. עיין כס' שיירי סי' תס"ו הנכת הטור אות ג' העולה שדעת הרא"ם דאע"פ דלא תביב מבקה לענין תמוך אבל דעת הרא"ם וכן נראה מן הכתב דעת כל שאר הפוסקים דכל דלא תביב מבקה לענין הכבר לא תביב מבקה לענין תמוך וכל דתביב מבקה לענין הכבר תביב מבקה לענין תמוך ואפ"ז דעת הרא"ם היא מוגלת מדעת שאר הפוסקים ולכן אני אומר שעדיין כי גם הרא"ם ושאר פוסקים ס"ל כהרא"ם ז"ל שאפילו דבר שאין מכשיר דלא תביב מבקה לענין הכבר כמו דס דליכא דס שמכשיר ויש שאינו מכשיר אבל לענין תמוך כולהו מחמלו זולת דבר שהוא מעטם מי פירות דלא מכשיר ולא מחמלם והרא"ם ז"ל לא לתלוק על דינו של הרא"ש בא אלא לתלוק על ראייתו ועיין כס' מגיני אלן סי' תס"ו:

עיין במלאכת שלמה אות (א). וק"ק מאי דקאמר ואפילו אם היה משקה הבית ממא הזיעה הטיא טהורה ממרחץ טמאה דזיעתו טמאה דלקמן בסמוך וס' כמ"ש לקמן:

בא במים שאובין עיין במלאכת שלמה אות (ב). ולפ"ז בא במים שאובים דקתני. אדלעיל קאי וה"ק בא במים שאובין מטמאין והזיע זיעתו טמא ועלה דייק הר"ם אבל מחוברין דלא מטמאי לא ומ"מ פירושו סלו דתוק בלשון כמו שהעיד הרב בעל המ"ל ז"ל. ולכן נלע"ד דהא דתנן בא במים שאובין והזיע זיעתו טמאה ר"ל מכשיר לקבל טומאה וכאלו מאי דקאמר ריש טהורה שאינו מכשיר קאמר טמאה ר"ל מכשיר ופ"ז כתב הר"ם ז"ל שאם בא במים מחוברין לא מכשרי דאע"ג דהשתא מיהא תלושין מינהו לא לרצון נתלבו ואיני יודע מאי מייאב המ"ל דכמאן סיפא דלשאי' דהר"ם ז"ל. אמנם למאה דקתני מרחץ טמאה זיעתה טמאה ופי' הר"ם מרחץ טמאה של מים שאובים זיעתה טמאה מכשרת הפירות ומטמאתם והכוונה דמאי דתנן זיעתה טמאה ה"ק מים שאובין הללו אם הן טהורין מכשירין לבד ואם הן מטמאין מטמאין בתוכן דבמים שאובין אית ביה תרתי כלפי זה קאמר דבמים של מעין דלאו מים שאובין מינהו ולא שייך טומאה כמי מעין ודוא מרחץ טהורה דמתני' אי אפשר להיות בו אלא אחת מן השתים דהני דאין מימיו מטמאין אבל יש תחת האפשר שיכשירו וכגון שיתלבו ברלון כדינו אלא הולך לפרש כי זה פשוט ואין כאן מקום ח"ל

יכין תפארת ישראל יכין

ג) מכשיר מדמטורב בשאובים. ואפילו בא למרח ן שלא לרצון. מדתלושין מינסו מחלמן לרצון הוי. משא"כ בבא למחוברי' שלא לרצון. ושלא לשם מבילה. אינו מכשיר. דהרי לא נתלבו עליו ברצון: ד) ר"ל של מיס שאובים טמאים: ה) למכשיר ומטמא כאחת: ו) מחוברין ומהורין: ז) מכשיר: ח) מפירס מלא מים: ט) דשלא מחמתו. הו"ל זיעת בתים דטהור כר"פ: י) ואין לדמות זה לרוב וקרוב [כ"כ כ"ג כ']. דהכא מסתבר עפי למתלי בקרוב דמחלחל מפי לארעא. כך ל"ל. וכ"כ ברפ"ב דכ"ב

ג המזיע קרוב לטמאה טמא. הכא לא שייך הא דאמרי' רוב וקרוב הלך אחר הרוב. דהתם אם הדבר מסופק אם בא מן הרוב או מן הקרוב. אבל הכא פשיטא דמן הקרוב הוא ואפילו הרחוק מרובה אין הזיעה אלא מן הקרוב: מחצה למחצה טמא. נראה דלאו משום שפק מטמאינן לה. אלא דאמרי' ודאי מכשיהם

כא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ג ברזל טמא. שבא משברי כלים ממאין: שבללו. שטרפו וערבו עם ברזל טהור שבא מן העשן: אם רוב מן הטמא טמא. חכמים גזרו על כלי מתכות שנטמאו ושברן והתיכן ועשה מהן כלים שיחזרו לטומאתן היאנה עד שיזה עליהן ג' וז'. ויטבילה ויעריב שמשן: גסטריות. כמין קדרות עשויות להשתין בהן. ובלשון ערבי קורין להן בסריא"ש: שישראל וכנעני מטילים לתוכן. משתינים. לתוכן ושתן של כנעני טמא דגזרו עליהן שיהיו כזבין לכל דבריהן: מי שפיכות. מיס. שרחצו בהן ושופכין לתוכן לחוץ ובחזקת ממאין הן: אימתי. מתבטלין מי השפיכות ברוב בזמן שקדמו הן ואח"כ רבו עליהן מי גשמים ועברום. אבל אם קדמו מי גשמים אפילו נפלו עליהן משהו מי שפיכות ממאים: המטהר

ג ברזל טמא שבללו עם ברזל טהור). אם רוב מן הטמא טמא. ואם רוב מן הטהור טהור. מחצה למחצה טמא. גסטריות יב) שישראל ועכו"ם מטילין לתוכה יג) אם רוב מן הטמא טמא יד). ואם רוב מן הטהור טהור. מחצה למחצה טמא. מי שפיכות טו) שירדו עליהן מי גשמים אם רוב מן הטמא טמא. ואם רוב מן הטהור טהור טז) מחצה למחצה טמא. אימתי בזמן שקדמו מי שפיכות. אבל אם קדמו מי גשמים

ג ברזל טמאה כו'. כתב הר"ב חכמים גזרו כו' כמפורש ברפי"ח דכלים. ושם שנויה משנה זו במתניתין ד': **אבל** אם קדמו מי גשמים אפילו כ"ם למי שפיכות טמא. שמשקין טמאים שירדו לטהורים מטמאין בכ"ם. הרמב"ם פ"ב מהט"א (הלכה י"ו). והקשה הכ"מ דאדרבה הל"ל כשנפלו מי שפיכות למי גשמים. קמא קמא בטיל. (עיין בפי' הר"ב משנה ח' פרק בתרא דע"ז) ותירץ דהכא שאין מים אלו מכוסים אלא הולכים ונינרים. הלכך המים הבאים באחרונה הם שוטפים את הראשונים הלכך בתר בתראי אזלינן ע"כ. אבל אין נראה כן מדברי הר"ב דבפי' משנה ד' פ"ק דמקואות דהתם מייתי למתני'

מלאכת שלמה

ג נחטריות ס"א גטריות כן כתוב בערוך. מטילין לתוכן גרסי': **אבל אם קדמו מי גשמים אפילו כל שהן מי שפיכות טמאים כך** מלאתי מונה ופי' טמאים דכיון שירדו כבר ניחא ליה בהו **ומקבלין טומאה והוא שירדו לתוך כלי אבל בקרקע מחוברין אינהו ולא מקבלי טומאה כדמוכח בריש מקואות הרא"ש ז"ל (ג)**: המטהר

חזון נחום

א"ל דהכא דקאמר דמחוברין לא מכשרי היינו לענין אדם שבא בהם דלא מכשרי כדיהיב טעמא שלא נתלבו בלבון אבל במשנה דלקמן מיירי שם שם הוכתה שנתלבו בלבון הכעלים להכשיר כגון שהכניס שם פירות או כלים וזה למתני' מדברי הרמב"ם פ"י מהט"א שכתב וז"ל זיעת בתים שיתין ומערות וכורות אינם מטמא ואפילו הם טמאים זיעתן טהורה אבל זיעת המרתף במים אם היתה המרתף טמאה זיעתה טמאה ואם היתה טהורה והכניס בה פירות הוכשרו הכניסו לה כלים הרי המים שעליהם כתלושין בלבון ומכשירין ע"כ. וכתב הכ"מ ומ"ש הכניסו לה כלים וכו' ז"ל רבינו בפי' המשנה כשנגעו בדבר למרתף ונכנל זה בלבונו הוא ובכר הוכשר כי מן הידוע שהזיעו ותשיבי תלושין בלבון ע"כ ואע"פ שדברים אלו נקשתים ולא מלאתים מ"מ הכוונה מבוארת כמ"ש. אמנם מ"ש הרמב"ם ז"ל בריש"א דלענין ואפילו הם טמאים זיעתם טהורה לא ידעתי מאי קאמר דאי קאי אמערות עצמן לא שייך בהן טומאה ואי קאי אמשקין שבתוכם וכמ"ש בפי' שבתתי לעיל ואפילו אם היה מקום הבית טמא קבה מ"ש ממרתף טמאה דזיעתה טמאה וצריך לחלק ביניהם וכדמשמע מדברי התי"ט דלקמן בסמוך בע"ה: ב מי שפיכות שירדו עליהם גשמים. ז"ל הרמב"ם פ"ב מהט"א מי שפיכות הרי הן כחזקת טומאה ירדו עליהן מי גשמים אם רבו עליהן הרי הן טהורין מתלה לאמלה הכל טמא בין בכלים בין בקרקעות אימתי בזמן שקדמו מי שפיכה אבל קדמו מי גשמים וירדו עליהן כל שהוא ממי שפיכות הכל טמא שמשקין טמאין שירדו לטהורים מטמאין בכל שהוא פ"ב. והראב"ד כתב ע"ז לא ידעתי טעם לזה ואולי מפני שמשנה שנפלו בתחלה הוחזקו גם הם כמי שפיכות שבכר נשכחה נפלתם ע"כ. והכ"מ כתב עליו וא"ת שלפי טעם זה אפילו לא נפלו מי שפיכות נמי וי"ל דלא גזור אלא מים שם מי שפיכות נמי ופשוט הוא ולטעם רבינו קשה דאדרבה הול"ל שנפלו מי שפיכות למי גשמים קמא קמא בטיל וכן בריש"א הל"ל הכי ול"ל דהכא שאין מים אלו הולכין נגרים אלכך המים הבאין באחרונה הם שוטפין את הראשונים הלכך בתר בתראי אזלינן ופל דלך שנוי במשנה ע"כ. ואני הדל תמהני על הר"ב דמלבד הדוחק שיש בתירוצו הנו כמבואר למעיין עוד שהרי טעם זה לא שייך אלא בשהם בקרקע שהולכים ונגרין אבל בשהם בכלים הרי הן מכוסין במקום אחד והרמב"ם כתב בהדיא בין בקרקעות ושוב שבפי' המשנה כתב בהדיא וז"ל ואמר כי כשקדמו מי גשמים ונתקבצו במקום ואח"כ נשפך בהן ליחה שיעור שיהיה ממי שפיכות הכל טמא לפי כשיפלו ממים טמאים אלו משקל טיפת מרדל בתכית של מים טמא הכל ותמצא הולכין אחר הרוב בשקדמו מי שפיכות ורבו עליהן מי גשמים ע"כ. גם התוי"ט הקשה עליו יעויין בדבריו:

(ב) (עיין מלאכת שלמה אות ג) וגם דברים אלו ליני יורד לשורשן דמה טעם הוא זה דניחא ליה בהו לענין קבלת טומאה סוף דבר קושית הכ"מ עדיין במקומה עומדת

ציונים

חברזל כלים פי"ח מ"ב מיי' פי"ב מה' כלים ה"ב: נספריות מיי' פ"ב מה' מאכלות מו"מ ה"ו. מי שפיכות מיי' פ"ב מה' ט"א הכ"ג

חילופי גרסאות

ג נספריות בכ"מ גיריות:

תוספות הרשים

ג במשנה מי שפיכות. דהכא אינהי בכלים ולהכי כשקדמו מי שפיכות ואח"כ נפלו מי גשמים לתוכן ודאי לא אתכשיר להני מי גשמים כיון דיהב שיפלו למי שפיכות הסרוחין וכל זמן דלא מתכשר להמי מי גשמים יבאתו כשהכן. ואין מקבלין שום טומאה ולא הוי כאן אלא טומאת מי שפיכות לבד. וכיון שנתערבו עם מי גשמים. ודאי בטל כרוב מש"ל אם קדמו מי גשמים בכלי. דוודאי ניחא ליה בהו דעדיין לאוויש הן לתבשיל ומש"ה אם נפל עליהן אפילו כ"ם מי שפיכות. טמא הכל דטמאו מי גשמים כיון דהוי בכלי. (הרא"ש עם תוס' ביאור) וכזה הותר קושית הכ"מ המוכה בתוי"ט:

משנה אחרונה

בא הואיל ושוין הם. וא"מ הטהרות שנגעו במשקין האלו ממאין. ואלו מבוים ספק אין הטהרות שנגעו ממאין דספק משקין לטמא עהור בפ"ד דטהרות מ"ט:

ברזל טמא שבללו. הך תני לה פי"ח דכלים והכא אגב גררא דרוב ומחצה ע"מ הדר תני לה. והע"ג דאיכא עוד דינו רוב ומחצה ע"מ בגמר גמלים ואמר רחלים שטרפן דפ"ט דכלאים ולא תני לה הכא וכן כל הני דרפ"ה דשקלים תני ושיר: שבללו. היינו שערבו וטרפו כמו בגלים טרופות ה"נ שהתיכו באש וטרפן והלכך ה"נ מחצה למחצה להחמיר לאו מבוים ספק הוא אלא שכל טפה יש בו מן הטמא דבלא יש בילה. ואלו מבוים ספק לא הוה מחמרי' בטומאה ישנה דמדרבנן. וע' פי"ח דכלים מ"ג דמשמע שם דמחמרינן בספק טומאה ישנה: גסטריות שישראל וכנעני מטילין. למאי דאמרי' בפ' בתרא דמי רגלים הוו תולדה למים לטומאה ולהכשר אלא אם כן הכי תני הכא אם רוב מן הטהור טהור והלא נטמאו הטהורים מן הטמאים. ולמאי דפירשנו הכא דמדאוריתא לא חשיבי מי רגלים משקה דכתיב וכל משקה אשר ישתה ואמרי' פרט למשקה שרוח אלא דמדרבנן גזרו עליה. והכא דעיקר טומאת כנעני אינה אלא מדרבנן ובדרבנן לא גזרו. וניחא דהתם דנקט ישראל וכנעני ולא נקט זבים וטהורים דהתם לא שייך רוב טהור דאתו הני ומטמו להני: מחצה למחצה טמא. ומפיים בה הרמב"ם פ"ב מה"ל משכב וכן אם נתערב מי רגלי ישראל זה במי רגלי כנעני זה הולכין אחר הרוב ע"כ גרלה שבא לומר דבריאת שהרבה ישראל וכנעני הם הולכין אחר רוב המטילין. ופיפא שהם ישראל אחד וכנעני אחד הולכין אחר רוב המי רגלים וגרלה דמשערין בישראל זה וכנעני זה אם האחד בטל בשר וגדול וכבר יותר מחברו ודאי מי רגליו בל זה מרובין לבענין אחר אין לבער מי הטיל יותר. ובריאת שם הרבה מזה ומזה הולכין אחר רוב המטילין הטמאים ואמרי' משמאת הטילו כולם בשוה. וכן מצינו בברית הפוסקים בי"ד סי' פ"א ס"ב בהמה טרפה שנתערבה בבשרות שאם יש בשרות בטל הלב של טרפה בבשרות דמשמאת כולן שוות בחלבן ומשום דמדאוריתא אין במינו בטל ברוב ומדרבנן צריך שבעים תלינן לקולא. וה"נ דכוותה דמי רגלים של כנעני טומאתן מדרבנן וה"נ אמרי' בפ"ה דתרומות בשם שפחתו החולין כך פחתה התרומה ומותר. דהתם נמי מדרבנן בעינן מאה ואחד ועיין בי"ד סי' י"ד ס"ה אבר אחד שאסור בבהמה משערין ג"כ בבשרים מה"ש דמדאוריתא ברובא בטיל בחלב טרפה שנתערב בבשרה אין במינו ברובא ולא כש"ז שם. ולפ"ז משמע הכא נמי בזבין וטהורים שהטילו אין הולכין בשתם אחר רוב המטילין לספק לתורתא הוא אלא הולכין אחר רוב מי רגלים: אבל אם קדמו מי גשמים אפילו כ"ם מי שפיכות טמא. ולדחקן המפרשים בזה הראב"ד והכ"מ מה טעם יש בין קדמו אלו או אלו ע' בתוי"ט. והרא"ש בפירושו כתב בשקדמו מי שפיכות אין מי גשמים מקבלין טומאה אלא אחשביהו לגשמים. אבל קדמו מי גשמים שירדו כבר ניחא ליה בהו ומקבלין טומאה ע"כ וז"ל בכוונתו דהכא בבר העשוי ומיוחד לבר שירדו בו מי גשמים לשתיה כדמוכח במסכת תענית שהיו מסתפקין לשתות ממי בורות המיוחדים לבר וה"ה כלי כמו אמבטי שישלו להכנים בה מי גשמים לשתיה והלבך

יבין

דב"ב לא חלקו בין מים נפסלי לו לא. רק בין רחוק לקרוב: יא) ועשה מהן כלי. והרי גזרו לאמתכת טומאה יבאה דכלים מ"ד: יב) כלי שמתן: יג) משתינין: יד) דכנעניים כזבים

תפארת ישראל

מד"ם. ומעייטותיהן ממאים: טו) מי רחוצה שנשפכו לחוץ. והן בחזקת טמאים: טז) ול"א קמי קמי דמטו מטהורין בטל בטמאין [בע"ז דע"ג]. דל"ל ממ"ש מוס' [ב"ק ד"ק]. דבמערה בלא הספק ל"ה

יבין

ל"ה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ציונים

ד' הטורף עיי' שם בכ"ל :

תוספות חדשים

ד' במשנה מחצה למחצה טמא. הרמב"ם פ"ב מהט"א הלכה כ"ז לא הבינ"ל לכך דינא דמע"מ נכי בבא ז כמו בחיוב בכי גרלה עמא מפוס כיון דלא ידעינן דוב עהור אליבא דת"ק דהלכה כוותיה אלא ע"י עיפין עבות כמ"ש הרע"כ. מעתה ליבא למיקס עלה דמילתא ולידע אימת הוא מחלה למחלה מפוס הכי הפמיטו והא דבמתני' תני ליה אפבר חיידי דאיבך (כפס הר"ב מוה' דוב בער בן המחבר מהרש"א ז"ל) :

אליהו רבה

ד' הטורף כו'. תניא בתוספתא הטורף את גגו והמכבס את כסותו אימתי יודע אם רבו גשמים או לאו בתחלה היה מנטף גשמים. ועכשיו הוא מנטף טיפין עבות רבי יהודה אומר בתחלה היה מנטף טיפים תחוכות עכשיו יורד טפה אחר טיפה :

משנה אחרונה

אם קדמו מי גשמים ודאי ניחא ליה שהרי עומד ומצפה להן אבל קדמו מי שפיכות לא ניחא ליה בגשמים הירודין להן שמאסין ממי הספיכות. ויש פיוט לפי' זה מכה דתנן כה"ג בספ"ד עליס שירדו עליהם גשמים על המשקין טמאין שהיו בהם אם רבו הגשמים מהורים הויאלן שירדו עליהן גשמים אע"פ שרבו טמאים. ולמה ליה למיתני הוציאם ליפלוג וליתני בדידי' שאם קדמו הגשמים ואח"כ נפלו עליהן משקין טמאים טמאים כדקתני הכא.

למתני' דהכא. ולא מיירי התם במי שפיכות השומפים דוקא. גם מדברי הרמב"ם עלמו בפ"מ מה' מקואות (הלכה ט"ז) נראה דמיירי בממשכין ונקוין. ול' הראב"ד טמא לא ידעתי טעם לזה ואולי מפני שמשעה שנפלו בתחלה. הוחזקו גם הם במי שפיכות שכבר נסכחת נפילתם ע"כ. וכתב הכ"מ וא"ת אלפי טעם זה אפילו לא נפלו מי שפיכות נמי וי"ל דלא גזור אלא שיש שם מי שפיכות ופשוט הוא ע"כ :

רוקן

ד המטהר את גגו. אפי' כל שהן יז) למי שפיכו' טמא: ד המטורף את גגו יח). והמכבס את כסותו יט). וירדו עליהן גשמים. אם רוב מן הטמא טמא. ואם רוב מן הטהור טהור. מחצה למחצה טמא.

ד המטהר את גגו. גרסינן ואית דגרס המטורף את גגו. פי' שטח גגו טיט או סיד להשוותו. והמים שנתכנן עליו כשמטהרו. או כשטחו בטיט שתמן שופכין הן *[ומטמאין וכן המים שמכבס בהן את כסותו: וירדו עליהן גשמים. שהן מים טהורים. והגג או הכסות מנטיפים מים: אם רוב מן הטהור טהור. כגון שבתחלה היה מנטף טפים דקות ולאחר [כן מנטף טפי' עבות. בידוע שרוב מן הטהור :

*) בד"פ ומטמאין

אם

מלאכת שלמה

ד המטהר את גגו. היא גירסת הר"ש והרא"ש שוטפו במים ממאים אבל הרמב"ם ז"ל גרים המטורף את גגו ופי' הרוחץ את גגו : וכתוספתא גרסי' גמי המטורף :

עיר

חזון נחום

שכתב קשה לאדרבה הול"ל כשפלו מי שפיכות למי גשמים קמא בטיל וכן הול"ל הכי בריאה קשה דלא הוי לכל"מ להשוות הטלוקות להדדי דהא ודאי חילוק יש בין כשהיתר דהייגו מי גשמים נפל לתוך האסור דהייגו מי שופכין להיכא דהוי איפכא דהאיסור דהייגו מי גשמים דכשהאיסור נפל לתוך היתר אם הוא מכלי שפיו רחב ויש באיסור כיולא מן הכלי שיעור גדול בכדי אחד הוי בכל שהוא אבל אם עירה מכלי קטן שאינו מוציא אלא עפה טפה אפילו כל היום כולו קמא קמא בטל ואם רבו עליהן לבטוף הוא מחלוקת בין הפוסקים איכא שדעת הרמב"ם דלא שבא וכ"ל בכלי קטן דמי. אמנם כשהיתר נפל לתוך האיסור נאסר בכל גוונא אפילו נפל תכית מלאה על טפה של איסור נאסר הכל ולא אמרינן כזה קמא בטיל בדבר שאיסורו בכל שהוא ומין ומינו ומדברי הרמב"ם נראה דעומאה מדמה ליה לדבר שאוסר בכל שהוא שהרי כתב כשיפלו ממים טמאים אלו משקל טפת תרדל בחבית של מים טמאה. ואי קשיא הא קשיא שהדברים בהופך שאם מי גשמים יפלו אפילו אלף סאין על טפה א' של שופכין נעשו כולן שופכין אבל אם הוא בהיפך שמי שופכין יפלו לתוך מי גשמים ונפלו טפה טפה מכלי קטן אמרינן קמא קמא בטיל. והנלע"ד כזה הוא כי מלאתו ראינו שכל דיני הכשר והטומאה הדבר תלוי במחשבתו ולבו של אדם והלבן כשהקדמו מי גשמים ואח"כ ירד עליהן מדעתו ר"ל שהוא מדעתו שפך עליהן אפילו טפה של מי שופכין הרי זו הוכחה גדולה שלא הקפיד שמי גשמים אלו יהיו בעבורתם אלא כוונתו לעשות מקום קבוץ מים הללו קבוץ מי שופכין אלכך נעשו כולן מי שופכין. אמנם כשהוא בהפך שהיו בתחלה במקום הוא מי שופכין ואח"כ ירד עליהן מדעתו מי גשמים אין שכוונת שזה הים רוצה לעשות מי גשמים מי שופכין אלא אמדינן דעתיה דאדרבה רוצה לעשות המי שופכין ולבטלן כבוב ע"י מי גשמים הללו שנופך עליהם והרי זה כאותה שכתב הרמב"ם בפט"ו מהט"א דין כ' ע"ש ובהשגת הראב"ד שם ומכלן ק"ק לדברי הכ"מ שכתבתי לעיל ודוק. אמנם בחלוקה הקודמת ליבא למימר הכי שאין זה דרך בני אדם זה כבוד. ולכן כיון שעומאתם מים הללו אינה אלא תוקה בעלמא ועומאה דרבנן בעלמא אע"ג דבעלמא היתר שנפל לתוך האיסור נמין כמינו לא בטיל בבוב הכא בטיל וכל זה למ"ד דכל איסורין שבתורה מין במינו בטל שהוא. אמנם לפי ההלכה יש בזה חילוקי דינים כמו שנתבאר כל אחד במקומו ומ"מ דינא דמתני' קיים עכ"פ מ"ש כנלע"ד. ונראה שלזה כוון הרא"ש כמ"ל במ"ש ופירוש עומאתם דכיון שירדו בכבר ניחא ליה בכו ומקבלין עומאה והכוונה דכיון שירדו בכבר וזה הטיל עליהן אפי' טפה של מי שופכין נלי דעתיה שיעשו כולן שופכין והיינו שיקבלו עומאה מעיפה סרוחה הלזו שנפל עליהן והוא הוא ג"כ כוונת הרמב"ם כמ"ש אבל קדמו מי גשמים וירדו עליהן כל שהוא ממי שפיכות שירדו לעהורים מעמאין בכל שהוא ועוד נ"ל שגם הראב"ד ז"ל כוון לזה שע"י טיפה זו סרוחה שנפל עליהן גילה דעתו שמשעה שנפלו בתחלה הוחזקו גם הם במי שפיכות שכבר נשבחה נפילתם וכמ"ש הרא"ש דגלי דעתיה דניחא ליה וכמ"ש והראב"ד מפרש דברי הרמב"ם הוא לא חולק. ומעתה נראה עליבו לבאר מ"ש הרא"ש ז"ל הנתקתי דברין לעיל שכתב והוא שירדו לתוך כלי אבל בקרקע מחוברין ניהו ולא מקבלי טומאה כדמוכח ברים מקואות ע"כ. ואילו הרמב"ם כתב בפי' בפ' הנ"ל אדון זה נהג בין בכלים בין בקרקעות ואומר כי זו מחלוקת ישנה הוא בין הרמב"ם ז"ל והראב"ד שהרמב"ם כתב בפט"ו מה' מ"א וז"ל אבל מים שבקרקעות כגון מי בורות ביתין ומערות ומי גבאים שאין בהם מ' סאה אין מתטמאין אלא לרגלו ואין מטמאין אלא לרגלו כו' יע"ש עד אז שנפלו לתוכן משקין טמאין בדלון הרי אלו טמאין ואע"פ שהן בקרקע ע"כ. וכבר כתבנו לעיל דמתני' בנפלו מדעתו ולגלו אחיירי אבל הראב"ד חלק עליו וכתב לא מצאתי קבלת עומאה ובתיבת עומאה תלויה בדלון כו' יע"ש. והרא"ש ס"ל כהראב"ד והדברים עתיקים אים על מקומו ובא בשלום :

ד המזורף את גגו כו'. ז"ל הרמב"ם פ"ב מהט"א המטורף את כסותו והמכבס את כסותו הרי הן מנטפין ירדו עליהן גשמים והבו הנטיפות הרי הבו מי גשמים עליהן והנטפין מהן טהורים ע"כ. ונלע"ד מדלא פי' לוקן הרבייס דס"ל דר' יהודה ובכן לא פליגי אלא מר אמר תדא ומר אמר תדא לע"פ שכפי' המשנה כתב דפליגי והכ"מ לא פירש כן :

עיר

יבין תפארת ישראל יבין

ל"ל קמי קמי וכו' וה"ג גשמים דכשפוסק מפה זו בחה אחרת בלבד. כלומר הפסק הוה. ובני הבחור המופלג מהו' ברוך ילחק שליט"א מירץ מתוס' זבחים דע"ז יע"ש. ובכה"ג לחיירי ממי סיפא. ומתורץ קו' רכ"מ : יז) ר"ל אפילו הרבה אפ"ה לא מבטלי למטאים. דמדשפך ממאין לתוכן בידים. ניחא ליה שיתערבו. ולא גרע מהוליאן כדי שירדו עליהן גשמים לקמן ספ"ד דמק"ע מה"ע : יח) מחליק טיט שהה בגגו. עם מי שופכין : יט) דמימי כביסה. שנטפין מהכסות. גמי טמאים כשופכין

ד המזורף את גגו. לפי פי' הרב פליגי הכא כיולא משערין אם רבו מי גשמים והוא מן התוספתא. אבל אינו מוכן דהא פשיטא כשבאו האחרונים אפילו הוסיפו משהו הטיפין עבות וגם תכופות יותר ועורדות אפילו לא רבו על הראשונים והוא דבר הנראה לעין. ונראה דהכא מיירי שהראשונים שערף בהן את גגו ואת כסותו אינם בטין אלא בגלעו בגג וכבסות קודם שירדו הגשמים ואוחרת דמלתא הכי הוא שהטיפים של הגג עשו לבלוע וכן הכסות והייגו דבמתני' דלעיל לא מפרש כיולא משערין דהתם שניהם מונחים בטין בתוך הכור או בתוך הכלי ובקל יכולין לעבר כמה עלו המים לבסוף. אלא הכא שהראשונים בלועים וכשבאו עליהן הגשמים והם מנטפין

יט

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אם הוסיפו לנטף. שממהרים הטפיס לירד זו אחר זו יותר מבתחלה. טהור. דולאי רבו ואע"פ שאין הטפות עלמן יותר גדולות ממה שהיו בתחלה. ואין הלכה כרבי יודא: **ה** רוחץ בה מיד. למולאי שבת. ואין צריך להמתין כדי שיחמו כשאין דרוב כנעני. לדעתא דכנעניים הוחמו: אם יש בה רשות. המלכות קרוי' רשות. מפני שהרשות בידה לעשות

ר"י אומר אם הוסיפו לנטף ב): **ה** עיר שישראל ונכרים דרים בה והיה בה מרחץ מרחצת בשבת. אם רוב נכרים רוחץ מיד כא). ואם רוב ישראל. ימתין כדי שיחמו החמין.

ה רוחץ מיד. עיין מ"ש במשנה ד' פ"ב דכילה:

באמבטי. פירשתיו במשנה ד' פ"ד דנדרים:

מחצה למחצה ימתין כדי שיחמו החמין. ר' יהודה אומר באמבטי יב) קטנה. אם יש בה רשות יג) רוחץ בה מיד: **ו** מצא בה ירק נמכר כד) אם

כדי

ר' עבדים שמחממין לו ר' קומקומיות מים בבת אחת. מותר לרחון בה מיד ואע"פ שרוב העיר ישראל. דאמרי' לשמו של אותו אדם שעבד הוחמו: **ן** היה בה ירק נמכר. ירק שנתלש בשבת. נמכר למ"ש:

אם

מלאכת שלמה

ה עיר שישראל. וכנעניים דרים בה. מ"מ דרים בתוכה. והיה בה. ס"א והיתה בה:

כדי שיחמו החמין. י"ס דלא נרסי מלת החמין:

באמבטי קטנה דרך המושל לרחון באמבטי קטנה תמיד ורוצה שתהא מוכנים לו בכל עת הר"ם והרא"ש ז"ל: ואין הלכה כר' יהודה

והיא דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל דר' יהודה לאפלוגי אתא. אבל רבינו יעקב בטור א"ח סוף סי' שכ"ו פסק כר' יהודה וכתב בית יוסף דמשמע נמי מדברי רש"י ז"ל דלא פליג ת"ק אדר' יהודה וכן כתב ג"כ הר"ן ז"ל שם פ' שואל לשיטת רש"י ז"ל וכתב עוד ולקתני רוחץ בה מיד לאו מיד ממש קאמר אלא בהמתנת זמן מועט שתוכל להתחמם ע"י בני אדם מרובין ע"כ:

אם

ו מצא בה ירק נמכר. י"ס היה בה ירק נמכר. וגרסא נכונה היא:

חזון נחום

ה עיר שישראל וכנעניים כו'. כתב הר"ן בשבת פ' שואל לשיטת רש"י ת"ק לא פליג עליה דר' יהודה וכן נראה שהוא דעת הלא"ם בפרק המוכר יפ"ם. וכן דעת הטור א"ח סי' שכ"ו ואין זה דעת הרי"ף והרמב"ם ועיין מ"ש בהר"ן ובב"י סי' שכ"ו:

ואם

יכין

כשופכין: ב) אם לאחר שירדו הגשמים על הבגדים. נטפו יותר תכופות מבתחלה. אז בידוע שגשמים מרובים מעמתים: כא) למולאי שבת. דלדעתא דכנעני נעשה. והקשה א"מ הגאון זצוק"ל. הרי בקבוע ל"א בתר רובא כי"ל סק"י. ותי' בשם לאחי מורי הגאון מהו' אלעזר זצוק"ל בספר בית אל דרך באיסור במקומות הו"ל קבוע. ולא במקום דתלי במחשבה עכ"ל. ונלפע"ד טעמא. דדוקא בזורק אבן לגגו. הס' הוא בקבוע ולא במחשבה

תפארת ישראל

דסרי לא מתכוון לאדם ידוע. דאל"כ ודאי חייב. כדאמרינן [בסנהדרין דע"ט]. דלא ס"ל עד שיתכוון לו. וכ"כ בגר במ"ש [א"מ ס' רל"מ]. ומי הס' הוא בקבוע. משא"כ הכא מחשבת המחמים הוא חוץ לקבוע ודו"ק: בב) מרחץ: בג) שר כנעני שים לתלות שבעבורו הוחם. ובס"ם אמרי. לריך שיהיה לו י' עבדים אז הוא שר חשוב: בד) שנתלש בשבת ונמכר למולאי שבת

בועז

מיכת התם כשולאין מתחשבין מחלה על מחלה כמ"ם הראב"ד שם. והתם שייהם בעין וכשייהם בטוען פליגי ר"א וחכמים פ"ב בסכן בשמן עמא וחזר וסכן בשמן טהור אז בידוע שמא ר"א אומר אחר הראשון אני בא שהראשון נפלט וחכ"א אחר והכא הראשון בלוע והאחרון הייגו מי גשמים בעין. לכאורה פשיטא דכל המוטפין הם ממי גשמים להכמים דהתם. שהם אחרונים וכ"ם שהם בעין. עורלין ומועפים ומכין על הבלועין יש לחוש שמולאין עמהם את הבלועין ואין ידוע אם הרוב מי גשמים או לא ות"ק ס"ל כחכמים דמס' ערלה שהאחרון נפלט ובולאי הרוב מי גשמים ואי משום חשש שעורלין ומולאין גם הראשונים רואין אם מתחלה הטפין דקות ולכסוף עבות כדאיתא בתוספתא. והך בתחלה אין ר"ל קולס הגשמים אלא כולה אחר הגשמים מיירי. ובתחלה הייגו בתחלת ירידת הגשמים הם דקות רואין אנו שלא הוציאו הבלועין עמהם דאלו הוציאו מיד היו יורדין עבות וגיכר שהרוב מי גשמים. ור"י דאמר אם הוסיפו לנטף סבר כר"א דמס' ערלה שאחר הראשון אני בא ומי השפיכות נפלטו. אלא כיון שמי הגשמים הם בעין לפיגיו אהי שהראשון נפלט מ"מ לא עדיף מאלו היו שייהם בעין דיולאין מחלה על מחלה. ומשערין זה בטורדות הייגו שהוסיפו לנטף והייגו שבתחלת ירידת הגשמים לא היו הטפות טורדות ותכופות מהר זה אח"ז רואין שלא יצאו הבלועין דאע"ג דס"ל הראשון נפלט הייגו כשייהם בלועין וכאן שהגשמים הם בעין יוצאות תחלה לכל ולכסוף כשטורדות מכוס שיצאו גם הבלועין מ"מ מי גשמים הם הרוב שיצאו בתחלה וכסוף. ואיהו לא משער בעבות דס"ל שהראשון נפלט ויש להם כח כמו האחרון אע"פ שהוא בעין ואם היו יוצאין בתחלה היו עורלות. כך נ"ל בפי' משנתינו לפי דעת הרמב"ם בפירושו דמפרש דפליגי ת"ק ור"י וכתב אין הלכה כר"י. אבל לא ידעתי מי הביאו לזה דו"ל מר אמר חדא ומר אמר אח"ה ול"פ וכן נראה שחזר בו בחבורו ולא העתיק טפין עבות ולא הוסיפו לנטף אלא אם רבו הטיפין ותו לא מידי: **ה** רוחץ בה מיד. פי' הרב למולאי שבת ע"כ ובשבת עלמה אסור אע"פ שלריך כנעני הוחמו דאפילו בחמין שהוחמו מע"ש אסרו לרחון בשבת שמא יבא להחם חמין בשבת כמ"ש הפוסקים בא"ח סי' שכ"ו ואע"ג דתנן ס"פ כל כתבי כנעני שהלליק את הגר מטחמם לאורו ישראל. תירצו התו' בשבת דף קכ"ב דבמידי דאכילה שאדם להוט אחריהם וקלים לעשות גזרו עפי כלגזרו' במשקין שזבו שמא יסחוט ובפירות המוטרין שמא יתלוש ע"כ. וגראה דרחיצה הנאת הגוף דמי לאכילה ולהוט אחריה: אם רוב כנעני ימתין כדי שיחמו. אע"ג דבמידי דפרהסיא תנן בפרק"ג בשבת לא יקבר בו עולמית ומרחץ ומי פרהסיא הוי. התם בשעת מלאכה מיירי דהמלאכה נעשית בפרהסיא והכא המלאכה היא בפרהסיא אלא הרחיצה. ועוד דפרהסיא ומי מדינא שרי בקצץ אלא משום מראית עין כמ"ש במגן אברהם סי' שכ"ה ובמרחץ דשל רבים ליכא השתא כדאיתא בא"ח סי' רמ"ד:

מחצה למחצה ימתין. דולאי בשביל ישראל וכנעניים הוחמו שהרי לא לאדם אחד נתכוון בעימא שפק לכנעני שפק לישראל. רש"י בשבת דף קנ"א. ומשמע דאלו הוי בספק א"ל להמתין כדי שיעשו וכש"ע סי' שכ"ה הכיא מהלוקת בזה. אבל בר"ם רע"ו בא"ח גבי כנעני שהלליק את הגר כתב הכ"י בשם רש"י דמחצה למחצה ליכא למיקס עלה אי בשביל ישראל אי בשביל כנעני ע"כ משמע דמספק מי צריך בכדי שיעשו וכן הכין המגן אברהם סי' תקפ"ז ס"ק כ"ג. וא"א לומר כן שא"כ דברי רש"י סותרין זא"ז. אבל נראה דהעיקר כדמפרש כאן גבי מרחץ דלדעתא דשניהם נעשו. וההיא דס"פ כל כתבי דאתי תלמודא לדחויי קושיא במכירו ומשני שאני התם דלדעתא דרובא מחממי ופי' רש"י דעיקר חילול השבת בשביל ישראל ולפיס הך סברא ל"ל ומי גבי מחצה למחצה שמא בשביל ישראל לבדו. אבל לדינא משמע דפירושו במרחץ עיקר דלדעתא דתרוייהו הוחמו: ר' יהודה אומר באמבטי קטנה אם יש בהרשות וכו'. הלשון משמע דת"ק ור"י לא פליגי דת"ק לא חייבי באמבטי הטנה אלא בשתה מרחץ העשוי לרבים. ואתי ר"י למימר דבאמבטי קטנה שידוע אינה עשוי אלא ליחיד ויש שם רשות מוכחא מלתא דבשבילו הוחמה דליכא למיגל בתר רובא שאינה עשוי לרבים. ולפ"ז הלכתא הכי לגבא דפליג עליו. אבל הרמב"ם בפירושו כתב אין הלכה כר"י וגם בחבורו לא העתיקו. משמע דס"ל לת"ק פליג. אבל הטור ס"ם שכ"ו העתיקו וכתב הכ"י משמע דס"ל דלא פליגי. וכ"ג מפירש"י אבל מדברי הרי"ף והרמב"ם והר"ן משמע דפליגי ולית הלכתא כר"י. וא"ל דהיי פליגי בפלוגתא דרב ור' חגינא פליגי בשמעתא דיפול במס' ב"ב דף כ"ג דר"ח אמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב והעלו התו' שם דאפילו בקורבא דמוכח הלך אחר הרוב לר"ח. ולרב דוקא בקורבא דלא מוכח. וה"ג באמבטי קטנה ויש שם רשות מוכחא מלתא דבשבילו הוחמו ס"ל לר"י דאפילו רובא ישראל מותר דהיכא דמוכחא לא אזלי' בתר רובא כרב. ות"ק ס"ל כר"ח דאפילו היכא דמוכח דלא למיזל בתר רובא הולכין אחר הרוב כר' חגינא. והלכך אפילו באמבטי קטנה אם רוב ישראל חסור. ומ"מ קשה מכאן על פי' רש"י ותו' בשבת דף קנ"א הא דמייתי התם סייעתא לשמואל דס"ל שמחוך לאומה לו לקולא מדר' יהודה דמתני' דמיקל באמבטי לתלות בשביל רשות וגראה לאיהו ס"ל דת"ק ור"י לא פליגי בהא וכדעת הטור כמש"ל ומ"מ מאי סייעתא היא דלמא שאני הכא דמוכח דאמבטי אינה עשוי לרבים ומוכח דבשביל הרשות הוחמה. ולשטת הרי"ף והרמב"ם שם דשמואל לאחומרא אמר שמא חוץ לאומה לו ומייתי סייעתא מת"ק דמתני' ניחא: **ו מצא בה ירק נמכר. ואיכא**

אם

למידק הא הייגו מתני' דלשיל ומה לי ירק ומה לי מרחץ ולמאי תני לה. ועוד דהכא סתם לן ברייתא

ציונים

ה עיר וכו' שכתב הרב קרא מ"ר פ"ב שהרב הר"ן סמ"ג נאון כתב שבע"ש אומה כי' שבו בפיף יג. מחצה למחצה בבבא קמא: ו מצא בה מי' בס בתמ"ג בס בע"ש אומ"ח שם:

תוספות חדשים

ד בהר"ב ד"ה אם הוסיפו כו' ואין הלכה כר"י כו' (הרמב"ם)

אליהו רבה

ה אם יש בה רשות רוחץ בה מיד. דשתמא בשבילו הוחם. ואע"פ שידוע לו שהוחם בשבת מותר שהוחם בשביל הרשות וכן פסק הרמב"ם. והייגו דקתני סיפא גבי ירק אם יש בה רשות לוקח מיד שבשבילו הוכא. ומא דאמרינן בגמרא שיש לו עשרה עבדים הואיל ויש לו עשרה עבדים אדם חשוב הוא להתם בשבילו. דליכא למימר הואיל ויש לו הרבה עבדים שתמא הוחם אחר השבת שעבדים מהר דא"כ גבי ירק מאי איכא למימר מה לי אחד המכיא מה לי עשרה שמביאים:

משנה אחרונה

ים לחוש שגם הראשונים נפלטו. וכיולד מבררין הדבר. ובפ"ג דמקוואות מ"ג גבי מים שאובין שנפלו עליהן מי גשמים דערלה מי"ג כלים. האחרון שהאחרון נפלט אלא דהכא שהגשמים דמס' ערלה שהאחרון בעין. אלא דהכא הגשמים עורלה ומכיון שהם בעין. ובתחלה אין ר"ל קולס מיד היו יורדין עבות וגיכר שהרוב מי גשמים. ור"י דאמר אם הוסיפו לנטף סבר כר"א דמס' ערלה שאחר הראשון אני בא ומי השפיכות נפלטו. אלא כיון שמי הגשמים הם בעין לפיגיו אהי שהראשון נפלט מ"מ לא עדיף מאלו היו שייהם בעין דיולאין מחלה על מחלה. ומשערין זה בטורדות הייגו שהוסיפו לנטף והייגו שבתחלת ירידת הגשמים לא היו הטפות טורדות ותכופות מהר זה אח"ז רואין שלא יצאו הבלועין דאע"ג דס"ל הראשון נפלט הייגו כשייהם בלועין וכאן שהגשמים הם בעין יוצאות תחלה לכל ולכסוף כשטורדות מכוס שיצאו גם הבלועין מ"מ מי גשמים הם הרוב שיצאו בתחלה וכסוף. ואיהו לא משער בעבות דס"ל שהראשון נפלט ויש להם כח כמו האחרון אע"פ שהוא בעין ואם היו יוצאין בתחלה היו עורלות. כך נ"ל בפי' משנתינו לפי דעת הרמב"ם בפירושו דמפרש דפליגי ת"ק ור"י וכתב אין הלכה כר"י. אבל לא ידעתי מי הביאו לזה דו"ל מר אמר חדא ומר אח"ה ול"פ וכן נראה שחזר בו בחבורו ולא העתיק טפין עבות ולא הוסיפו לנטף אלא אם רבו הטיפין ותו לא מידי: **ה** רוחץ בה מיד. פי' הרב למולאי שבת ע"כ ובשבת עלמה אסור אע"פ שלריך כנעני הוחמו דאפילו בחמין שהוחמו מע"ש אסרו לרחון בשבת שמא יבא להחם חמין בשבת כמ"ש הפוסקים בא"ח סי' שכ"ו ואע"ג דתנן ס"פ כל כתבי כנעני שהלליק את הגר מטחמם לאורו ישראל. תירצו התו' בשבת דף קכ"ב דבמידי דאכילה שאדם להוט אחריהם וקלים לעשות גזרו עפי כלגזרו' במשקין שזבו שמא יסחוט ובפירות המוטרין שמא יתלוש ע"כ. וגראה דרחיצה הנאת הגוף דמי לאכילה ולהוט אחריה: אם רוב כנעני ימתין כדי שיחמו. אע"ג דבמידי דפרהסיא תנן בפרק"ג בשבת לא יקבר בו עולמית ומרחץ ומי פרהסיא הוי. התם בשעת מלאכה מיירי דהמלאכה נעשית בפרהסיא והכא המלאכה היא בפרהסיא אלא הרחיצה. ועוד דפרהסיא ומי מדינא שרי בקצץ אלא משום מראית עין כמ"ש במגן אברהם סי' שכ"ה ובמרחץ דשל רבים ליכא השתא כדאיתא בא"ח סי' רמ"ד:

מחצה למחצה ימתין. דולאי בשביל ישראל וכנעניים הוחמו שהרי לא לאדם אחד נתכוון בעימא שפק לכנעני שפק לישראל. רש"י בשבת דף קנ"א. ומשמע דאלו הוי בספק א"ל להמתין כדי שיעשו וכש"ע סי' שכ"ה הכיא מהלוקת בזה. אבל בר"ם רע"ו בא"ח גבי כנעני שהלליק את הגר כתב הכ"י בשם רש"י דמחצה למחצה ליכא למיקס עלה אי בשביל ישראל אי בשביל כנעני ע"כ משמע דמספק מי צריך בכדי שיעשו וכן הכין המגן אברהם סי' תקפ"ז ס"ק כ"ג. וא"א לומר כן שא"כ דברי רש"י סותרין זא"ז. אבל נראה דהעיקר כדמפרש כאן גבי מרחץ דלדעתא דשניהם נעשו. וההיא דס"פ כל כתבי דאתי תלמודא לדחויי קושיא במכירו ומשני שאני התם דלדעתא דרובא מחממי ופי' רש"י דעיקר חילול השבת בשביל ישראל ולפיס הך סברא ל"ל ומי גבי מחצה למחצה שמא בשביל ישראל לבדו. אבל לדינא משמע דפירושו במרחץ עיקר דלדעתא דתרוייהו הוחמו: ר' יהודה אומר באמבטי קטנה אם יש בהרשות וכו'. הלשון משמע דת"ק ור"י לא פליגי דת"ק לא חייבי באמבטי הטנה אלא בשתה מרחץ העשוי לרבים. ואתי ר"י למימר דבאמבטי קטנה שידוע אינה עשוי אלא ליחיד ויש שם רשות מוכחא מלתא דבשבילו הוחמה דליכא למיגל בתר רובא שאינה עשוי לרבים. ולפ"ז הלכתא הכי לגבא דפליגי עליו. אבל הרמב"ם בפירושו כתב אין הלכה כר"י וגם בחבורו לא העתיקו. משמע דס"ל לת"ק פליגי. אבל הטור ס"ם שכ"ו העתיקו וכתב הכ"י משמע דס"ל דלא פליגי. וכ"ג מפירש"י אבל מדברי הרי"ף והרמב"ם והר"ן משמע דפליגי ולית הלכתא כר"י. וא"ל דהיי פליגי בפלוגתא דרב ור' חגינא פליגי בשמעתא דיפול במס' ב"ב דף כ"ג דר"ח אמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב והעלו התו' שם דאפילו בקורבא דמוכח הלך אחר הרוב לר"ח. ולרב דוקא בקורבא דלא מוכח. וה"ג באמבטי קטנה ויש שם רשות מוכחא מלתא דבשבילו הוחמו ס"ל לר"י דאפילו רובא ישראל מותר דהיכא דמוכחא לא אזלי' בתר רובא כרב. ות"ק ס"ל כר"ח דאפילו היכא דמוכח דלא למיזל בתר רובא הולכין אחר הרוב כר' חגינא. והלכך אפילו באמבטי קטנה אם רוב ישראל חסור. ומ"מ קשה מכאן על פי' רש"י ותו' בשבת דף קנ"א הא דמייתי התם סייעתא לשמואל דס"ל שמחוך לאומה לו לקולא מדר' יהודה דמתני' דמיקל באמבטי לתלות בשביל רשות וגראה לאיהו ס"ל דת"ק ור"י לא פליגי בהא וכדעת הטור כמש"ל ומ"מ מאי סייעתא היא דלמא שאני הכא דמוכח דאמבטי אינה עשוי לרבים ומוכח דבשביל הרשות הוחמה. ולשטת הרי"ף והרמב"ם שם דשמואל לאחומרא אמר שמא חוץ לאומה לו ומייתי סייעתא מת"ק דמתני' ניחא: **ו מצא בה ירק נמכר. ואיכא**

אם

למידק הא הייגו מתני' דלשיל ומה לי ירק ומה לי מרחץ ולמאי תני לה. ועוד דהכא סתם לן ברייתא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ו כדי שיבואו ממקום קרוב. כדי שילך הכנעני ויתלוש ויגמור המלאכה ויחזור לכאן. והא דלא הזכיר שיעור התלישה לפי שהוא נעשית בשעה מועטת. הר"ן פ"ג דבילה. ומ"ש הר"ב שלא אמרו כו' אלא גזירה שמא יאמר לכנעני לך והבא כו' כלומר לך ולקט. וכן ל' התוס' דבילה פ"ג: **ממקום** קרוב. כתב הר"ב ואע"ג דשמא הוכא ממקום רחוק כו' ובמשנה ד' פכ"ג דשבת דתכן אא"כ בא ממקום קרוב ופי' הר"ב שנודע לנו בבירור שבאו ממקום שבתוך התחום כו' ולפי זה מקום קרוב היינו בתוך התחום. וא"כ קשה מ"ש הכא מהתם דהכא מסתמא תלינן דממקום קרוב דהיינו מתוך התחום בא. ושמא יש לחלק דהתם לענין מת. ואוושא מלתא טובא. איכא למגזר טפי. וכיוצא בזה כתבו התוס' פ"ג דבילה דף כ"ד. שיש חילוק בין מת לדברים אחרים. דאוושא טפי מלתא. דהכל יודעין שהובאו בשבילו ואיכא למגזר טפי. אבל הר"ן בפ"ג דבילה גבי כנעני שהביא דורון לישראל. כתב שאם נסתפק לו מהיכן הביאן כדי שיבואו מחוץ לתחום. והביא עליה ממתני' דהכא. ושמעינן מינה דדעתו נמי דמתני' לא קתני כדי שיבואו ממקום קרוב. אלא כי יודעינן בודאי שבמתוך התחום הובאו. וא"כ מקום קרוב דהכא. לאפוקי מקום רחוק ותרוייהו חוץ לתחום ואין מקום קרוב דהכא. כמו מקום קרוב דפכ"ג דשבת. וכזה נוכל לתרץ דברי הר"ב ג"כ. ושאין חילוק בין מת לירק דהכא. אלא דמקום קרוב דהכא. לאפוקי מקום

אם רוב בנעני' לוקח מיד. דכיון דרוב כנעניים אדעתא דכנעני' נתלש: כדי שיבואו ממקום קרוב. שיש שם ירק. אלא ע"ג דשמא הובא ממקום רחוק א"ל להמתין אלא כדי שילקטו ירק ממקום קרוב שיש בו ירק ויביאוהו משם שלא אמרו וזכמיס ולערב ימתין בכדי שיעשו אלא גזירה שמא יאמר לכנעני בשבת לך והבא וכשרואה שצריך להמתין לערב. כדי שיבא הדבר ההוא. ואפילו ממקום קרוב לא יאמר לכנעני להביאו בשבת: **ואם יש שם רשות לוקח מיד.** דאדעתא דאדם תשוב רגילין תמיד

אם רוב עכו"ם לוקח מיד כו'). **ואם רוב ישראל.** ימתין כדי שיבואו ממקום קרובכה). **מחצה למחצה.** ימתין כדי שיבואו ממקום קרוב. ואם יש בו רשות לוקח מיד: **ז מצא בה תינוק מושלך אם**

מלאכת שלמה

אם רוב ישראל ימתין וכן משוס לכל דבר הנעשה בשביל ישראל בשבת אסור למולאי שבת בכדי שיעשו גזירה שמא יאמר לכנעני שיעשה בשבת דבר שצריך למ"ש משום דאמירה לכנעני שבות א"כ לא ירויח באומרו לכנעני שיעשו' בשבת הואיל וצריך להמתין למ"ש בכדי שיעשו כך מצאתי כתוב בשם הרמב"ם ז"ל ופירשו רש"ל בסמוך: **ומ"ש** כדי שיבא ממקום קרוב ומתקו הויו:

אם

חזון נחום

ו ואם יש בה רשות לוקח מיד. מסופקני בזה אם יש לחלק בין אמכני לירק הנמכר ובה רשות די"ל דהכא מודה ת"ק דלאלינן לקולא דהכא ודאי רגילין להביא תמיד לצורך אדם תשוב כנעני ונלא אדעתיה דישראל הביאו וכן מעין קלת דבכי הכ"ב ז"ל אז נאמר דאין לחלק ביניהם ומתני' ר' יהודה היא דחיים לקולא באמכני וה"ם הכא ואם נאמר דת"ק מודה בהא ק"ק לדעת הכי"ף והכא"ם בהביא דפ' שואל דלעיל דקאמר תניא כוותיה דשמואל דחיים לחומרא ומייתי מרישא דאמכני ואדרבה להא דסיפא דומה יותר ואי אמרינן דסתם מתני' כר' יהודה אין להוכיח דהלכה כר' יהודה דה"ל מחלוקת ואח"כ סתם דהלכה כסתם דהא מדקתייתי הש"ס סייעתא לשמואל מת"ק משמע דס"ל לש"ס דהלכה כוותיה ולא כר' יהודה אלא דפל הש"ס גופא קשה לפ"ז אמאי לא הוי סלוה כסתם ודאיתי בס' שיירי כנסת הגדולה בכללי סתלמוד אות ס"ו שכתב דלא מקרי סתם משנה לפסוק לאותו סתם אלא היכא דלא גלי בחלוקה של מעלה דהך סתמא יחיד הוא אבל אי גלי דהך סתמא דברי יחיד היא אין הלכה כאותו סתם כו' עי"ש. אבל קשה להא דמס' ע"ז דף כ"ח ע"א איתא כהאי גוונא ותקני שם דהוי סתם משנה וכ"כ התוס' שם דף ז' ע"א ד"ה פסיעת דמחלוקת ואח"כ סתם יפ"ש ולענין הלכה צריך מיתון:

ז מצא בה תינוק וכו'. (עיין תוי"ט ד"ה מחצה על מחצה) ולא ידענא מאי קפי' ליה ודברי הש"י בחומרים דאם איתא דמחלה על מחלה בישראל הוא להחזרת אבידה ומוד ישראל הוא גם כן להחזרת אבידה כדאמר בש"ס לאלי הלכתא פלגינהו לתרתי בבי הולי אם רוב ישראל ואפילו מחלה ישראל א"ר נימא מחלה וכ"ש

יכין

שבת: בה) ולא שזה סירק בא מרחוק. אעפ"כ א"ל להמתין רק בכדי שיבואו ירק כזה ממקום קרוב. דהרי גזירה שימתין בכדי שיעשה הוא שלא יאמר לכנעני להביא בשבת. והכא מדצריך להמתין עכ"פ. ידע שאסור לומר לכנעני שיביא. **ולא** דמי לחלילו מת פכ"ב דשבת דשרי רק בבאו באמת מתוך

תפארת ישראל

התחום. כ"ל דשאני מת דמורם היתילא דלצורך מצוה קלת יהא מותר לומר לכנעני. כדהתירו באמת אמירה לכנעני בדבר השמשות לצורך מצוה [כא"ח סימן שמ"ב]. לסבי גזרו בכה"ג טפי. ותו דשאני התם. דמדאין מת אחר מצוי. מוכח טפי דלצורך מת

יכין

התחום. כ"ל דשאני מת דמורם היתילא דלצורך מצוה קלת יהא מותר לומר לכנעני. כדהתירו באמת אמירה לכנעני בדבר השמשות לצורך מצוה [כא"ח סימן שמ"ב]. לסבי גזרו בכה"ג טפי. ותו דשאני התם. דמדאין מת אחר מצוי. מוכח טפי דלצורך מת

הכוסקים פסקו לעיל דלא כר"י ותיקשי להו מתני' דהכא. והי' נ"ל לפרש מתני' דהכא איהו כהתיא דלעיל דהתם במרחץ שידוע שהיחמה בשבת ופתמא דמלתא הכי הוא שאם הוסקה מע"ש איהו ראוי' לרחיצה בשבת. והכא בירק נמכר בשבת ופסק אם נתלש היום או מאתמול וקמ"ל הכא דאפילו בספק צריך להמתין בכדי שיעשו והוא כדעת הרי"ף בא"ח סי' שכ"ה דאפילו בספק לא בעי בכדי שיעשו והרא"ש וסמ"ג נמי סוברים כדעת רש"י דאפילו ת"ק דפליג לעיל במרחץ מודה הכא דהתם ודאי והכא ספק דלרש"י לעולם ספק לא בעי בכדי שיעשו והרא"ש וסמ"ג נמי סוברים כדעת רש"י דאפילו להרי"ף והרמב"ם שלוסרין. משום דבשם שם רשות לכ"ע מותר דאיכא תרי ספיקי שמא לא נתלש היום ושמא לצורך הרשות. ומיהו בשבת עצמה לא בריגן לה אפילו בתרי ספיקי דדבר שיש לו מתירין איכא מרבותא דאסרי אפילו בתרי ספיקי כמ"ש במגן אברהם סי' תל"ז ס"ד. ועוד דבשבת עצמה ליכא תרי ספיקי דאפילו נתלש לצורך הרשות אסור כו' ביום. אבל להמתין בכדי שיעשו בכה"ג פסיעת דלכ"ע לא בעינן והלכך שם לן הכא בריותא דרשות. ונראה נמי הא דסני הכא כדי שיבאו ממקום קרוב ושמע אפילו מתוך התחום ובמס' שבת משמע דבעי שיבאו מחוץ לתחום כמ"ש תוי"ט אלא הכא משום דבספק הקילו. כך היה נראה לפרש. אלא דלפ"ז קשיא מתני' לרש"י וסמ"ג ואע"ג דלא מצרכי גבי ספק בכדי שיעשו וע"כ מפרשי למתני' דבירק הנתלש בשבת ודאי וכמ"ש ג"כ הר"ש והר"ב בהדיא. ואינו יודע היכי מתרצי למתני' וצ"ע: **ואם יש בה רשות.** פי' הרב שרגילין תמיד להביא עבורו. ונראה הא דלא ממרבי הכי גבי מרחץ לעיל שרגילין תמיד לחתם לו. משום דהתם באמכני קטנה תגן ומוכחת מלתא דאמכני אינה עשוי' לרבים אלא ליחיד וכשיש שם רשות מסתמא לשמו עשוי אפילו אין רגילין תמיד. אבל הכא מאי הוכחה איכא אי לאו שרגילין להביא לגרכו בכל יום. ומ"מ גבי מרחץ לעיל דמפרשי אם יש בה רשות תלין אדעתא דאדם חשוב הוחמו בשבת. אבל רש"י במס' שבת מפרש שעבדיו מממוהו לו במולאי שבת ולענא דנמי שם משמע הכי שיש לו עשרה עבדים מתמנין עשרה קומקמות בכת אחת. ולענין שהוחם בשבת לא צריך בכת אחת אלא אמ"ש קחי דמותר מיד שעבשו נעשה בכת אחת ואפשר דה"ה הכא בירק יש לפרש כן. וא"מ דלפי פירש"י אף ישראל אדם חשוב כזה שריין דתלין דנעשה במ"ש. ולפי' הר"ש והרב נראה דוקא בדרשות כנעני: **ז מצא** בה תינוק מושלך ישראל הא משמע הכא דודאי ישראל הוא ולא הש"ש ממזר ואי ברוב כנעני הוי דכנעני הוא אבל הש"ש ממזר ליכא דאין ממזרות בכנעניים. ע' בתוס' מס' בכורות דף מ"ז ומיהו בגמ' שפ"ב דכתובות אמר רב הא דרוב ישראל ישראל לא שנו אלא להחייתו אבל ליוחסין לא. ולפ"ז מצינן לאוקמי מתני' דעשרה יוחסין ברוב ישראל דהתם ביוחסין מיירי ולא אזלינן כתר רוב ליוחסין אלא אזלינן אחר שמא ישראל הוא והוי ספק ממזר ותייסי' נמי שמא כנעני הוא ואם קידש בת ישראל הוי קידושי ספק וכ"כ בבית שמואל סי' ס' ל"ג בב"ד בב"ד הרמב"ם. אבל רש"י פי' ליוחסין היינו ליוחסי כהונה עשו מעלה אבל לקידושין אזלינן כתר רובא וברוב ישראל קידושין קידושין ולא חייסי' למעוזרות

ראשון לציון ז מצא בה תינוק כו. כתבות שו. בחצה למחצה אם איתא מחלה על מחלה:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ציונים

ו מצא בה כתובות טו מהרשין עם יומא פד ירושלמי יבמות פ"ח ה"א מ"ו פס"ו מה' מ"ב כ"ש עפ"פ תכ"ם סי' לד סעיף ד:

חלופי גרסאות

ו בסקום קרוב (הא') מ"א הרוב:

תוספות חדשים

ו תוי"ט ד"ה ממקום כו' ופי' הר"ב כו'. כתב הכ"ל וליתא דהר"ב בבדיא מפרש דקרוב היינו מקום קרוב שיש שם ירק וכ"כ הר"ם כו' דא"ל לפרש ממקום קרוב שבתוך התחום אם ידוע שאין שם ירק ולא דמי להאי דחלילין דכך אפשר שיהיו תלילין בבית שבתוך התחום כמו מתוך לתחום. אבל הגמת ופרלסין יהופין ניכו כו' וא"כ מ"ש עוד התי"ט מ"ש הכא כו' ל"ק ולא מידי עכ"ל. ודברי תמוהין דאמו מי לא ידעינן דמקום קרוב לפי' הר"ב ל"ל ממקום היותר קרוב שיש כו ירק בין שיהיה תוך התחום לו חוץ לתחום וזהו עלמו מ"ש התוי"ט דא"ל אם יש מקום שיש בו ירק בתוך התחום דאפשר להביא משם תלין כיה אפילו לא עדע בבירור שהביאו משם וא"כ מ"ש מהתם דבעי שידע לו בבירור וכו' (ש"ל):

אלידו רבה

ז מצא בה תינוק מושלך כו'. תניא בתוספתא מלא כה תינוק מושלך מחלה למחלה מעילין עליו שני תומרים ורבי יהודה אומר אם היתה שם עכרית אחת לו שפחה אחת סיא תשודה להלין:

משנה אחרונה

אם יש בה רשות ובמתני' דלעיל תני לה משמא דר"י ורוב

תמיד להביא. ולא אדעתא דישראל הביאו: **ז אם רוב כנעני** ומותר להאכילו נבלות וטרפות שקצים ורמשים* בידים: **כנעני.** ואם רוב ישראל ישראל. ומייבים להחזיר לו אבדתו כישראל ורבותא קמ"ל דמוליאין ממון מיד ישראל שזכה בו. ולא אמרי' לוקי ממונא* אחזקתיה שזכה בו. עד דמייתי היאך ראיה שהוא ישראל: מחצה על מחצה ישראל. לענין מזקין שאם שורו נגח שור של ישראל משלם חצי נזק בלבד. ואינו משלם נזק שלם. כדין שור של כנעני שנגח שור של ישראל. דכין תם בין מועד משלם נזק שלם. דמאי אמר ליה אייתי ראיה דלא ישראל אנא ושקול ולשאר כל הדברים הוי ספק. ודנין בו להחמיר. מי שהרגו אינו נהרג עליו. קדש אשה לריבה גט

*) כד"פ ליתא תיבת בידים. *) כד"ו אחזקת זה

מספק

מקוס רחוק. ולעולם מחוץ לתחום ולריך להמתין עד שיבואו ממנו. אבל אין חוששין שמא בא ממקום יותר רחוק מזה: **ז אם** רוב כנעניים כנעני. פי' הר"ב ומותר להאכילו נבלות וכו' בידים. וכ"ש שלא יחזירו לו אבידה. ולמזקיק. רש"י ספ"ק דכתובות. ובגמרא (דף טו) דלענין פקוח נפש אינו כן כדתנן במשנה ז' פרק בתרא דיומא: **ואם** רוב ישראל. ישראל כז). מחצה למחצה רבי וחייבים להחזיר לו אבדתו כישראל. ורבותא קמ"ל דמוליאין ממון מיד ישראל דאע"ג דאמרו רבנן המחזיר אבידה לכנעני עליו הכתוב אומר (דברים כט) למען ספות הרוה את הצמאה. שהשוה הכנעני לחשיבותן של ישראל ונאמר (שם) לא יאבה ה' סלוח לו. רש"י שם. ואע"ג דקי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב. כדפי' הר"ב ברפ"ו דב"ב. ה"מ כשבא לידו הממון בהיתר ומדעת נתנה לו. הר"ש. והתוס' דכתובות. וליוחסין לא מלי לאוקומא דבעינן תרי רובא. כמ"ש בספ"ק דכתובות: **מחצה** על מחצה ישראל. פי' הר"ב לענין מזקין דלהחזיר אבדה לא מלית

אם רוב עכו"ם. עכו"ם כו). ואם רוב ישראל. ישראל כז). מחצה למחצה ישראל כח)

מלאכת שלמה

ז אם רוב כנעניים כנעני ומותר להאכילו נבלות וטרפות שקצים ורמשים אבל מפקחין עליו את הגל דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב משום דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם אמר רחמנא עשה דבר שלא יוכל לבוא בשום עניין לידי מיתה שום בר ישראל:

כפי'

כתבו כפי"ה ד"ה להאכילו נבלות כל"ל והוא תחלת דבור לא הוה מלי למימר שלא להחיותו משום דאפילו מחלה של מחלה אינו חייב להחיותו דלוקח כרוב ישראל אמרינן ל"ש שלא להחיותו ע"כ. וקשה דהא כתבו לקמן בדבור הסמוך לו להחזיר לו אבידתו אם הוא כנעני אין הולכין אחר הרוב כ"ש להחיותו כו' יע"ש ואי"כ מאי קשיא להו לגימא רב פפא אם רוב כנעני שלא להחיותו דאמרת רב פפא ורב לא פליגי בדינו של שמואל לענין פקוח נפש אפילו אינו אלא דלענין פקוח נפש לא קאמר רב לגיל פירש"י דלשמואל אינעריך שמואל והוא ר' אמי אמר ר"י בתרו לישב דברי רב פפא אלא דכ"ע אכל אבדתי קשה לפרש"י כיון דמחלה לאחיות לר"י מפקחין כ"ש דמלוון להחיותו ל"ש וכ"ש למה שכתבתי בסמוך דשמואל ור' יוחנן לא פליגי דקשה טובא. והנה הרמב"ם פסק לענין פקוח נפש דלא שמואל אלא בכרוב כנעני ומטעם זה נראה לע"ד דפסק כ"כ דאין מלוון להחיותו אלא במחלה של מחלה דאד דינא אית לה דאלת"ה כי כפי מפקחין עליו את הגל אבל אכל לא בכרוב כנעניים ומטעם זה נראה לע"ד להחיותו אף במחלה מחיין אותו וכ"כ הרב"ו בא"ח סי' ד' והקשה שם הרב"ו. ומיהו קשה רוב ישראל ישראל למאי הלכתא ליתא להחיותו אלא ודאי להחיותו אף במחלה למחיין אותו וכ"כ הרב"ו בא"ח סי' ד' והקשה שם הרב"ו. ומיהו קשה כי כפי מחלה למחלה דאפילו בכרוב כנעניים אינא פקוח נפש וכ"ש להחיותו ולהכי לא מלי למימר מחלה למחלה להחיותו דאפילו בכרוב כנעניים מצוה להחיותו דאיכא דשמואל. ולענין מקום כתב הטור שם ז"ל ולענין מקום אפילו בכרוב ישראל אם נגח תורא דישראל לתורא דידיה פטור ואי נגח תורא דידיה לתורא דישראל אליבא דשמואל. ולענין מקום כתב הטור שם ז"ל ולענין מקום אפילו בכרוב כנעניים אינא פקוח נפש וכ"ש להחיותו אליבא דשמואל. ולענין מקום כתב הטור שם ז"ל ולענין מקום אפילו בכרוב ישראל אם נגח תורא דישראל לתורא דידיה פטור ואי נגח תורא דידיה לתורא דישראל פלגא מבלא ליה ואידך פלגא אמר אייתי ראיה דלא ישראל אנא ותתן לך אחי' כמחלה כנעניים ומחלה ישראל ע"כ. וכן דעת ר"ה במ"ש הרב"ו יע"ש. וכתב שם הרב"ו ומ"ש רבינו נבי נגח תורא דידיה לתורא דישראל פלגא מבלא ליה וכו' אפילו במחלה כנעניים ומחלה ישראל דמשמע דכרוב כנעניים נמי הוי דינא אבל אינו מלאה בעיני לכיון לדבר כנעניים מיהו בחזקת כנעני דמיהו אינו ומבלא מן שלא ע"כ. ואני הדל לא ידעתי מסיבת דייק מדברי הטור דל"ל הול"ל אפילו בכרוב אינו לענין דלא מבלא אידך פלגא הא בכרוב כנעניים מבלא אף אידך פלגא ע"כ. ואני הדל לא ידעתי מסיבת דייק מדברי הטור דל"ל הול"ל אפילו בכרוב כנעניים ומדקאמר אפילו במחלה מבלא דמימר הכי אלא למימר הכי אלא אפילו במחלה מבלא דכרוב כנעניים לא מלי למימר הכי וכ"כ התוס' בפרק בתרא דיומא דכרוב כנעניים מבלא אף אידך פלגא יע"ש וכן מ"כ אחר כך בזה הלשון על דברי הרב"ו אין זה כמשמע שהרי כתב הרא"ש אבינו בתוספותיו סס"ק דכתובות וז"ל לנזקין ומסיק דנגח תורא דידיה לתורא דידן וא"ת אמאי נקט מחלה על מחלה דק"ה דהוה מלי למימר כנעני וכנגח תורא דידן לתורא דידיה וכ"ל דלרכותא קאמר וממון ישראל אנו מפקיעין מספק וא"ת אפילו בכרוב כנעניים נמי ניחא ליה אייתי ראיה דלאו ישראל אנא ותתן לך דאין הולכין בממון אחר הרוב. ל"ל דכיון דכרוב כנעניים אנו מחזיקין אותו בחזקת כנעני ואין חזקת ממון לכנעני הלכך אוליגן בתר רובא אפילו להוציא ממון ע"כ. וא"כ ודאי דהטור לא פליג עליה דאביו ז"ל וא"מ רוב ישראל אנא אפילו מחלה על מחלה קאמר עכ"מ. והנה במ"ש הרמב"ם להליץ על פלגו לסמוך על דברי ר' יוחנן אני הדל לא ירדתי לעומקן של דברים לאף כי יותן לא אמרה אנא סיבת דאיכא למימר כל דפרים מרובה פרים אבל בגמלא תוך עיר שרובה כנעניים אבתי הו"ל קטוע וכל קבוע כמחלה על מחלה ואיכא למימר שפיר דשמואל ור' יוחנן לא פליגי דשמואל ור' יוחנן לא פליגי דפריך עליה דשמואל לאמר לא הלכו בפקוח דמתני' דשמואל לא פליג עליה דר' יוחנן יעויין בדבריו וכן הדבר מפורש בש"ס בפי"ה שם דשמואל ור' יוחנן לא פליגי דפריך עליה דשמואל לאמר לא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב מדר"י ומאמר הא דפרים כולהו הא דפרים מקפתיהו אלכך דברי הרמב"ם לריכין עיון טובא לע"ד. גם דברי ז"ל כפי' המשנה מגומגמים אלא שכתב וז"ל מחלה על מחלה ישראל לענין מקון כי אם הזיק שורו שלם אלי מזק כישראל אבל לאחר דברים הוא ספק בג' פנים כו' יע"ש. ולכאורה משמע דקאי על מחלה למחלה דזוקא דהוי ס' בהכך ג' אבל כרוב ישראל לא הוי דינא אבל אפילו כרוב הוי דינא אבל אם מ"ש בתורו ס' הנו' אלכך ל"ל דהאי אבל לאחר דברים הוא ס' בג' פנים וכו' דקאמר אבולא מילתא קאי בין כרוב כנעניים בין כרוב ישראל בין מחלה על מחלה. וזה פשוט:

ר' יהודה

ז בחרב ד"ה מחצה על מחצה לענין נזקין כו'. וא"ת למה לא אמר לענין גנבים. דכרים פ"ג אמרינן דכנעני אינו משמת בגנבים. וי"ל דנקט בכל אחד דבאתא לקולא כבוד כנעניים להאכילו נבלות וכבוד ישראל דאינו טובר על למען ספות כו' וכדאיתא בת"ש ובמש"מ דאינו נותן אלא חצי נזק אבל בגנב יהיה ספק לחומרא דישמת כישראל. ואין בזה לבותא דאינו בכל ספק דאוריתא לחומרא ופס"ז אפשר לישב קושיות התוס' שהביא בתו"ש ד"ה מע"מ כו'. פ"ש. (בשם הרב מו"ס דוב בער בן המחבר מהורש"ת ז"ל):

משנה אחרונה

למזרות דמיירי הכא שאין לנו בו הפס אסופי שים בו סימנים כדאמר התם תלי קמיע או שהוא מהול כמ"ש בב"ש שם. וא"ל בחמד שבא ממדינת הים ואין ידוע אם הוא ישראל או כנעני והוא אומר ישראל אני אינו נאמן כיון דרוכא דעלמא א"י הן אמרי' כל דפרים מרובה פרים וכנעני הוא דקי"ל דוב וקרוב הלך אחר הרוב אפילו בקורבא דמוכה כדפי' לעיל וכאנו בזה למהלוק' רש"י והרמב"ם דלרש"י אם קידם בת ישראל אין קידושין קידושין ואחר שנבל לשם גירות מותר בממזר' משום דמחזקינן ליה בודאי כנעני. ולהרמב"ם אזלי' ביה לחומרא וקידושיו ספק ואחר שנבל אסור בממזרת שמא ישראל הוא. ואפשר אם ראינו בו שהוא מהול מחזקינן ליה בישראל דגולל מהול לא שכיח כדאמרי' גבי אסופי דמהול הוי סימן שאינו אסופי דגולל מהול לא חייסינן ולא חייסי' נמי שמא מל עצמו לשם גירות דהא נמי לא שכיח ועוד אנו כן לא הי' משקר לומר ישראל הוא. אבל התו' בפרק החולץ דף מ"ז כתבו כשבא ואמר ישראל אני נאמן דרוב

חזון נחום

וכ"ש רוב חם פשום וכוונת רש"י דאגב בבא ז' פליגיהו ג"כ לאיך בני כולל"ל דמפקחין עליו אלא להחיותו משום דאפילו מחלה של מחלה אינו חייב להחיותו דלוקח כרוב ישראל אמרינן ל"ש אלא להחיותו ע"כ. וקשה דהא כתבו לקמן בדבור הסמוך לו להחזיר לו אבידתו אם הוא כנעני אין הולכין אחר הרוב כ"ש להחיותו כו' יע"ש ואי"כ מאי קשיא להו לגימא רב פפא אם רוב כנעני שלא להחיותו דאמרת רב פפא ורב לא פליגי בדינו של שמואל לענין פקוח נפש אפילו בכרוב כנעניים מפקחין וכ"ש להחיותו. ולהכי לא קאמר שלא להחיותו. ואולי משום דאית מאן דפליג על שמואל והוא ר' אמי אמר ר"י בתרו לישב דברי רב פפא אלא דכ"ע אכל אבדתי קשה לפרש"י כיון דמחלה לאחיות לר"י מפקחין כ"ש דמלוון להחיותו ל"ש וכ"ש למה שכתבתי בסמוך דשמואל ור' יוחנן לא פליגי דקשה טובא. והנה הרמב"ם פסק לענין פקוח נפש דלא שמואל אלא בכרוב כנעניים ומטעם זה נראה לע"ד דאין מלוון להחיותו אלא במחלה של מחלה דאד דינא אית לה דאלת"ה כי כפי מפקחין עליו את הגל אבל אכל לא בכרוב כנעניים ומטעם זה נראה לע"ד להחיותו אף במחלה מחיין אותו וכ"כ הרב"ו בא"ח סי' ד' והקשה שם הרב"ו. ומיהו קשה רוב ישראל ישראל למאי הלכתא ליתא להחיותו אלא ודאי להחיותו אף במחלה מחיין אותו וכ"כ הרב"ו בא"ח סי' ד' והקשה שם הרב"ו. ומיהו קשה כי כפי מחלה למחלה דאפילו בכרוב כנעניים אינא פקוח נפש וכ"ש להחיותו ולהכי לא מלי למימר מחלה למחלה להחיותו דאפילו בכרוב כנעניים מצוה להחיותו דאיכא דשמואל. ולענין מקום כתב הטור שם ז"ל ולענין מקום אפילו בכרוב ישראל אם נגח תורא דישראל לתורא דידיה פטור ואי נגח תורא דידיה לתורא דישראל פלגא מבלא ליה ואידך פלגא אמר אייתי ראיה דלא ישראל אנא ותתן לך אחי' כמחלה כנעניים ומחלה ישראל דמשמע דכרוב כנעניים נמי הוי דינא אבל אם הרב"ו ומ"ש רבינו נבי נגח תורא דידיה לתורא דישראל פלגא מבלא ליה וכו' אפילו במחלה כנעניים ומחלה ישראל דמשמע דכרוב כנעניים נמי הוי דינא אבל אם מלאה בעיני לכיון לדבר כנעניים מיהו בחזקת כנעני דמיהו אינו ומבלא מן שלא ע"כ. ואני הדל לא ידעתי מסיבת דייק מדברי הטור דל"ל הול"ל אפילו בכרוב היינו לענין דלא מבלא אידך פלגא הא בכרוב כנעניים מבלא אף אידך פלגא ע"כ. ואני הדל לא ידעתי מסיבת דייק מדברי הטור דל"ל הול"ל אפילו בכרוב כנעניים ומדקאמר אפילו במחלה מבלא דמימר הכי אלא למימר הכי אלא אפילו במחלה מבלא דכרוב כנעניים לא מלי למימר הכי וכ"כ התוס' בפרק בתרא דיומא דכרוב כנעניים מבלא אף אידך פלגא יע"ש וכן מ"כ אחר כך בזה הלשון על דברי הרב"ו אין זה כמשמע שהרי כתב הרא"ש אבינו בתוספותיו סס"ק דכתובות וז"ל לנזקין ומסיק דנגח תורא דידיה לתורא דידן וא"ת אמאי נקט מחלה על מחלה דק"ה דהוה מלי למימר כנעני וכנגח תורא דידן לתורא דידיה וכ"ל דלרכותא קאמר וממון ישראל אנו מפקיעין מספק וא"ת אפילו בכרוב כנעניים נמי ניחא ליה אייתי ראיה דלאו ישראל אנא ותתן לך דאין הולכין בממון אחר הרוב. ל"ל דכיון דכרוב כנעניים אנו מחזיקין אותו בחזקת כנעני ואין חזקת ממון לכנעני הלכך אוליגן בתר רובא אפילו להוציא ממון ע"כ. וא"כ ודאי דהטור לא פליג עליה דאביו ז"ל וא"מ רוב ישראל אנא אפילו מחלה על מחלה קאמר עכ"מ. והנה במ"ש הרמב"ם להליץ על פלגו לסמוך על דברי ר' יוחנן אני הדל לא ירדתי לעומקן של דברים לאף כי יותן לא אמרה אנא סיבת דאיכא למימר כל דפרים מרובה פרים אבל בגמלא תוך עיר שרובה כנעניים אבתי הו"ל קטוע וכל קבוע כמחלה על מחלה ואיכא למימר שפיר דשמואל ור' יוחנן לא פליגי דשמואל ור' יוחנן לא פליגי דפריך עליה דשמואל לאמר לא הלכו בפקוח דמתני' דשמואל לא פליג עליה דר' יוחנן יעויין בדבריו וכן הדבר מפורש בש"ס בפי"ה שם דשמואל ור' יוחנן לא פליגי דפריך עליה דשמואל לאמר לא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב מדר"י ומאמר הא דפרים כולהו הא דפרים מקפתיהו אלכך דברי הרמב"ם לריכין עיון טובא לע"ד. גם דברי ז"ל כפי' המשנה מגומגמים אלא שכתב וז"ל מחלה על מחלה ישראל לענין מקון כי אם הזיק שורו שלם אלי מזק כישראל אבל לאחר דברים הוא ספק בג' פנים כו' יע"ש. ולכאורה משמע דקאי על מחלה למחלה דזוקא דהוי ס' בהכך ג' אבל כרוב ישראל לא הוי דינא אבל אפילו כרוב הוי דינא אבל אם מ"ש בתורו ס' הנו' אלכך ל"ל דהאי אבל לאחר דברים הוא ס' בג' פנים וכו' דקאמר אבולא מילתא קאי בין כרוב כנעניים בין כרוב ישראל בין מחלה על מחלה. וזה פשוט:

ר' יהודה

תפארת ישראל

יכין

מת ישראל אבדת: כו) להאכילו נבילות: כז) אף להחזיר אבידתו דאיכא חזקת ממון כנגדו. דהיכא דבאיסורא אתא ליד המחזיק. ולא ניתן לו מדעת. אזלינן גם בממון בתר רובא: כח) דבנגח תם שלו. אינו ככנעני לשלם גם בתם מזק שלם.

יכין

דמדסר"ל ספיקא סמע"ס. ואף דבל"ז פטור. דהרי ע"פ בעלים א"ל. דהו"ל מודה בקנס. וע"פ עדים הו"ל עדות שאי אתה יכול לסמוך. דמאן יימר שהוא ישראל. לחייב לסהדי כשיזמנו. כ"ל דמייורי בגנבת בפני ב"ד ביום [בסנהדרין דע"ת א]. מיהו לשאר מילי

הבאים לפנינו בתורת יהדות ישראל הם וע"ש: אם רוב כנעניים כנעני. ולא הוי התינוק קבוע דליהוי כמחלה של מחלה. כיון שאינו בתוך הבית אלא בתוך העיר ודמי לבשר הנמצא בין החניות. כ"כ התו' דכתובות פי' דמסתמא לא נולד כאן אלא בתוך הבית וכשבא משם לעיר הוי פירש כמו הבשר שפירש מן החנות: ואם רוב ישראל ישראל. וא"ת למאי דקי"ל רוב וקרוב הלך אחר הרוב אמאי הוי רוב ישראל ישראל ונזל בתר רובא דעלמא שהם מ"י. וי"ל דאינו מצוי ליהם תינוק למקום רחוק כשיש לה מקום קרוב. ולפי מ"ש הסמ"ע סי' רל"ט ס"ק ו' דדוקא נמצא חוץ למקום קרוב אמרי' רוב וקרוב הלך אחר הרוב. הני מילי כשבא לידו בהיתר ומדעת נתנה לו מכ"ל. כלומר ע"כ. ניחא נמי הכא. ומ"ש הרב רוב ישראל ישראל כתבו התו' אע"ג דאין הולכין בממון אחר הרוב. הני מילי כשבא לידו בהיתר ומדעת נתנה לו מכ"ל. כלומר בשנתנם לו מדעתו זכה בהם והם כשלו ואין מוליאין ממנו אלא בראי'. והיכא לא זכה המוליאו מתחלתו כיון דרוב ישראל בעמוד והתזר קאי. ולא"ל אמאי לענין מזקין

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ציונים

ח מצא בה כ"מ כל מ"ו פ"ח מה' ע"ז פ"ז ה"ז סמ"ג עשין עב טע"מ ח"מ סי' רמט ס"ק .

תוספות רע"ק

ח (מחצה על מחצה צריך להכריע [א] ע' פ"י בחי' לב"מ דף כ"ד שהקשה דיוקי' אהדדי וע"ש מה שתירץ שהוא תמוה לבאורה . וע' בפרישה ח"מ סי' רנ"ט ס"ג ומפי דבריו תמצא דל"ק דיוקי' אתדדי ע"ש :

מלת אמרת. דא"כ למאי הלכתא פלגינהו מהדדי. רש"י דכתובות . וקשיא דכל איך נמי פלגינהו מהדדי. ולא אתפרש בהו למאי הלכתא. אלא גרלה כמו שכתבו התוס' דיומא פ' בתרא דף פ"ה. דבמחצה על מחצה אין מחזירין אבדה. דא"ל אייתי רבי' דישראל את ושקול . ע"כ. ומ"ש הר"ב שור של כנעני שנגח שור של ישראל כו' כדתנן במתני'. ג' פ"ד דב"ק . וכתבו התוס' תימה דה"ל ה"מ למימר מחצה על מחצה כנעני . ומנגח תורא דידן לתורא דידיה. ע"כ . כלומר דתנן התם שור של ישראל

שנגח שור של כנעני פטור :

ח אם רוב כנעניים א"ל להכריז . עיין בפי' הר"ב רפ"ב דב"מ [מ"ש בסוף המשנה] : אחר

רבי יהודה אומר הולכין אחר רוב המשליכיןכט): **ח מצא בה מציאה אם רוב עכו"ם אינו צריך להכריז ואם רוב ישראל צריך להכריז מחצה למחצה צריך להכריז [א] מצא בה**

פת

מלאכת שלמה

ח בפי' רעז"ל אי נמי יש לפרש אחר רוב נתחומין וכו' הוא פי' הרמב"ם ז"ל וכן פי' לענין בשר דבסמוך דלא אחירי אלא לענין טומאה וטהרה אם הוא בשר נבלה או שחוטה אבל לאכילה קיימא לן דבשר שנתעלם מן העין אסור אא"כ יש לו בו טביעות עין :

פת

חזון נחום

ר' יהודה אומר כו'. כתב הרמב"ם בפי' המשנה דאין הלכה כר' יהודה ועיין בפרק הנו' בדברי הרמב"ם והראב"ד וכ"מ דין כ"ז :

ח מצא בה מציאה וכו'. קשה כיון דאפילו במחצה למחצה חייב להכריז למה פלגינהו בתרתי בני וכיונא זה כתב רש"י במתני' דלעיל בסמוך בפ"ק דכתובות יע"ש. ועוד דכולה משנה שאינה לריכה היא דמלתא גם רוב כנעני אינו חייב להכריז מינה נשמע דאפילו במחצה על מחצה חייב להכריז ע"ש וז"ל הטור כנעני ומחצה ישראל לו אפילו רובה כנעני והוא מלאה במקום שרוב העובדים שם ישראל חייב להחזיר אבל אם רוב העיר כנעני לו אפילו רוב העיר ישראל ומלאה במקום שרוב העובדים שם כנעני אינו חייב כו' ע"כ . נראה לדון דמדברי הטור שאין הדבר תלוי בעיר אם הדרים בה אם רוב כנעני לו רוב ישראל אלא הכל תלוי במקום שנמצא שם המציאה אם במקום הזה עובדים בו רוב כנעני לו רוב ישראל . ויש להסתפק אם באותו מקום העובדים שם הם מחצה על מחצה שהעובדים שם מחצה כנעני ומחצה ישראל מה יהיה דינו דבלשון הטור אין בו הכרח לא' מן הלדדין המבואר לענין ופשוטה דאין לדמות דין זה לתיקוק שנמצא בעיר שיש בה מחצה כנעני ומחצה ישראל דלעיל. ונראה לע"ד להביא ספק זה והוא שיש להקשות כיון שהדבר אינו תלוי בעיר כי אם במקום המבואר מאי אהני לן הא דתנן במתני' נמצא בעיר שרובה כנעני אינו חייב להכריז דנמצא בעיר שרובה ישראל חייב להכריז והלא אין הדבר תלוי בעיר הדרים בה כי אם במקום העובדים ובכי הא"ל נמצא במקום שרוב כנעניים ר"ל שהעובדים כנעניים אינו חייב להכריז כו' אבר על כן נ"ל דמתני' איירי שנמצא במקום שהעובדים שם הם מחצה על מחצה ואפ"ה אם רוב הדרים בה כנעניים אינו חייב להכריז דרוב יושביה מיהא מסייע לומר דמסתמא מייאש ח"ל מינו לפרש אם רוב כנעני דמתני' הכוונה דס"ל לש"ס דמתני' מני בעובדים שם כנעניים . והכי מוכח בפ"ב דמלעיא דאייתינן לה עלה דלשב"א דאמר וכל מקום שהרבים מצויין שם הרי אלו שלו ודשב"א בעובדים שם מייירי ב"מ התוס' ד"ה בעמון כו' יע"ש . הא לאו מילתא היא דמ"מ הא אמרינן התם ואי בעית אימא כו' ומשמע דלתירולא בתרא לא קאי אוקמתא דבעמון וא"כ ל"ל דס"ל לש"ס דבכוכ הנמצאין אחיי מתני' א"ל דמייירי ביושביה אמים העובדים הם מחצה כנעניים ומחצה ישראל כין כך וכין כך מצינו למדין שאם נמצא במקום שהעובדים שם מחצה כנעניים ומחצה ישראל חייב להכריז זולת שאם נפרש דמתני' בעובדים מייירי יושביה אין מעלין ומורידין כלל ואם נפרש דמתני' ביושביה אייירי אלא דאייירי בשהעובדים שם מחצה על מחצה א"ל ע"כ לא אמרינן דמחצה על מחצה חייב להכריז אלא בשיושביה הם לפחות נ"כ מחצה על מחצה אבל בשיושביה הם רוב כנעניים והעובדים מחצה על מחצה אינו חייב להכריז דעסתמא מייאש דלהא מיהא אהני רוב יושבי העיר ולשון הרמב"ם בפי"א מהל' גזילה ואבידה סתום הוא אם נמצא במקום מן העיר שרוב המצויין שם ישראל חייב להכריז כו' ע"כ. הנה הרב ז"ל לא הזכיר בחלוקה הראשונה העובדים שם היו. ונראה לדייק דיק בדברי ז"ל

בועז תפארת ישראל יכין

מילי ספק הוא. ואין מוליאין ממוליא אבידתו. והשורנו אינו נהרג. עד שיעביל לשם גירות : כט) לכנעניים אורחייהו בשכי ואפילו

דמן המשליכין בא. וכתב הרב דאין הלכה כר"י. והא דאמר בפ' לא יחפור דף כ"ד בזיקי דמתרת דאשתכחו בחתרת דרוכא כנעני אמר רבא לא אזלי' בתר רובא דשפוכאי. וה"ג בפ' בתרא דע"ז אמר רבא רוב גנבי ישראל ניהו : משמע דהיינו כסברת ר"י דאזלי' בתר המוכח. בהיא דשפוכאי י"ל כסברת הסמ"ע דכשמצא באותו מקום עצמו אזלי' בתרה ולא בתר רובא כמש"ל ובהיא דרוב גנבי נמי י"ל דהתם איכא נמי טעמא אחריתא דאיכא תרי ספיקי שמא ישראל היו ושמא משום ממון אחו כדמסיק התם אליבא דשמואל : והא דאמרי' רוב כנעניים כנעני להאכילו נבלות ורוב ישראל להחזיר אבדה ובמחצה ע"מ לנזקין . ה"ה דהמ"ל כולהו בחד ענינא ברוב כנעניים מאכילין אותו נבלות . וברוב ישראל לא מיבעיא דאין מאכילין אבל מוחין בידו הכא בודאי ישראל מוקמי' ליה דאפילו בדיני נפשות אזלינן בתר רובא בפ' בן סוררו דף ס"ט. ומחצה ע"מ ישראל לדאכילה אין מאכילין אלא ניחא ליה לאשמועינן בכל חד מלתא אחריתי : ח ואם רוב ישראל צריך להכריז. ואפילו רוב כנעניים ומלאה במקום שרוב ישראל מצויים חייב להכריז שהרי לא נתיאשו הבעלים שסבורים אולי מצאה ישראל ויחזירנה לי. וכן ברוב עיר ישראל ומלאה במקום שרוב העובדים כנעניים אינו חייב להחזיר ואפילו ידע שמישראל נפלה שהרי ודאי נתיאשו וכגון שיש מקום לתלות שידע מיד בנפילתו . כ"כ בש"ע ח"מ סי' רכ"ט ס"ג. וכתב הסמ"ע דוקא רוב ישראל מצויים אבל מחצה על מחצה לא סני דכרוב משתמא לא נתיאשו וכן בעיר שרובה ישראל ורוב העובדים כותים ודאי נתיאשו ובמחצה ע"מ לא והא דאזלינן בתר מצוים ולא בתר רוב עיר אע"ג דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב . הני מילי דהולכין אחר הרוב היכא דהקרוב אינו ממש אותו מקום שנמצא שם אלא שממקום אחר בא אי מן הרוב אי מן הקרוב הולכין אחר הרוב . אבל שהקרוב הוא המקום עצמו שנמצא ודאי כאן נמצא כאן היה עכ"ד : מחצה ע"מ חייב להכריז ואיכא למידק אמאי חייב הא אפילו בא ישראל ונתן בו סימן נראה דאינו חייב להחזיר כיון דספק הוא כמחצה ע"מ שמא נתיאשו וכל כמה דלא ידעינן דלא נתיאשו אינו חייב להחזיר מספק. וי"ל דהכא מספק נמי חייב להחזיר כיון דבלו הוא ודאי והספק הוא אם נתיאשו אין זה יכול להחזיק בו מספק דספק גזל אסור . אלא אם היה הדבר בספק שמא אינו של זה הכא ואמר שאבד ממנו אינו יכול להוציא מספק מן המוצא משא"כ כשידעינן שנאבד מזה ודאי . ולשון הש"ע שכתב שודאי נתיאשו כגון שהוא דבר שיש לתלות שידע כו' כמש"ל . ולשון שיש לתלות משמע דספק הוא ואפ"ה צריך להחזיר והיינו כדפי' (ומסתא זו מיושב יותר) : מחצה ע"מ חייב להכריז . ואם בא ישראל ונתן בו סימן חייב להחזיר ולא אמרי' כיון דספק הוא שמא נתיאשו מספק לא מפקינן מיד המוצא דאדרבה כיון שודאי הוא שלו זה שיש לו סימן ומספק שמא נתיאשו אין זה יכול להחזיק בו :

מצא בה פת. אע"ג דתני לה בריש מלא בה מציאה והכל בכלל ומכי דהתם לענין ממונא אי חייב להכריז והכא לענין איסור פגיעה דבאיסור ספי אזלינן בתר רובא דהא בממון קי"ל דאין הולכין אחר הרוב אלא משום דבפת ובשר איכא תרי גווני רוב. פעמים הולכין אחר רוב נתחומין ופעמים אחר רוב אוכלי פת עיסה או פת קיבר. וכן בשר אחר רוב מבחין או אחר רוב אוכלי בשר מבושל לכאי תני להו. ומיהא דלא תני נמי מלא בה יין דהתם ליכא תרי גווני רוב ופ' כפ' לא יחפור דף כ"ד והיינו נמי דלא קתני הכא מחצה ע"מ להחמיר כדתני בכל הני דלעיל דלא לריכא דממעי' לה מדלעיל. ומיהו למאי דמפרש הרב דמיירי הכא לענין איסור פת או לענין טומאות ע"ה לא מסתבר דמחצה ע"מ להחמיר כיון דעיקרן מדרבנן. אע"ג דעל ספק בנדי ע"ה שורפין הא איכא ש"ד בפ"ב דחולין דף ל"ה דוקא בגדים משום מדרסות אבל פירי לא ולדידי' משמע דמחצה ע"מ להקל. ולמאי דמפרש עוד לענין מעשר. נמי מעשר דמאי דרבנן אלא שיש אומרים דספק דמאי להחמיר כמ"ש הכ"מ פי"א מה"ל מעשר דין י"ג. אבל הראב"ד סובר דלהקל ע"ש וכלא"ה קשה לפרש דלענין טומאת ע"ה אייתי דמאי מהני רוב נתחומין הבריס שמא מן הלוקחים

שוב

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כר' יהודה: **ח** רוב נחתומים. אם רוב נחתומים כגעגים הפת אסורה דפת של כגעגי היא מי"ח דבר שנזרו בו ביום: פת עיסה. פת נקיה: פת קיבר. פת שאינה נקיה: אחר רוב אוכלי פת קיבר. אם רובן כגעגים הפת אסורה. אי נמי יש לפרש אחר רוב נחתומין. אחר רוב אוכלי פת עיסה וכו': אם רובן חברים. הפת טהורה ואין צריך לעשר. ואם רובן עמי הארץ. הפת טמאה וצריך לעשר: **ט** הולכין אחר רוב טבחין. אם רוב טבחי ישראל הבשר מותר. דאין הלכה כרב דאמר בשר שנטלס מן הטין אסור. ורב מוקי מתניתין בעומד ורואה משעה שנשחט עד שנפלה. אבל לא ידע

אחר רוב הנחתומים. פי' הר"ב דפת של כגעגי היא מי"ח דבר. וממשנה זו קלת ראיה לדעת התוס' שכתבתי בשמם במשנה מ' פ"ג דע"ז [ד"ה אסורה]. דעדיין בימי רבי לא הותר פת של פלטר. ולא כהר"ן שכתב שבימי רבי הותר: **אחר** רוב אוכלי פת עיסה. כ"ל דפת עיסה היה מנהגם דבעלי בתים אופין בביתיהן יותר מן הנחתומים. ולפיכך אין הולכים בו אחר רוב נחתומים. וכן בפת קיבר אליבא דרבי יהודה. וילאה לי דת"ק ור"י לא פליגי אלא מר כי אתרי' ומר כי אתריה דבאתריה דת"ק הנחתומים אופים פת קיבר. ובאתריה דרבי יהודה בעלי בתים אופין פת קיבר. ופת עיסה אפשר דאף באתריה דר"י ב"ב ג"כ אופין אותו. כמו באתריה דת"ק. ואחר

פת ל). הולכין אחר רוב הנחתומין [ב]. ואם היתה פת עיסה לא). הולכים אחר רוב אוכלי פת עיסה רי"א לב). אם היתה פת קיבר. הולכין אחר רוב אוכלי פת קיבר: **ט** מצא בה בשר. הולכין אחר רוב הטבחים לג) אם היתה מבושל. הולכים אחר רוב אוכלי בשר מבושל לד):

המוצא

שכתבתי זה באו לידי דברי מהר"ם וכתוב בהן פת עיסה. כ"ל פת בעגי בתים שאינה של נחתומים. עכ"ל: **ט הולכים** אחר רוב הטבחים. פי' הר"ב אם רוב טבחי ישראל הבשר [מותר] דאין הלכה כרב וכו' וזה דלא כדמשמע מלשונו דבפי' משנה

מלאכת שלמה

פת עיסה. פת נקי' ואין הנחתומין עושין אותה אלא הרגילים לאוכלה אופין אותה בביתם וכן פת קיבר שאינו נקי שלא ניטל מורסנה הרא"ש ז"ל: וכתב הרמב"ם ז"ל ואין הלכה כר' יהודה ויש לתמוה למה דמ"ש רוב אוכלי פת עיסה מרוב אוכלי פת קיבר ועוד דשמא דלא פליגי ועדיין לא נמצא לי דין זה ביר:

ט מצא בה בשר וכו'. חולין פרק גיד הנשה דף צ"ה. ופי' שם רש"י ואם מבושל אע"פ שהטבחים רובן ישראל אחר רוב אוכלי בשר שבעיר אזלינן דמבושל לאו מטבחים נפל ואפילו רוב טבחים ישראל אסור דשמא כגעגי ביטלו ע"כ משמע מפירושו ז"ל אבל אם רוב טבחים כגעגים ורוב אוכלי בשר הם ישראל ומצאו לא אמרינן ניזל בתר רוב אחרון להיתרא כך נלע"ד ודו"ק:

בפי' רע"ק ורואה משעה שנשחט פטור צריך לתחוב מלת פטור רוב אוכלי בשר גרסי' ול"ג מבושל וכן הגירסא שם בחולין מוגה על יד הרי"ח ז"ל:

אם

חזון נחום

ז"ל דסיה לו לשנות לתלמידיו דרך קלה ולומר עיר שמחלה כגעגים ומחלה ישראל לרין בה ומצא בה אבידה וכו' ומ"מ למדנו מדבריו דלא ס"ל כפירושא דיולן ולכן אי נכוך הרבה בענין זה וכן בהא דאמר רב אסי שם בפ"ק דמציעא מצא תבית יין במקום שרובה כגעגים מותרת משום מליחה ואסורה בהנאה יש מקום שאלה במאי עסקינן תלימא כשמלחה במקום שרובה העובדים שם הם כגעגים מאי איכא עיר שרובה כגעגים אפילו היא עיר שרובה ישראל כיון שרוב העובדים במקום שמלחה הם כגעגים הכי דינא ואי מיירי במקום שהעובדים שם הם רוב ישראל מאי מותרת משום מליחה ואסורה בהנאה אדרבה אסורה משום מליחה ומותרת בהנאה מיבעי ליה דהא ודאי מישראל נפיל ועל כן היה נראה לומר דאיירי בשהעובדים שם הם מחלה על מחלה הלכן מהני רוב כגעגים לענין יאוש דמסתמא מייאש הא גברא כיון דרובה כגעגים מיהו היושבין בה. לתמה לענין איסורא לא מהני ולכן אסורה בהנאה. הטולה שבדין זה אי נכוך כמ"ש דיבשים לבתן ולבתן ואין ולאו ואפילו בידי ולא מצאתי דבר זה מפורש בדברי הפוסקים ז"ל. והנה ראיתי להרב"ש שכתב שם בת"מ סי' הנז"ל שהראב"ד פסק כרשב"ם אפילו בחוב ישראל ואי הדל איני יכול לפלוס דבר זה איך פסק דלא כסתם מתני' דתני בחוב ישראל חייב לשכיר ע"ש. ודברי הראב"ד בקצתים ולא מצאתים. ואולי יאמר הראב"ד דמתני' איירי בחוב יושבי העיר ישראל או לפחות מחלה על מחלה ורוב העובדים ישראל ובכה"ג תנן בה אם רוב הדרים כגעגים אף שרוב העובדים ישראל מייאש ואינו חייב לשכיר. והראב"ד ז"ל בכה"ג מיירי דרוב הדרים כגעגים ורוב העובדים ישראל ובכן מתיישב היטב משנתינו לדעת הראב"ד לתמה לשאר הפוסקים דאית להו דברוב העובדים ישראל חייב להחזיר אף אם רוב הדרים כגעגים קשה מבתתו ממה נפשך במאי מיירי אי ברוב העובדים ישראל אפילו רוב הדרים כגעגים יכריז והיכי תנן דאינו חייב להכריז ואי ברוב העובדים כגעגים אפילו ברוב ישראל וכ"ש במחלה על מחלה לא יכריז אשר על כן לדעתי לעיל לומר דאיירי בעובדים הם מחלה על מחלה כמדובר לעיל וצריך להתיישב בדבר:

הולכין אחר רוב נחתומין. ק"ק הולכין אחר רוב אוכלי פת נחתום מיבעי ליה ואולי דמחתומין הללו מחזיקין בשווקים ובחנותות דתימוד מיניהו נפיל ול"ל דהא לא דמי להא דאמר ר' יהודה במתני' לעיל הולכין אחר רוב המבליכין דת"ל תנן סתמא בר' יהודה ורוב הפוסקים פסקו לעיל דלא כר' יהודה ומתני' גופא מוכח הכי דמדסיפא ר' יהודה דישא לאו ר' יהודה וכתב התי"ט דת"ק ור"י לא פליגי אלא מר כי אתריה ומר כי אתריה וכן בדין מי מה עשה יש לחלק בין פת עיסה לפת קיבר אמנם מה שנה להרמב"ם דכתב בפי' המשנה דפליגי וצריך יישוב:

ט מצא בה בשר כו'. כתב הרמב"ם בפי' ר"ל כשהם רוב הטבחים ישראל הבשר הוא בשר שחוטה וכשהם כגעגים הוא בשר נבלה ומטמא כי הדברים האלה הם

יכין

ואפילו אין שם רק כגעגי מ': ל) דפת כגעגי אסור מי"ח דבר. אי נמי לענין מעשר קאמר. דאין קנין לכגעגי בא"י להפקיע ממעשר. [כרמב"ם פ"א דתרומות ה"ז]. כך כ"ל: לא) נקיים. דדרך נחתום רק בפת ביטני: לב) כ"ל מדלא קאמר "אף אם וכו'.

תפארת ישראל

ס"מ דר"י מחמיר דדוקא בפת קיבור דלא אפשר למפנקי כלל משא"כ בנקיי, דאפשר גם ללא מפנקי: לג) לרב דבשר שנתבלס מעין אסור מיירי ברוב טבחי ישראל. ורלה שנפל מא' ואינו יודע מי הוא: לד) דאז אפילו רוב טבחי ישראל. עכ"פ כשבשלו כגעגי

יכין

לענין הכרזה אפילו רובן כגעגים חייב להכריז דבתר לוקחים אזלי' כדפי'. ומיהו בלא"ה לא מיתוקם לענין הכרזה דאמרי' ר"פ אלו מציאות בכרות של נחתום אין חייב להכריז. ומ"מ לענין טומאה לא מיתוקם כלל כיון דאיכא למיתלי טפי דמן הלוקחים נפיל מאי מהני רוב נחתומין. אבל לענין פת כגעגי ניחא דאי נחתום כגעגי פתו אסור אפילו בא ליד ישראל דאזלי' בתר שעת אפי' כדאיתא בי"ד סי' קי"ב ס"ז וה"ה לענין דמאי אם הנחתום חבר הפת מותרת ביד הלוקחים אחין החבר מוליא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. וכזה כ"ל לישב הא דת"ק נקט פת עיסה ור"י נקט פת קיבר. כיון דמשמע דת"ק מודה נמי בפת קיבר כמו בפת עיסה דפשיטא דלעולם אזלינן בתר רובא ואמאי תני לה משמא דר"י. ולמאי דפי' ל"ל דת"ק לא איירי לענין איסור פת כגעגי אלא תקנתא דדמאי תני לאם רוב אוכלין פת עיסה צריך להפרים דמחי ובפת קיבר לא שייך תקנתא דדמאי דפת קיבר עיקרה למאכל בהמה להוא גרועה ממורסן כדמוכח בשלהי מס' ב"מ והביאה הר"ם וקמ"ל דלוקח לבהמה פטור מן הדמאי אפילו רחוי' לאדם ור"י אתי למימר דבפת קיבר נמי נהי דאשתרן דמעשרן לכתא. לפת כגעגי מיהו חייבין: ט מצא בה בשר. בבשר חי איירי דמושמין שמא מערבה או נבלה הוא ולקחוהו לצורך חיה וכלבים הולכין אחר רוב טבחים כשרוב ישראל

ט מצא בה תולין לא פי' פ"ח מה' מ"א הי"ח עמ"ג לאון קפ"ל עמ"ע יו"ד סי' קי ס"ג:

תוספות חדשים

ט בהר"ב ד"ה הולכים אחר הרוב ורב טוקי כו'. וכסי איתא בס"ס בתולין פרק גיד הנשה דף צ"ה. והלמב"ם בפירושו כ' לאיירי לענין עומאה ולדיליה ל"ל דס"ל דמאי דבני הס"ם אליבא דרב בעומד ולאה בו' לא סמכינן עליה דשיעורא הוא אפילו אם תלה לאוקמי לענין אכילה יש לתרץ כך אבל לפי האמת איירי לענין עומאה ולק"מ לרב. ש"ל דלא ברכת דוד. ועי"ן במ"מ פ"ח מהמ"א. וכ"כ התי"ע פ"ז דשקלים מ"ג ד"ה תתיכות:

תוספות רע"ק

ט הולכין אחר רוב הנחתומין [ב] כתב הפר"ח יו"ד סימן קי"ב סקי"ג ומסתבר' דבמחצה על מחצה יש להחמיר דומיא דמרחץ ואינך דמתני' דפרקין והא דלא תני לה גם הכא בהדיא דלא קתני הכי אלא היכא דקתני ב' בבי רוב כגעגים ורוב ישראל הדר תני מחצה למחצה משא"כ הכא גבצ"ל במתני' דבסמוך גבי בשר, והא דבמתני' י"א קתני מחצה למחצה להחמיר אף דלא תני תרי בבי שאני התם דהוי עניין אחריתא תערובת פירות בפירות ולא דמי לאינך חילוקי' דתני בפרקין עכ"ד:

הידושי מהרי"ח

ט תוי"ט ד"ה הולכין אחר רוב הטבחים פי' הרע"ב כו' וזה דלא כדמשמע מלשונו כו' עכ"ל ג"ב עיין שם במשנה ג' פ"ז דשקלים מה שכתבתי שם:

משנה אחרונה

נפול ואי רוב עיר ע"ה הפת אמת דהלוקחים רוצה שהרבה לוקחין מנחתום אחד. ומה"מ נראה דאין לפרש עשמת דמתני' הולכין אחר רוב נחתומין לענין אם רובן ישראל חייב

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ציונים

ד' המוצא פירו' פי"ח מפ' מעשר ה"ע ופ' כתי"ע

אלידו רבה

ד' אם רוב מכניסין לבתיהן פטור. כדתנן במעשרות (פ"ח מ') כד"ח כמוליך לשוק אבל כמוליך לביתו אוכל מהם מגיע לביתו:

משנה אחרונה

ישראל ואומרים שלא היה היום ערפה במקולין מותר ולמיעוטו כנעני לא חיישינן בכל דפרים מרובא פרים. ואם הוא בשר מבוהל לא מהני רוב טבחים שמא מן לוקח כנעני כפל ואסור משום בשולי כנעני כדתנן פ"ב דע"ז הולכין אחר רוב האוכלין בארובן ישראל אין בו משום בשולי כנעני ולפ"ז נראה שאם הם מחלה על מחלה בריאה בשר חי הולכין להחמיר וגבי בשר מבוהל הולכין להקל דעיקר איסור בישול כנעני דרבנן. וע"ש אמתי לא תני הכא דין מחלה ע"מ:

ד' אם רוב מכניסין לבתיהם פטור.

בפ"ק דמעשרות מביאר שם שני זמנים לענין מעשר. האחד משהגיע הפרי לעונת המעשרות אסור באכילת קבע עד שיעשר אבל אכילת ערלי אוכל בלא מעשר. ויש עוד זמן אחר כשיגמר הפרי זה

מבשירין זיעת בתים פרק ב

משנה ג' פ"ז דשקלים. כמ"ש שם: **ד' אם** רוב מכניסין לבתיהן פטור. פי' הר"ב מלעשר. דעדיין לא נראה פני הבית ולא נתחייב. הר"ש. ומ"ש הר"ב פ"א דפטור לפי שרגילים לעשר קודם כו' הילכך כו' שהוא בחזקת מעשר. כ"כ הרמב"ם בפירושו ול"ע דמשום דרגילין לעשר יהא בחזקת מעשר וילא מכלל דמאי. ודוחק לומר דמשנתינו לענין אכסנאי ועני דמאכילין דמאי. כדתנן ריש פ"ג דדמאי. ובחבורו פי"א מהל' מעשר [הלכה ט'] כתב פטור מלעשר. שעדיין לא נקבע למעשר: אם

מלאכת שלמה

ד' אם רוב מכניסין לבתיהם פטור. מלעשר דמסתמא דכשהיו מוליכין אותם לבית נפלו ולא ראו עדיין פני הבית ומותרין באכילת ערלי: אם

חזון נחום

אם לענין טומאה וטהרה לבד. אמנם לענין אכילה אסור לאוכלו בלא פנין שיהיה לפי שהעיקר אצלו כשר הגעלם מן פנין אסור אלא אם היה בו עכשיות עינו ויכירהו ואז יהיה מותר לאוכלו אחר שהעלמה ע"כ. ונקשה דא"כ מאי פריך בפרק גיד הנשה ממתני' עליה דרב דאמר כשר שנתעלם מן העין אסור והאלך לדמוקי ולומר כשומד ודאותא יע"ש ול"ע ונעינין כשר שנתעלם מן הפנין. עיין בפרי חדש סי' ס"ג באורך:

ד' המוצא פירות כו'. כתב הר"ש וז"ל אם רוב כנעני ודאי דאין קנין לכנעני בא"י להפקיע מיד מעשר ואפילו יש קנין מ"מ ודאי אינו מעשר ע"כ ולשון זה צריך ביאור ומ"כ אם רוב כנעני ודאי דאין קנין לכנעני בא"י להפקיע מיד מעשר ואפילו למ"ד יש קנין מדרבנן חייב והכנעני לא עשר. הרא"ש ז"ל ואפשר שזו ג"כ כוונת הר"ש שכתוב שם בפירושו ואפילו יש קנין מ"מ ודאי אינו מעשר הוי עכ"מ. ולי נראה דהכוונה באומרו ודאי אינו מעשר כי המעשר ר"ל מתוקן שיעל ממנו המעשר כדינו דכיון שיש קנין לכנעני להפקיע מיד מעשר לא שייך לומר בו מעשר כי אין צריך תיקון ונפקא מינה דהו"ל דבר הפטור ואין מפרישין ממנו פל החיוב:

עיין תוי"ט ד"ה אם רוב מכניסין וכו'. ולא ידעתי מאי קשיא ליה דאתי"ל דכיון דרוב עם הארץ מעשרין ואינו אלא חומרא דרבנן בעלמא היכא דרגילין הקלו דבדמאי הקלו בכמה דברים ומה שתירץ הוא ז"ל קשה בעיני דמלבד דקשה להעמיד שתם מולא דמתני' באכסנאי ופני כמ"ש הוא ז"ל עצמו עוד כה דא"כ ברישא וכסיפא הו"ל למיתני בחד ליצא בשניהם פטור או בשניהם דמאי ואמאי תנא ברישא פטור וכסיפא מחלה על מחלה דמאי אבל אי קשיא הא קשיא דכיון שפדיין לא ראה פני הבית אינו מהני בכה"ג אע"פ שפדיין לא נתחייבו מן התורה כיון שאמר לכשיגיעו לבית כיון שהפירות הם בעולם ויש כדמות ראיה מסוגיא דפירות שרוגה אלו יהיה מעשר על אלו יע"ש. ופירן בפרק בתרא דטבול יום משנה ד' לגין של טבול יום כו' ויכול לאכול מהם מיד אפילו אכלו קבע ולית בהו אפילו איסורא דרבנן. וכמה הרמב"ם בתיבורו חזר בו ופירש כפי' הר"ש וז"ל בפי"ח מה' מעשר המולא בדרך אם רוב מכניסין לבתיהן פטור מלעשר שעדיין לא נקבע למעשר ואם רוב מכניסין למכור בשוק הרי אלו דמאי ואתאלה למתאלה דמאי ע"כ. ונקשה לי דהא תו ל"ל שכבר כתב בספ"ג מלא כלכלה במקום שהרוב מכניסין לשוק אסור לאכול ממנה ערלי ומתקנה דמאי ובמקום שהרוב מכניסין לבתים אוכל ממנה ערלי ומתקנה ודאי. מתאלה למתאלה דמאי ואם הכניסה לבית מתקנה ודאי פי' וע"ש בכ"מ ולריך שוב: וחכמים

ידע מי השוחט: **ד' אם** רוב מכניסין לבתיהן פטור. מלעשר: למכור בשוק חייב. שרוב מביאין למכור בשוק מן הבית מביאין לאוכלו. וכבר נתחייב. פ"א אם רוב מכניסין לבתיהן פטור. לפי שרגילין לעשר קודם שיכניסו לבית כדי שיוכלו לאכול מהן. דלאחר שהכניסום לבית. מיד הוקבעו למעשר. הלכך מה שנופל מהם בדרך. פטור מן המעשר. לפי שהוא בחזקת מעשר. דרכו להכניסן טבל. לפי שיכול לאכול מהן ערלי הלכך הנופל מהן אינו בחזקת מעשר: אם

ד' המוצא פירו' בדרך ה') אם רוב מכניסין לבתיהן אבל כשמכניסין למכור. דרכו להכניסן טבל. לפי שיכול לאכול מהן ערלי הלכך הנופל מהן אינו בחזקת מעשר: אם

יכין — תפארת ישראל — יכין

כנעני אסור: לה) אמנה בקי ג' דיינים שבמשנה המורה זו כולן תמוהין וכבותינו המפרשים קלו בטונן. והאיתוו כשה אובד בשלה לתשועת ד'. דכריתא למה פטור מלעשר. דפי' הר"מ משום דרגילין לעשר קודם שיראה הבית. ככל דאמרו רחוי"ש דעכ"פ ספיקא הוא. ולחייב כדמאי. ותו ק"ל מג"ל שנאכל אחר שעשר. דילמא אף שהיה בדעתו לעשרו נאכל קודם שעשר. והר"ש פירש משום דלא ראה פני הבית. גם כן תמוה דוקי משום הא לפטור מכל וכל. גם בבא ב' למטר בשוק. למה חייב. ופי' הר"ש ור"ב דאמרינן מן הבית הביאוהו. ותמוה מג"ל שנאכל אח"כ. דילמא נאכל קודם שראה פני הבית. ויהיה איך שיהיה עכ"פ אינו חייב רק דמאי דשמא אעפ"כ עשר. וא"כ למה נקט בסיפא. אחלה על אחלה דמאי. הרי מילעתא נמי ע"כ רק דמאי הוא. ול"מ הי' כ"ל דה"ם דמתני' דמדלא נקט „מלא „בא כדנקט במתני' קמייתא. משמע דמלא הפירות מחוץ לעיר. בדרך שמשדה לעיר. ולא ראו פני הבית ודאי. רק הגיע גרגן למעשרות כפ"א דמעשרות מ"ה. ולהכי ברוב בני עיר מכניסין לבתיהן. פטור מלעשר באוכל מסן ערלי

נקרא גורן למעשר ואפילו ערלי אסור עד שיעשר. כ"ז מבואר במשנה ובדברי הרמב"ם פ"ג מהל' מעשרות ומבואר עוד שם הא דגמר מלאכתו אסור דוקא לאחר שראה פני הבית שאם דעתו להכניסן לבית עדיין אוכל מהן ערלי עד שיבאו לבית. ואם אין דעתו להכניסן לבית אלא להוליכן לשוק נקבעו מיד ואסור לאכול מהן ערלי. וזה דלא כמ"ש הר"ב כאן כפי' הראשון דלמכור בשוק מן הבית מביאין אותו וכבר נתחייב וכ"כ הר"ש. בתוס כ"כ דכל למכור בשוק נתחייב מיד בלא ראיית פני הבית. וכן הקשה הרב משנה למלך פי"א מהל' מעשר. וכן קשה מ"ש בפי' השני למכור בשוק דרכו להכניסו עבל שיכול לאכול מהן ערלי ע"כ. והוא תמוה דאדרבה למכור בשוק נעבל מיד ואסור אפילו ערלי כדפי'. וכן מ"ש עוד בפי' שני רוב מכניסין לבתיהן פטור שרגילין לעשר קודם גמר מלאכה ע"כ ולא יתכן דפטור משום לגמרי ואי משום שרגילין לעשר מ"מ מדמאי דמאי פטור הא ע"ה חשודין ואין רגילין לעשר. ועיקר פי' שנתנו דרוב מכניסין לבתיהן פטור שעדיין לא ראה פני הבית ולא נתחייב ופטור אם אוכלן ערלי ואין לחוש שמא מן הבית הביאן כאן ונפלו. שכל המכניסין לבית למאכל ביתו מביאין ואין מוציאין מביתו לעולם. ולמכור בשוק חייב לעשר אפילו אכילת ערלי דלמכור בשוק נקבעו מיד כדפי' לעיל. ונראה דאינו חייב בזה לעשרן ודאי דהא כיון שנקבעו איכא למימר שכבר עשר וספק הוא ומעשרן דמאי. ואיידי דתני ריש פטור תני סיפא חייב ואינו אלא דמאי וכ"כ הרמב"ם בחיבורו בהדיא דאם הרוב למכור בשוק דמאי מחלה למחלה דמאי ע"כ. ודע דכולהו חיובי ופטורי דמתני' באכילת ערלי חיירי אבל באכילת קבע בכל גווני אסור דאפילו קודם גמר מלאכה משהגיעו לעונת המעשרות אסור לאכול מהן קבע כדמוכח במתני' פ"ק דמעשרות וכמש"ל ופטוע הוא וכ"כ הרב משנה למלך שם פי"א. אלא שסיים שם ומיהו אפשר לומר דדוקא בטבל ודאי אסור לאכול קבע אפילו קודם שהוקבע למעשר. אבל בספק אפשר אלא חייבוהו חכמים דדמאי אלא בדבר שנקבע למעשר ואסור אף באכילת ערלי. אבל כל שלא הוקבע למעשר ומותר באכילת ערלי לא חייבוהו חכמים בדמאי עכ"ל. ונעלם ממנו תלמוד ערוך במס' ביצה ס"פ המביא דף ל"ה דתני התם הלוקח תאנים מע"ה אוכל מהן ערלי ומעשרן דמאי. פי' אוכל מהן ערלי בלא מעשר וכשבא לאכול מהן קבע מעשרן דמאי. ואמר עליה התם ס"מ מעשרין דמאי מע"ה אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו. ופי' רש"י שתם אחנים לא נגמרה מלאכתן ולא אמרינן הני ודאי לא מיעשרו דקודם גמר מלאכה לא עשריהו דקסבר האי תנא יש שמעשרין קודם גמר מלאכה ומדה הנוהגת היא ותלינן בה לקולא. פי' לקולא דמעשרן דמאי ולא ודאי. הנה מוכח בהדיא דמעשרין דמאי קודם גמר מלאכה ואפילו ודאי הוה ס"ל לחייבינהו אי לאו דרגילין לעשר קודם שגמרן ובדמאי פשיטא דחייבין. וברפ"ב דמעשרות כתבנו דממתני' דהתם משמע אפילו לעשר ודאי חייבין וכ"ז נעלם מהרב משנה למלך ז"ל. והרא"ש בפירושו כאן כתב דאם הרוב מכניסין לבית פטור שרגילין לעשר קודם שיכניסם לבית. אבל בירושלמי דמעשר שני משמע שלא היו מפרישין מעשר אלא בבית ע"כ. וכ"כ הכ"מ פ"ה מהל' מעשר דין ו' ע"ש. ולא ידעתי שלא הזכירו סוגיא דס"פ המביא דמוכח שרגילין לעשר קודם גמר מלאכה ופי' רש"י שם דעד שלא ראו פני הבית גמי. עוד כתב הרב משנה למלך ז"ל שם לפי הטעם דלמכור בשוק חייב שמן הבית מביאין אותו וכו' כמ"ש הרב וכ"כ הר"ש והרא"ש. דמלבד שקשה דלא צריך גבי למכור בשוק ראיית פני הבית כמש"ל אלא אף לפי סברתם דבעי בכה"ג נמי ראיית פני הבית אכתי אמאי חייב האיכא ס"ם שמא הם מן המיעוט שמכניסין לבתיהן ואכתי לא הוקבעו. ואם ת"ל שהוא מן הרוב שמא נפלו קודם שראו פני הבית. ואפילו נפלו אחר שראו פני הבית שמא נתעשרו ואיכא למ"ד דכשם"ם פטור בדמאי. ותירץ דאפילו למ"ד ס"ם פטור בדמאי. אמאי הכא דכפי הלא שמא לא עשר אפילו לא נקבעו חייב לעשר ולא מהני לן טעמא דלא נקבעו אלא מתוך זה תלוין להקל ואמרי' מעשרין הם. אבל כפי הלא שמא אין מעשרין אפילו לא נקבעו חייב לעשר ואין חילוק בין נקבעו או לא נקבעו עכ"ל. וכל דבריו אינם ברורין לע"ד. מ"ש שמא הם מן המיעוט שמכניסין לבתיהן וכו'

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אם רוב כנענים ודאי. ר"מ לטעמיה. דסבירא ליה אין קנין לכנעני בח"י להפקיע מן המעשר. ופירות שנגלו בקרקעות של כנעני חייבין במעשר. והכנעני פטיטא דלא עשר. הלכך ודאי טבל הן: ואם רוב ישראל דמאי. כדין פירות הגמלאים ביד עם הארץ. שצריך להפרים מהן תרומת מעשר. ומעשר שני: וחכ"א וכו'. חכמים ס"ל יש קנין לכנעני בארץ ישראל להפקיע מן המעשר. ואם לא היה ישראל מטיל לתוכו. היה הכל פטור מן המעשר. אבל בשם אפילו ישראל א' שמטיל לתוכו

אם רוב כנענים ודאי. כתב הר"ב ר"מ לטעמיה דס"ל אין קנין לכנעני בח"י כו' כבר כתבתי במ"ח פ"ק דע"ז דזו היא שיטת הירושלמי בלבד. והיינו דסיים הר"ש ואפילו יש קנין. מ"מ ודאי אינו מעושר הוי: **ואם** רוב ישראל דמאי. פי' הר"ב שצריך להפרים מהן תרומת מעשר ומעשר שני. אבל מעשר ראשון המע"ה. כמ"ש הר"ב בריש מסכת דמאי [מ"א]. ועוד בסוף מסכת מעשר שני וסוף סוטה [משנה יו"ד]. אבל נראה דהכא דאתן אליבא דר"מ קיימין. דצריך להפרים אף מעשר ראשון דלדידיה אף מעשר ראשון אסור לזרים. כדתנן במ"ד פ"ט דיבמות. ואולי דאף לר"מ לא החמירו בדמאי. הואיל ורוב עמי הארץ מעשרין הן. וכיוצא בזה שכתבתי לענין אונן בפ"ק דדמאי. והשתא ניחא דלא פירש הר"ב בריש מחצה למחצה דמאי שצריך להפרים כו' אלא הכא איצטריך לאשמועינן דאף לר"מ א"צ להפרים אלא תרומת מעשר ומעשר שני. כך נ"ל:

לבתיהן. פטור ולמכור בשוק. חייב. מחצה למחצה דמאי יו). אוצר שישראל ועכו"ם מטילין לתוכו יו). אם רוב עכו"ם. ודאי יח). ואם רוב ישראל לט). דמאי. מחצה למחצה. ודאי מ). דברי ר"מ. וחכמים אומרים. אפי' כולם עכו"ם. וישראל אחד מטיל

וישראל אחד מטיל לתוכו דמאי. כשבודאי ידוע שישראל אחד הטיל לתוכו ומ"מ לא ידענא טעמא מאי. דאפילו ודאי תרומה

מלאכת שלמה

אם רוב כנענים ודאי. דאין קנין לכנעני בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר ואפילו למ"ד יש קנין מדרבנן חייב והכנעני לא עשר. הרא"ש ז"ל. ואפשר שזו ג"כ כיוונת הר"ש ז"ל שכתוב שם בפירושו ואפי' יש קנין מ"מ ודאי אינו מעושר הוי ע"כ. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל אם רוב מכניסין לבתיהם פטור מלעשר וכו' פי' שכתב ר"ע ז"ל פירושים אלו כמה קשיס דהא תנן במס' דמאי המולא פירות בדרך ונטלן לאכלן ומתלך להניע לא יניע עד שיעשר אם להניע חייב לעשר מכ"ש לאכילה וז"ל לפרס דהא מתני' לא איירי אלא במעשר ברוצה לאכלם ערלי ושל זה קאמר אם רוב מכניסין פטור מלעשר ומותר לאכלם ערלי כדתנן במס' מעשרות פ"א בד"א במוליך למכור לשוק אבל במוליך לביתו לאכל מהם ערלי וכו' כי לעולם הולכים אחר הרוב. עכ"ל ז"ל:

חכמים אומרים כו' עיין תוי"ט ד"ה וישראל אחד כו'. ואני הלל לא ידענא מאי קשיא ליה לרבנן חיישי שמא הישראל הטיל בו הרבה מאד עד כדי שלא יהא כמה שהטילו כל הכנעניים לבטל תלקו של ישראל ר"ל תרומת מעשר שבחלקו:

פירות

חזון נחום

חכמים אומרים כו' עיין תוי"ט ד"ה וישראל אחד כו'. ואני הלל לא ידענא מאי קשיא ליה לרבנן חיישי שמא הישראל הטיל בו הרבה מאד עד כדי שלא יהא כמה שהטילו כל הכנעניים לבטל תלקו של ישראל ר"ל תרומת מעשר שבחלקו:

פירות

יכין — תפארת ישראל — יכין

קרעי. משא"כ ברוב לשון אסור אפילו תרשי תדהגיע גרגן למעשר. פ"א דמעשרות שם: לו) אף דחייב דמילעתא נמי ע"כ רק דמאי הוא. דשמא עשר. כ"ל דקמ"ל דלא יעשר מזה ע"ז אף במידי דשייך בילם. כפ"ה דמאי מ"ה. ואע"ג דאיכא ס"ס בסיפא באומר. דאף דס' מיעוט שבתיהן לא מחשב ס' לגרפו לס"ס. דמיעוט לגבי רוב כליתא דמי [כש"ך י"ד ר"ג סק"ז] עכ"פ בל"ז איכא ס"ס. ס' קודם שרלו פני סבית. וס' מעושרין. י"ל ממ"ש רכ"מ פי"א ממעשר. דבדמאי לא פטר ס"ס מדעיקר גזירה היא מס'. ס' שמא עשר נקנינן כוודאי לא עשר. וזה ראיה לש"ך בללי ס"ס אות י"ח: לז) תבואה: לח) ר"ל למ"ד אין קנין לכנעני להפקיע בח"י ממעשר. ודאי חייב. ולמ"ד יש קנין. וודאי פטור: לט) ע"ס דס' עשר: מ) כ"ל משום סמוך מיעוט

משנה אחרונה

וכו'. לא נהירא דבמקום רוב המיעוט כמאן דליתא ולא נכנס אפילו לספק וכן מוכח בהדיא בדברי התו' דחולין דף פ"ו והכיאם תוי"ט פ"ג דטהרות מ"ח דדוקא לר"מ דחיים למיעוטא הוי ספק ולדידן לא וכ"כ הש"ך בי"ד סי' רל"ג ס"ק ג'. ומ"ש דכפי הלד שמא לא עשר אפילו לא נקבעו חייב לעשר ע"כ. תמוה הוא דכולה מתני' בחכילת ערלי חיירי. ובאכילת ערלי ליכא למ"ד דחייב לעשר קודם גמר מלאכה הקובעתו. ומה"מ רוב מכניסין לבתיהן פטור שלא נקבעו. ומ"ש דלא מהני טעמא שלא נקבעו אלא דמתוך זה תלינן להקל שהן מעושרין ע"כ. אזיל לטעמיה שכתב לעיל אפשר שלא חייבו. דבדמאי אלא בדבר שהוקבע. וכבר כתבנו דבגמרא אמרי' איפכא בס"פ המביא כמס"ל. ולפי הירושלמי שכתבנו בשם הרא"ש נראה בהפך שאין דרך לעשר קודם הכנסה לבית. וגם כפי' השני שכתב הרב מוכח כשיכול לאכול מהן ערלי מכניסן שבל:

מכניסין לבתיהן פטור. כשאוכלן ערלי ולאכול קבע אסור אפילו קודם שרלו פני הבית דמיד שהגיע לעונת המעשרות אסור אכילת קבע. וכן כשהכניסן המולא לבית נקבעו וצריך לעשרן ודאי שהרי עד שלא רלו פני הבית שבל ודאי הוי וכ"כ הרמב"ם פ"ג מה"ל מעשרות גבי מלא כלכלה בדין כ"ב. וא"ת אכתי איך מעשר ודאי שמא מכנעני נקלו ופטורין דקי"ל יש קנין לכנעני להפקיע ממעשר. וי"ל דבמקום שרוב ישראל מיירי ומ"מ הש שלו כדאמר בר"ש אלו מגילות מלא פירות מפוזרין הש שלו א"כ כדתנן פ"ג דמעשרות מ"ד:

מחצה למחצה דמאי. כתב הר"ש כלומר ספק וכ"כ הרא"ש. וכוונתם

ציונים

מחצה למחצה ירושלמי דמאי פ"ח ה"ל. ותכ"א שם פ"ג ס"ד:

תוספות חדשים

תוי"ט ד"ה וישראל בו' טעמא מאי כו'. ול"נ מטום דטבל אפילו בתלוף לא בעיל וכתב הירושלמי הטעם משום דהוי דבר שיש לו מתירין. וכתבו תוס' בע"ח דף פ"ג ע"ב דלפ"ז אפילו לא עביל דין לתרומת מעשר ונטל בבר תרומה גדולה. ול"נ אפילו דמאי תוסר כדאיתא ריש בילה וכ"פ כל הפוסקים דאפילו ספיקא תוסר כמשהו. והרמב"ם פט"ו מהמ"א כתב ג"כ הלי טעמא הכא ול"נ ממילא בשמע הלי דינא ולכן לא הפתיק מטנה זו וק"ל ולכן צריך שודאי ישראל הטיל לתוכו דאל"כ הוי פ"ם):

(ממהורש"ת ז"ל)

אליהו רבה

דמאי. כלומר ספיקא הוא ולא דמי לשאר דמאי:

חידושי מהרי"ח

תוי"ט ד"ה וישראל אחד מטיל לתוכו דמאי כו' ומ"מ לא ידענו טעמא מאי דלפי' ודאי תרומה עול' בק"א עכ"ל. נ"ב ולא אבין מאי קשיא להר"ב חדא לו יהא כדבריו שהתרומה בטלה אפ"ה צריך להפריש מעשר שני ולאוכלו בירושלים או לפדותו א"כ צריך בתחילה להפריש מעשר ראשון כדינו שצריך להקדים מעשר ראשון למעשר שני וכשמפריש מעשר ראשון אז צריך להפריש תרומת מעשר ואם מפני ספק דרבנן אין איסור להקדים כו' אף שהוא דוחה המע"ר מ"מ הא נקרא דמאי בשביל מעשר שני. ועוד דהא כאן לא נפל מאיליו שיתבטל רק ישראל מטיל בו בכוונה ואין מבטלין איסור לכתחילה אפילו איסור דרבנן. ועוד נראה לומר שהראי' שמביא מרפ"ב דערלה דשם היה מתחילה עליו שם ערלה וכלאי הכרם ונתבטלו אבל כאן כשלא יפריש תחילה מה יתבטל ואל תשיבנו שאביא הרב תוי"ט במס' דמאי פ"ז משנה ד' בד"ה בוטל מאה וכו' קושיא בשם הרמב"ם וז"ל שם כשנתערב שם טבל שיש בהם אחת תרומת מעשר והרי היא עולה אף שלא הפריש חייבו משום ששם יפריש כל הטבל. ומשיפריש התרומת מעשר ע"ש. אבל איזה סברא שיתבטל מה שלא נקרא עדיין שם תרומת וכדמייתו ראי' לזה שהכהן אסור לו לאכול

תרומה טולה במאה ואחד. ותרומת מעשר אינה אלא אחד ממאה. נמצא כשיש עוד מכנעני אחד בלבד שנתבטלה. ולהריס נמי מ"ל. דטעמא דמריס פירש הר"ב ברפ"ב דערלה שהוא משום גזל השבט והכא דמשום ספק הוא ואין כאן גזל השבט. דהמע"ה. והרמב"ם בחבורו לא השתיק לגבא זו כלל:

יא ושל רביעית על של חמישית. בכדי נקטו. דבשתיהן מעשר שני. והרמב"ם בפ"א מהלכות מעשר שני (הלכה י"א) לא השתיק אלא שניה בשלישית ושלישית ברביעית. ובדברי מהר"ם ולענין ספיקא דרביעית בשל חמישית אין תורמין עליהם. לא משל פירות רביעית דה"ל מן הישן על החדש. ולא משל חמישית דהוי ליה מן החדש על הישן. עד כאן. ואע"ג דלפי זה הוי מטיל לתוכו. דמאי מא): **יא** פירות שניה שרבו על של שלישית מב). ושל שלישית על של רביעית. ושל רביעית על של חמישית מג) ושל חמישית על של ששית. ושל ששית על של שביעית. ושל שביעית על של מוצאי שביעית מד). הולכין אחר הרוב. מחצה למחצה. להחמיר מה):

לתוכו. הכל דמאי בשביל פירותיו של אותו ישראל. שהן חייבין. והלכה כחכמים: **יא** פירות שניה שרבו על של שלישית. שהרי ראשונה ושניה של שמטה נוהג בהן מעשר ראשון ומעשר שני. וכן רביעית וחמישית. אבל שניה שלישית ששית. מעשר ראשון ומעשר שני: ושל שביעית. ים בו קדושת שביעית ופטור מן המעשר. ולענין כל הך דינו קתני דהולכים אחר הרוב: מחצה למחצה להחמיר. ולענין ספיקא דמעשר שני ומעשר עני. יפרישו מעשר אחד. ויחלל הפירות על המעות ויחלק הפירות לעניים והמעות יאכל בירושלים. ולענין ספיקא דשביעית. חייבין במעשר. וחייבין בקדושת שביעית. שלא לעשות בהן סחורה ומלוגמא. וחייבין בביעור:

חלופי גרסאות

יא ,ושל. רביעית על של חמישית' בד"נ. מחריס פירות אלא:

אליהו רבה

יא ושל רביעית על של חמישית. ג"נ דבשתיהם מעשר שני. וא"נ גרסינן מטוש לאין מעשרין אלא על שנה:

חידושי מהרי"ח

טבל אף שהתרומה והמעשרות הן ג"כ שלו לאחר קנס עזרא אלא שצריך להפריש וכל זה אני אומר לסברת הרב תוי"ט שפשוט אצלו שא"צ להפריש כאן התרומות מעשר אבל לי נראה שבאמת צריך להרים. והראיה שבפי' ברפ"ב דערלה משנה א' תני התרומה ותרומת מעשר של דמאי כו' עולין בק"א וכו' צ"ל להרים ומה יענה הר"ב בזה ואל תשיבני שבאמת שם הביא הרב תוי"ט בשם הר"ש בשם הירושלמי וכו' יו"ש היינו דקשה להם למה צריך ק"א בדבר ש הוא ספק ואמר שר' מאיר היא שמחמיר בדרבנן ע"ש אבל זה שצריך להרים אין חילוק בין ר"מ לחכמים דאם הטעם מפני גזל השבט א"כ לר"מ ג"כ אין צריך ליתן לכהן כדין ספק. מיהא ודאי נראה דלא דמי לערלה וכלאי הכרם דשם לעולם אין גזל השבט אבל תרומה אם נאמר בשל דמאי אין צריך להרים אז אם יפול ג"כ ודאי לא ירים. ואם תתעקש לומר שזה אין סברא לעשות חילוק רק מה שתני שם וצריך להרים ג"כ אליבא דר"מ הואיל ומחמיר שצריך ק"א מחמיר ג"כ שצריך להרים רק לחכמים באמת אין צריך אף שנפלה לרוב אף שזה אין סברא כלל לחלק בין ר"מ לחכמים בזה כנ"ל דהא לר"מ ג"כ אין כאן גזל השבט מ"מ לו יהא כך נאמר ג"כ חכמים דמתני' בזה בר"מ סב"ל ולכן קראם דמאי ובזה מתורץ ג"כ למה השמיטו הרמב"ם כמו שהשמיט ג"כ הרמב"ם בערלה רפ"ב זה הדין ע"ש בראי"ט, אף שחכמים פליגי כאן עם ר"מ ז"א דפלוגתא הוא אם יש קנין אליבא דר"מ הוא ודאי ולא

ציונים

יא פירות פי' פ"א מה' מע"ש הי"א:

יא ,ושל. רביעית על של חמישית' בד"נ. מחריס פירות אלא:

יא ושל רביעית על של חמישית. ג"נ דבשתיהם מעשר שני. וא"נ גרסינן מטוש לאין מעשרין אלא על שנה:

מלאכת שלמה

יא מחצה למחצה להחמיר. ר"ל אם היה הערוב בין פירות השלישית והשביעית אשר לפני' או לאחרי' או בין פירות הששית והחמישית רצוי שיוציא מן הפירות ההן מעשר ראשון התמידי ואח"כ מעשר שני כי מעשר עני אין בו קדושת ומעשר שני קדום ועתון הכאת מקום כמו שביארנו במקומו ואם היה הערוב בין פירות השביעית והשנה אשר לפניה או לאחריה התערובת ההוא ידינו בו דין פירות שביעית ויאכל בקדושת שביעית. הרמב"ם ז"ל. ודקתני מתני' ושל רביעית על של חמישית לרוץ לומר לאגב אחריני נקטי' דהא אין בהם שנוי לא לקולא ולא לחומרא דשניהם מעשר שני נוהג בהן. כך נלע"ד. ומצאתי שכתב החכם הר"ם אותנא ז"ל וז"ל ושל שביעית על של מ"ש הולכים אחר הרוב קשה ממתני' דשביעית ספ"ז דתנן שביעית אוסרת כל שהוא במינה ושלא במינה בנ"ט ואי אפשר לפרש דלא מיירי לענין אכילה בקדושת שביעית אלא לענין פיטור המעשרות דשביעית פטורה מן המעשרות שנם זה קשה דהא קיימא לן דטבל אוסר בכל שהו לפני שביעית ושל אחריה הם טבל ואם נתערבו בשל שביעית אינם בטלים. ומיהו נראה לתרץ דמיירי בפירות ששית ומוצאי שביעית בפירות חולין מתוקנים שאין כאן אוסר טבל אלא איסור שביעית ואזלינן בהו בתר רובא ומ"מ עדיין קשה משנת לשביעית דהכא קתני דאזלינן בתר רובא והתם קתני דשביעית אוסרת במינה בכל שהוא וי"ל דהכא מיירי בשנתערב יבש ביבש דבטל ברוב והתם מיירי בדבר לח אבל קשה לסברת הרשב"א ז"ל שסובר שאינו בטל ברוב יבש ביבש אלא בדבר שאיסורו בששים אבל דבר שאיסורו למעלה מששים כגון תרומה שנתערבה בחולין וכגון חמץ בפסח אין חילוק בין דבר יבש לדבר לח עיין ביורה דעה סימן ק'. עכ"ל ז"ל:

חזון נחום

יא פירות שניה כו'. עיין בפי' הר"ב ובתי"ט ובמחצה על מחצה להחמיר פי' רבינו עובדיה ולענין ספיקא דמעשר שני ומעשר עני יפרישו מעשר מ' ויחלל הפירות על המעות ויחלק הפירות לעניים והמעות יאכל בירושלים ולענין ספיקא דשביעית חייבין במעשר וחייבין בקדושת שביעית אלא לעשות בהן סחורה ומלוגמא וחייבין בביעור ע"כ. וז"ל הרמב"ם בפי' על נכון לפי שיש ע"ם בגירסתנו מחצה למחצה להחמיר ר"ל שאם היה הערוב בין פירות הג' והב' אשר לפניה או לאחריה או בין פירות הששית והחמישית רצוי שיוציא מן הפירות ההן מעשר ראשון התמידי ואח"כ מעשר שני כי מעשר עני אין בו קדושה ומעשר שני קדום ונתון הכאת מקום כמו שביארנו במקומו ואם היה הערוב מחצה בין פירות זו והשנה אשר לפניה או לאחריה התערובת ההוא ידינו דין פירות שביעית ויאכל בקדושת שביעית ע"כ. וכיוצא בזה כתב בתיכורו פ"א מה' מעשר שני יע"ש. והלא"ד ז"ל הביג פלוגו ולמה לא יפרים מעשר עני והלא יש עליהם איסור טבל ואוסר במקומו ומלינו לר"ש על ספיקו עשר ב' עשורין מעשר שני ומעשר עני ואפילו אחר הרוב אין ליתן באיסור טבל אלא בדמאי פ"ה ממעשר שני ירושלמי ע"כ. והר"י קורקוס כתב עליו לא ידעתי איך הקשה כן דאם זה נקרא טבל תיקשי ליה אמתני' דמכשירין שאמרה דהולכין אחר הרוב. לכן אני אומר דאין נקרא טבל אלא בשלא הוציא כל מה שצריך להוציא אבל זה בכר הוציא כל מה שצריך להוציא אלא שהמעשר שהוציא היא ספק אם הוא שני או עני ומאחר שהוציא כל מה שצריך להוציא לא נשאר בו טבל וכיון שנסתלק מכאן דין טבל אלא שאנו מסופקין מעשר זה מה יעשה בו מותר לעשות חול קדש ולא קדש חול ועוד האריך יעויין שם. ואני הלל אומר הא ולאו כיון שהוציא כל מה שצריך להוציא אינו נקרא טבל ומ"ש הרמב"ם פ"ו מהמ"א וז"ל וכן כוס יין טבל שנתערב בתבית הכל עכל עד שיפרים תרומות ומעשרות הראוין לתערובת כמו שיתבאר במקומו ע"כ. וגם הראב"ד מודה ולאי כוס. אמנם ס"ל דהני דמהני הלו טעמא היכא דאיכא רובא. דרובא דאוריתא וחוטו תשיב כולו הלכך היכא שנתערב רוב מעשר שני במיעוט מעשר עני תשיב כולו הכל הוא מעשר שני הלכך מפרים כנגד כל התבית מ' מעשר והוי מעשר שני ונסתלק שם טבל מעליו. אמנם כשהם מתלה על מחצה ליכא לאימר הכי הלכך אף אם נפרים כנגד כל התבית מ' מעשר ונהגו בו דין מעשר שני אחתי לא הטהרנו ממעשר עני שבאתר מעורב בו הלכך יפרים שני מעשרות כנגד הכל משום ספיקא מ' מעשר שני ומ' מעשר עני או יפרים מעשר מ' ויחלל המעשר על מעות והפירות יתלק לעניים והמעות יאכל בירושלים דהיינו שני עשורים כמ"ש הכ"מ שם זהו מה שנראה לע"ד כוונת הראב"ד ומ"מ דברי הר"י קורקוס יתכנו להלין בעד הרמב"ם ז"ל:

יכין — תפארת ישראל — יכין

מיעוט ע"ה דאין מעשרין למחצה כנעניים. יהו"ל רובא אין מעשרין [ועיין תוס' חולין דפ"ו ב' וזו"ק]: מא) ס"ל ככרי מפקיע ממעשר ומעשר דמאי משום ישראל יחיד. והקשה רתוי"מ לאפילו ולאי תרומה בטל בק"א. תי' מ"מ הגאון זצוק"ל דבטל הו"ל דשיל"מ כע"ז דף ע"ג: מב) שנת מ' ב' ד' ה' בשמיטה. נתן מעשר ראשון ושני. ושנת ג' ו' מעשר ראשון ומעשר עני. ונתערבו מבואה של שנה זו בזו ומיירי בלא דיש בו בילה. או בס' מזה או מזה: מג) בכדי נקטיה. או משום דאין תורמין מישן על החדש: מד) דחייב בקדושת שביעית. ופטור ממעשר: מה) ובס' שביעית. חייב במעשר ובביעור. ובס' בשאר שנים. נתן מעשר מ' לעני. אחר שאללו אמעות שיאכלן בירושלים:

משנה

ופטור מן השאר דאין הולכין בממון אחר הרוב כ"כ הרא"ש. ומ"ש תוי"ט אמאי לא בטל במאה ואחד כתרומה. לאו קושיא היא דהכא טבל הוא ואפילו באלף לא בטל דאוסר בכ"ש. אלא שראיתי להראב"ד בהשגות פ"א מה"ל מעשר שני בסם ירושלמי דטבל של דמאי הולכין אחר הרוב: יא ושל ששית על של שביעית. כתב הרב פירות שביעית יש בהן קדושת שביעית ופטורין ממעשר ולכל הני הולכין אחר הרוב

אחרונה

ע"כ משמע דאם רוב של שביעית פטורין ממעשר וכ"כ הרא"ש בהדיא ולא יתכן כיון דהמיעוט של ששית נשאר בטבלו אוסר את הכל דטבל אין לו ביטול ומאי בשבא ליטול מקצתן קאמר דפטור דאמרי' תרומה פרוכה ומ"מ לא צריך לזה דיכול לפרש לענין קדושת שביעית וביעור לחוד: הולכין אחר הרוב. נראה דכולה מתני' לא איירי אלא לענין הפרשת המעשרות שאם הרוב משנת מעשר שני צריך לקרות על הכל

שם

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מבשירין זיעת בתים פרק ב

משנה אחרונה

סס. מעשר שני. ומ"מ צריך ליתן לפנייס דמי חלק מעשר שני מכתערובת דממון שלהם הוא וכממון לא שייך ביטול דמין הולכין כממון אחר הרוב כדאמרי' גבי תרומה שעולה בק"ם וצריך להרים מפני הגזל שבע וה"נ איכא גזל עניים. ולא דמי לדמאי שא"צ ליתן מעשרותיהם דהתם ספק מעשר הוא ומספיקא לא מפקינן. אבל הכא ודאי יש כאן של עניים ואיכא גזל. אלא דמתני' לענין ממון לא מיירי. וע"ל שזהו שכתב הרמב"ם ע"א מהל' מעשר שני דין י"א מתנה נפרשה להחמיר ומפרים מעשר שני מן הכל אבל לא מעשר עני שמעשר שני קדם ומעשר עני חול. וכן פירות שהם ספק אם סם שני שניה או של שליסית מפרים מהם מעשר שני ע"כ הרי אלא הזכיר אלא לענין הפרשה. וזהו שהוצרך לכתוב וכן פירות שהם ספק כו' ולמה הוצרך לכותבו הא הוינו ריסא. אלא משום לענין תקלומין לפנייס יש חילוק ביניהם דבריסא יש לפנייס בודאי חלקם וצריך לשלם להם. ובספיקא מספק לא מפקינן. וקמ"ל דמ"מ לענין הפרשה שייהם שוין. אבל הר"ם כתב כאן מחלה ע"מ להחמיר ולענין ספק מעשר שני או מעשר עני יהוג בו שני עיטורין כר"ע דפ"ק דעירובין וכ"כ הרא"ש וגם הראב"ד בהשגות שם וכ"כ הרב כאן. ולמאי דפי' הכא אפילו רוב מעשר שני צריך לפנייס כאן ואדרבה בהך דר"ע דספק אם הוא מעשר שני לא היה צריך ליתן להם דמספיקא לא מפקינן כמו בדמאי אלא ר"ע מחמיר על שלמו הי'. א"כ ס"ל דכל ספק לפנייס כר"מ ספ"ד דפאה ושאני דמאי דרוב ע"ה מעשרין הן. ותנא דידן ס"ל דלא איתמר כל ספק לפנייס אלא בלקט שכחה ופאה דהני מדכר להו תלמודא בפ' הזרוע דף קל"ד ולא במעשר עני. וא"ת ר"ע למה הוצרך להפרים מעשר שני ולאכלו על המעות וליתן הפירות לפנייס והמעות אכל בקדושת שביעית יתן הפירות לפנייס והם יאכלוהו בירושלים. י"ל דנראה כפורש מוכו ממעשר שני. וע' רפ"ג דמעשר שני דאיכא נמ"ל דמתנה אסור במעשר שני כמו מכירה וה"נ אסור ליתנו לפנייס שמא מעשר שני הוא. וכתב תוי"ט דשל רביעית של שמיטת ככדי נקט ומהר"ם מפרש דמשום חדש ויכן תני לה ע"ם ולא ידעתי היכי מתייסב הולכין אחר הרוב בהא כיון דמעשר מיניה וביה. וכ"ם דמחלה למחלה להחמיר לא מתייסב כלל דמה קולא וחומרא שייך כאן. וע"ל דמיירי שבא לעשר מכאן על עבלים אחרים שאם הרוב משל רביעית אינו יכול לעשר מכאן של שבל של שמיטת ולא על שבל של שמיטת יכול לעשר מכאן שאינו יכול לעשר מכאן של שבל של רביעית. ומחלה למחלה להחמיר שאינו יכול לעשר מכאן של שבל שנה אחרת כלל:

לרבנן א"צ ק"א וסגי ברוב כנ"ל או איזה שיעור שתרצה רק אעפ"כ פחות מק"א א"כ היכי משכחת לרבנן שצריך להפריש תרומה מעשר מדמאי הא היא בטלה שהיא רק חלק מאה לפי סברת הרב תוי"ט אלא ע"כ שיש חילוק בין שנפלה אחר שנפרשה ובטלה ובין שעדיין לא הפרישה ולא היה בכלל ביטול כו' ודו"ק:

מעשה ארג והוא כללא דפרק ב

משנה א הזיעה של אדם לא השיב משקה לא מתטמא ולא מכשיר אפילו שתה משקין ממאין חמין והזיע זיעתו טהורה אבל הבא במים שאובין והזיע זיעתו טמאה ואם נסתפג מן המים שאובין ואח"כ הזיע זיעתו טהורה. זיעת בתים בודות שיתין ומערות אינן משקה ואפילו הן טמאין זיעתן טהורה אבל זיעת המרחץ במים אם היתה המרחץ טמאה זיעתה טמאה אם היו המים שבמרחץ טהורים זיעתן טהורה ואם הכניס בה פירות הובשרו. הכניסו לה כלים הרי המים שעליהם כתלושין ברצון ומכשירין:

משנה ב ג מי רגליו של טמא שנתערבו במים אם בטלו מראיהן הכל טהור נתערבו ביין או במי רגלים אחר הרוב כיצד כלי של מי רגלים עומדת בחצר וישראל וכנעני מטילין שם עד רוב ישראל בחצר הכל טהור אם רוב כנעני בחצר הכל טמא מחצה למחצה הכל טמא וכן אם נתערב מי רגלי כנעני זה במי רגלי ישראל זה הולכין אחר הרוב. שואלין כלי של מי רגלים מכל מקום ואין הוישיין שמא של נדות הן וכן שואלין כלי עם מי רגלים לכביסה שלא נחשדו בנות ישראל לכנס את מי רגליהן בתוך כלי כשהן נדות אלא משתינין על הקרקע במקום שאין עוברין בנ"א. מי שפיכות הרי הן בחזקת טומאה ירדו עליהן מי גשמים אם רבו עליהן הרי הן טהורים מחצה למחצה הכל טמא בין בכלים ובין בקרקעות אימת בזמן שקדמו מי שפיכות אבל קדמו מי גשמים וירדו עליהן כ"ש מכי שפיכות הכל טמא שמשקין טמאין שירדו לטהורין מטמאין בכל שהוא. א"א לא ידעתי טעם לזה וע"ש. והנה בכלים נתבאר בראש"ש הטעם דמ"ש בטילי במי גשמים שירדו עליהם כיון דלא אחשבינהו לא מקבלי טומאה אבל אם קדמו מ"ג אפילו כ"ש מ"ש שנפלו עליהם טמאים כיון שירדו כבר ניחא ליה בהו ומקבלין טומאה והוא שירדו לתוך כלי אבל בקרקע מחוברין גינהו ולא מקבלי טומאה. ורבינו כתב בין בקרקעות וצריך להבין דקומ"ל מים שאובין שנשפכו לתוך הגבא תו לא מקבלי טומאה ומים טמאין שנפלו לתוך גבא אע"פ שלא נתבטלו טומאתן לא מטמאי לאחריני בעודן מחוברין בגבא מעתה מים טמאים שהיו בגבא ונפלו עליהם מי גשמים הרי מי גשמים לא מקבלי טומאה ממי שפיכות ולכן כשרבו עליהן מ"ג למ"ש בטלי ברוב מים טהורים ונתבטל מהם הטומאה לגמרי אבל היו שם מי גשמים בגבא ונפלו בתוכן מים טמאים כ"ש קימ"ל בפ"א דמקואות דלא נטהרו ע"ש הטעם. ומה שכתבנו שם אלא הטמא עומד במומאתו ובשנתלשו לרצון משמע הטעם את כל מים התלושין ע"ש היטב:

משנה ד הטורף את גגו והמכבס את כסותו ונטמאו המים והרי הן מנטפים ירדו עליהם גשמים לא אחשבינהו ולא קיבלו טומאה ובטלו את המים הטמאים ואם רבו הנטיפות הרי מ"ג שעליהם והנוטפים מהם טהורין:

משנה ה ישראל שאמר לכנעני לעשות לו מלאכה בשבת אע"פ שעבר מותר לו ליהנות באותה מלאכה לערב אחר שימתין בכדי שתעשה ולא אסרו בכ"מ שימתין בכדי שיעשו אלא מפני דבר זה שאם תאמר יהא מותר מיד שמא יאמר לכנעני לעשות לו ויומצא הדבר מוכן מיד וכיון שאסרו עד שימתין בכדי שיעשו לא יאמר לכנעני לעשות לו שהרי אינו משתכר כלום מפני שהוא מתעכב לערב בכדי שיעשה דבר זה שנעשה בשבת:

משנה ו האסופי שנמצא בעיר שיש בה כנעניים כן שהיה רוב כנעניים או רוב ישראל ה"ז ספק מצדי לענין קידש אשה צריכה גט מספק דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. הטבילה ב"ד או שטבל משהגדיל הרי הוא כישראל גמור ולענין יוחסין הרי הוא כשאר אסופי הנמצא בערי ישראל דאסופי אסור בבת ישראל מדרבנן ואין לו תקנה אלא שישא מן הגרים ובגמ' כתובות ספק ואמר רב לא שנו אלא להחייותו אבל ליוחסין לא היינו מה שאמר רוב ישראל מע"מ ישראל הכל להחייותו אבל ליוחסין אפילו רוב ישראל לא מהני דבעינן תרי רובי. אם רוב כנעני כנעני ולספקה עליו את הגל אינו כן אם נפל עליו גל בעת שהיה במקום קבועות בביתו מספקין עליו את הגל אבל אם פירש ממקום קבועתו לתוך עיר ונפל עליו גל לא מספקין עליו כלל. אם רוב כנעני כנעני למאי הלכתא דהא לספקה עליו הגל או שלא לספקה לאו ברור הוא דהא תליא בקבועות למאי הלכתא הוא כנעני גמור אמר רב פפא להאכילו בגלות שכבא לפנינו מאכילין אותו בגלות. אם רוב ישראל ישראל למאי הלכתא לא מצי למימר להחייותו דזה רב פפא להחזיר לו אבידה. מע"מ ישראל למאי הלכתא לא מצי למימר להחייותו דזה תליא גם כן בקבועות דלהחייותו דמיא לפיקוח הגל דזה וזה סכנות נפשות אם הוא במקומו בקבועות צריכין לרפאותו ולהחלימו ולהחייותו אף ברוב כנעני ואם פירש ברוב כנעני אין צריכין לא לספקה ולא להחייותו ובמע"מ פיקוח ולהחייותו שוין זה וזה אינו דבר ברור דהא אף רוב כנעני ולא פירש מצוויין להחייותו ולרפאותו ולכן אמר ר"פ לנזקין דגנחיה תורא דידיה לתורא דידן פלגא משלם. ואחר הצעות אלה יבוא לך פסקי רבינו מאיין כאור השמש. היה רובו ישראל מחזירין לו אבידה כישראל מע"מ מצוה להחייותו כישראל ומספקין עליו את הגל בשבת לפיקוח ולהחייותו ענין אחר אפילו ברוב כנעניים ובמקום הקבועות מספקין ומחיין אותו והרי הוא לענין נזקין כבל ספק ממון המע"ה:

משנה ח עיר שישראלים וכנעניים דרין בה ומחצה כנעניים ומחצה ישראל ומצא בה אבידה נוטל ומכריז ואם בא ישראל ונתן סימניה חייב להחזיר היה רוב העיר כנעניים אם מצא במקום מן העיר שרוב המצויים שם ישראל חייב להכריז אך אם מצא בכרטיא ופלטיא גדולה או בבתי כנסיות שקורין איסקאליא שהכנעניים מצויין שם הרי המציאה שלו או בבתי מדרשות שלהם שקורין איסקאליא שהכנעניים מצויין שם הרי המציאה שלו אפילו בא ישראל ונתן סימניה שהרי נתייאש ממנה כשנפלה מפני שהוא אומר כנעני מציאה אע"פ שמשורת הדין הוא שלו הרוצה לילך בדרך הטוב והישר לפני השי"ת מחזיר את האבידה לישראל וכל המחזיר אבידה לישראל ניצל מגלגול ועיבור וכמותתו שלם לקץ הימין כדניאל. רוב נחתומים בימיהם ובמקום הנחתומים אופין פת ערוכה וסדורה ובמשקל אחד ערוכה יפה ובעל הבית אופה בכל יום על טפיו התיכות עיסה והוא נקרא פת עיסה שדומה כחתיכות עיסה בלומה בלי ערוכה יפה ובין לענין עיסה ובין לענין מעשר וטו"פ הכל הולכין אחר הרוב והוא משנה קדומה ואין פת כנעניים ובין לענין מעשר וטו"פ הכל הולכין אחר הרוב כלל הדברים:

ראיה מזה דלא הותר פת פלטר דהוא משנה קדומה כוללת כל הדברים:

משנה ט בשר הנמצא מושלך בשוק הלך אחר הרוב דכל דפריש מרובא פריש אם היו רוב המוכרים כנעניים אסור ומסמא משום נבלה ואם היו רוב המוכרין ישראל מותר וכן בשר הנמצא ביד כנעני ואינו יודע ממי לקח אם היו מוכרי הבשר ישראל מותר זה הוא דין תורה וכבר אסרו הכמים כל הבשר הנמצא בין בשוק ובין ביד כנעני אע"פ שכל השוחטין וכל המוכרין ישראל ולא עוד אלא הלוקח בשר שמא עישרן ומפריש כמו בוודאי. אוצר מבואר בתו' אוצר של ישראל וכנעניים מטילין לתוכו אם רוב כנעניים ודאי והכא מיירי דאוצר של ישראל ומכר התבואה לכנעניים ומירוה כנעני בתבואה של ישראל חייב מדרבנן ולכן אם רוב כנעניים יפריש ודאי והוא מדרבנן דהא מרחן כנעני ואם רוב ישראל דמאי ספק ומפריש מהן כמו שמפריש דמאי מע"מ ודאי וחכמים סברי אפילו כולו כנעניים וישראל אחד מטיל לתוכו דמאי דאזלינן לקולא דהכל דמאי דמידי דרבנן אמריגן פסתמא הפריש הישראל על הכל קודם שמכר דאם היה רוצה להפקיע מידי מעשר על ידי מכירות הכנעני היה מוכר הכל לכנעני וכיון שהגית לעצמו ג"כ אמרינן מה שמכר הוא לסחורה כדרך המוכרים ולא להפקיע מידי מעשר מכר וכיון שכן הכל דמאי דילמא הפריש דהא בלא"ה מידי דרבנן הוא וזהו שמסיים בתוספתא דמאי בד"א באוצר של ישראל ויחיד אבל באוצר של מלכים ועומד להשכיר לאחרים אזלינן בתר רוב. וכבר בירונו ענין זה במקומו בורעים:

משנה יא פירות שנה שנייה שנתערבו בפירות שלישית או של שלישית ברביעית הולכין אחר הרוב מחצה למחצה מפריש מעשר שני על הכל אבל לא מעשר עני שמ"ש חמור שהרי הוא קדש ומ"ע חול וכן פירות שהן ספק אם פירות שניים הם או פירות שלישית מפריש מהן מ"ש. א"א ולמה לא יפריש מ"ע והלא יש עליהם

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org